

Utveckling av den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete

Resultat från intervjuer med studenter, resurs- och rekryteringsbasen
samt rekommenderade åtgärder.

Fredrik Ingemarson, Björn Lundgren, Reidar Persson

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Ansvarig utgivare Åke Barklund, sekreterare och VD, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
Text Fredrik Ingemarson, Björn Lundgren, Reidar Persson
Layout Ylva Gullman
Omslagsfoton Lennart Ackzell, Pia Barklund, Fredrik Ingemarson, Björn Lundgren, Stora Enso
Tryckår/månad 2008/05
Tryckeri Ågerups Grafiska AB
Upplaga 1 000
ISBN 978-91-85205-71-4
ISSN 0023-5350
Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift nr 4 • 2008

Utveckling av den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete

Resultat från intervjuer med studenter, resurs- och rekryteringsbasen
samt rekommenderade åtgärder innehållande ett internationellt
sektorsråd och nätverk för omvärldsanalys och kompetensfrågor.

Fredrik Ingemarson, Björn Lundgren, Reidar Persson

Rapport från Kommittén för Internationella Skogsfrågor inom
Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Innehåll

Presentation av författarna	6
Förord	7
Sammanfattning	9
1. Inledning	11
Syfte	11
Utvecklingssamarbetets roll i Sveriges skogliga internationalisering.....	13
Antalet utlandsverksamma svenskar inom skogssektorn	16
Trender i studentutbyten	17
2. Internationella trender och svensk policy	23
Skogsindustrin.....	23
Skogen, miljön och internationella konventioner.....	24
Skogen, markanvändningen och konkurrensen om råvaran.....	25
Skogligt utvecklingssamarbete.....	26
Skogsfrågor blir alltmer politiska och konfliktfokuserade	27
Skogsforskning	27
Policyinstrument som påverkar internationella skogsfrågor	29
3. Material och metoder	32
Kvalitativa intervjuer	32
Enkätstudien	34
Referensgruppen och seminarium	35
4. Resultat	36
Intervjuer och seminariekommentarer	36
Orsakerna till dagens situation hos rekryteringsbasen	36
Orsakerna till dagens situation hos resursbasen.....	38
Behov hos rekryteringsbasen	40
Behov hos resursbasen	43

Enkätstudien bland studenterna.....	47
Bakgrundsfrågor	47
Intresse för utlandsstudier.....	48
Intresse för internationella tjänster	50
Erfarenheter.....	51
Begränsande faktorer och framtiden.....	53
Erfarenheter från svensk miljöekonomisk kapacitetsuppbyggnad	56
5. Diskussion och rekommendationer	58
Rekommenderade åtgärder för rekryteringsbasen.....	58
Rekommenderade åtgärder för resursbasen	62
Resurskrav	67
Parallella uppdrag.....	68
Hur går vi vidare?.....	70
6. Slutsatser	71
Referenser.....	73
Bilagor	75
1. Personer som bidragit till studien.....	75
2. Akronymmer och förkortningar	76
3. Sammanfattning av presentationerna vid KSLA-seminarium 2007-12-11	78
4. Sammanfattning av KSLA-seminarium 2007-12-11	85
5. Sammanställning över internationella inslag på NL-fakulteten.....	94
6. Sammanställning över internationella inslag på S-fakulteten	96
7. SLU NL-fakultetens verksamhetsplan 2008	97
8. SLU S-fakultetens strategi- och handlingsplan 2007–2010.....	107

Författarna

Fredrik Ingemarson, SkogDr.

Sekreterare i KSLAs Kommitté för Internationella Skogsfrågor; Post Doc på Institute of Environment and Economy (IoEE) vid Peking universitet inom Environmental Economics program in China (EEC) (2006–2008); Koordinator av Kinasamarbeten på Sveriges Lantbruksuniversitet (2007). Euroforester Working Group Leader (2005–2006); Koordinator av Skogskonferensen 2004 angående det skogliga planeringssystemet *Heureka*. Local expert vid Forest Stewardship Council, Bonn, Tyskland (2004–); Forskare med undervisningsuppdrag vid SLU (2004–2008); Förtroende- och förhandlingsuppdrag för SACO på SLU (2002–2005); Konsult, rådgivare och utvärderare inom policy-, certifierings-, marknadsförings- och organisationsfrågor. Har under de senaste tio åren publicerat ett 20-tal rapporter/artiklar inom small-scale forest policy, organisationsteori, brukanderätternas utveckling, skogliga skötsel- och planeringssystem, miljöfrågor och internationella skogsprocesser.

Björn Lundgren, SkogDr., docent

Ordförande i KSLAs Kommitté för Internationella Skogsfrågor; Ledamot av styrelserna för projekten och organisationerna *Sustainable Forest Management in Africa*, *African Forest Research Network* och *African Forest Forum*; Verkställande direktör för International Foundation for Science (IFS), Stockholm (1992–2000); Generaldirektör för International Centre for Research in Agroforestry (ICRAF), Nairobi (1981–1991); Ordförande för styrelsen av United Nations University Institute for Natural Resources in Africa (UNU/INRA), Accra, Ghana (1996–2002); Ledamot av styrelsen för CATIE, Costa Rica (2002–2007); Doctor Honoris Causa, CATIE, Costa Rica (2007); Rådgivare till National Agricultural and Forestry Research Institute (NAFRI), Vientiane, Laos (2002–2012); Konsult, rådgivare och utvärderare av institutioner och program i cirka 30 olika länder i Afrika, Latinamerika, Karibien, Europa och Asien för Världsbanken, EU, Sida, SAREC, IDRC, UNU, UNEP med flera sedan 1978; Enmansutredare för SLUs styrelse 2000: "Utredning angående den skogsvetenskapliga fakultetens utbildningsuppdrag och konsekvenserna för fakultetens organisation och arbetsformer."

Reidar Persson, SkogDr.

Medlem i KSLAs Kommitté för Internationella Skogsfrågor. Skogsrådgivare med mera på Sida och SAREC (1979–1997); Adjungerad professor i Internationellt skogsbruk vid Riksskogstaxeringen i Umeå (1988–1994); Assistance Director General vid Centre For International Forestry Research, CIFOR (1997–2000); Mottagare av Föreningen Skogens Guldkvist (1999) och KSLAs Guldmalj (2008). Sedan 2000 på SLU för att bland annat hjälpa till med att engagera yngre personer i internationellt arbete och vara rådgivare till Sida och Näringsdepartementet i internationella skogsprocesser (bland annat UNFF), initiativtagare till ett par intersektionella aktiviteter som fått stöd från Sverige (bland annat *Sustainable Forest Management in Africa*). Har under de senaste 35 åren publicerat ett 70-tal rapporter/artiklar om den globala skogssituationen, skogsbistånd, avskogning, snabbväxande planteringar i syd, skogsinventeringar, miljöfrågor och internationella skogsprocesser. Har under samma period arbetat i cirka 40 länder i Afrika, Asien och Latinamerika.

Förord

Under de tio år (1981–1991) som undertecknad arbetade som chef för ICRAF, idag World Agroforestry Centre, annonserades 80–90 seniora tjänster för forskare, informationsexperter och administratörer, samtliga med mycket attraktiva löner och förmåner. Trots detta sökte inte en enda svensk någon av alla dessa tjänster. Egentligen inte så konstigt när kraven ofta var en doktorsgrad plus 5–10 års relevant erfarenhet från tropikerna och/eller utvecklingsländer, en kombination som i stort sett ingen svensk hade vid den tiden och knappast idag heller. En ”expert” ansågs ofta i Sverige vara någon som varit ute i två till tre år på ett Sida-uppdrag, som tillsatts utan internationell konkurrens, och därefter skyndat hem till sina gamla jobb i Småland, Jämtland eller någon myndighet i Stockholm. Jag insåg att det var något fundamentalt fel i Sveriges tillvägagångssätt att bygga upp vår internationella skogliga resurs- och kompetensbas. Situationen är möjligen marginellt bättre idag men inte mycket.

Sedan jag blivit ordförande i KSLAs Kommitté för Internationella Skogsfrågor (KIS) har det blivit tydligt att många andra i KSLAs svensk skogsnäring och myndigheter delar min åsikt att detta är ett stort strategiskt problem för landet och för näringen i vid bemärkelse, framförallt mot bakgrund av den snabba globalisering som karakteriserar sektorn. KSLA är ett mycket relevant forum att ta upp dessa frågor till analys och diskussion.

Arbetet inom KSLA bedrivs i hög grad av ett antal kommittéer som bevakar olika väsentliga frågor för landets gröna areella näringar. KIS bildades 1999 och har till syfte

att på ett neutralt och obundet sätt öka kunskaperna om det internationella skogliga arbetet samt belysa de problem och möjligheter detta skapar för den svenska skogsnäringen.

För närvarande har KIS elva medlemmar, varav några är ledamöter av KSLA, andra inbjudna för att säkra bredden och djupet i den erfarenhet/kunskap och det kontaktnät som en KSLA-kommitté strävar efter. Medlemmarna kommer från Skogsindustrierna, SLU, LRF-Skogsägarna, Skogsstyrelsen, WWF-Sverige, Sida, Jordbruksdepartementet, Statsrådsberedningen och SNF. Några huvudsakliga arbetsuppgifter har varit och är:

- Att presentera och diskutera konsekvenser av internationella och regionala *konventioner, regelverk och avtal* som direkt eller indirekt berör Sveriges skogar och skogsbruk.
- Följa vad som händer på den internationella skogliga *forsknings- och utbildningsfronten* och analysera hur Sverige kan bidra till och dra nytta av detta.
- Stimulera till diskussion om och framföra idéer för hur svenskt *skogligt biståndssamarbete* med u-länder (inklusive öststaterna) kan stärkas och vidareutvecklas.
- Ta upp frågan om hur den *svenska resursbasen* för alla former av internationellt skogligt arbete kan stärkas, både genom förbättrad och mer relevant utbildning och genom förbättrad information om den internationella arbetsmarknaden för skogligt utbildade.
- Stimulera till diskussion om hur Sverige kan vidmakthålla och förbättra sin *kommersiella konkurrensförmåga* vad det gäller skogsprodukter och skoglig kunskap.

- Verka för att Sverige *utökar sin aktiva närvaro och sitt inflytande* i viktiga fora och institutioner som direkt eller indirekt påverkar internationella skogsfrågor, exempelvis FAO, EU, UNFF och andra FN-baserade konventionssekretariat, ITTO, IBRD och regionala utvecklingsbanker, IUCN, WTO, CGIAR med flera.

Arbetet inom KSLAs kommittéer har drag av "tankesmedja" med den väsentliga skillnaden att det saknas fasta resurser för ett mer systematiskt framtagande av väl analyserat bakgrundsmaterial till de seminarier som ofta är den främsta aktiviteten. Likaså saknas resurser för att följa upp rekommendationer från seminarierna och att förankra dessa hos de myndigheter och andra aktörer som förväntas genomföra dem. Efter ett studiebesök i Washington som KIS gjorde 2005, där vi besökte och fick mycket positiva intryck från några väl fungerande "think tanks" inom skogsområdet, beslöt KSLA att via KIS initiera något liknande i Sverige, om än inledningsvis betydligt blygsammare än de amerikanska förebilderna.

Kommittén beslöt att som "test case" använda frågan om *kompetensförsörjningen (eller resursbasen) för svenskt internationellt skogligt arbete*, en fråga som legat högt på KIS prioritetlista under många år (se kommentarerna och punktlistan ovan) och där det redan tidigare beslutats om att hålla ett seminarium under 2007. En blygsam men tillräcklig finansiering erhöles från Näringsdepartementet och KSLA som möjliggjorde att hyra in kommitténs sekreterare, Dr. Fredrik Ingemarson, för en period av tre månader under 2007/2008 för att dels utföra en bakgrundsanalys av fakta och problem, dels koordinera arbetet, stödja den referensgrupp som tillsattes under ordförandeskap av Dr. Reidar Persson, arrangera seminariet i december 2007 samt sammanställa föreliggande rapport.

Många har bidragit till att arbetet har lett till mycket värdefulla och väl underbyggda rekommendationer. I bilaga 1 på sidan 75 är alla som på något sätt bidragit listade och kommittén tackar alla för deras insatser. Det är viktigt att påpeka att de beskrivningar, rekommendationer och slutsatser som redovisas i denna rapport är framtagna av författarna och representerar deras tolkningar, och därmed inte KSLAs eller övriga medlemmar i kommittén eller referensgruppen.

Det återstår ytterligare uppföljningsarbete innan Kommittén för Internationella Skogsfrågor släpper frågan. Vi kan med stor tillfredsställelse konstatera att redan nu har mycket av arbetet fått stor uppmärksamhet och gett en välbehövlig knuff framåt för många institutioner och myndigheter som är direkt berörda av frågor som rör kompetensförsörjningen inom internationella skogliga aktiviteter. Vi hoppas att detta arbete också kan tas till intäkt för att det anses väl värt att fortsätta stödja konceptet med KIS som en internationell skoglig tankesmedja.

Stockholm 2008-04-16

Björn Lundgren
Ordförande Kommittén för Internationella Skogsfrågor
Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Sammanfattning

Föreliggande rapport är resultatet av KSLAs/ KIS projekt *Utveckling av den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete*. Under överinseende av kommittén och med råd från en speciell referensgrupp har arbetet utförts dels som ett hundratal intervjuer med företrädare för departement, myndigheter, näringen, organisationer, universitetet (främst SLU) samt individer med erfarenhet och intresse av internationella skogsfrågor, dels som en omfattande enkätundersökning omfattande 200 studenter vid SLU. Resultaten presenterades och diskuterades vid ett välbesökt (ett 70-tal personer) seminarium på KSLA den 11 december 2007, varefter de tre författarna sammanställde rapporten.

Av det arbete som hitintills har gjorts inom ramen för projektet kan följande övergripande slutsatser dras:

- Frågor som rör skog i vid bemärkelse håller på att snabbt regionaliseras (till exempel på EU-nivå) och globaliseras – det gäller skogsindustri och handel med skogsprodukter (fiber och energi), skogsforskning och utbildning, skogens roll för miljö och klimat samt internationella processer och överenskommelser som reglerar åtaganden inom dessa områden, skogens sociala och ekonomiska roller i fattigdomsbekämpning med mera.

- Samtidigt som betydelsen av dessa trender påtalas (exempelvis i den senaste skogspolitiska proposition 2008) råder det i stort sett consensus om att Sverige som skogsnation står relativt dåligt rustat att möta och dra nytta av denna internationalisering på grund av bristande personella och institutionella resurser och erfaren-

heter av att arbeta med internationella frågor i och framförallt utanför Sverige.

- Den nuvarande situationen har många orsaker: lågt intresse och bristande incitament bland studenter och unga professionella att satsa på internationellt arbete, begränsad insikt om frågans strategiska betydelse inom regeringskansli och myndigheter, minskningen av det skogliga biståndssamarbetet, utbildningar som inte prioriterar internationalisering, neddragningar i industrins stabsfunktioner, med flera.

- För att bygga upp en resursbas som kan bidra till att garantera fortsatt konkurrenskraft, styrka och respekt för Sverige som skogsnation på den internationella arenan – både kommersiellt, intellektuellt och som ledande samarbetspartner – krävs strategier, behovsanalyser, samplanering, målformuleringar och långsiktiga åtaganden från både de regeringsdepartement (Utrikes-, Jordbruks-, Närings- och Miljödepartementen) och de institutioner (SLU, andra universitet, Sida) som måste axla huvudansvaret för att bygga upp resursbasen och från de aktörer som har behov av att rekrytera och använda denna resursbas (industrin, Skogsstyrelsen och andra myndigheter, skogsägare, NGOs, Sida, internationella organisationer med flera).

Ur dessa insikter och slutsatser har studien tagit fram ett antal rekommendationer om tänkbara och angelägna åtgärder som presenteras i kapitel 5 Diskussioner och rekommendationer, som börjar på sidan 58. I sammanfattning är de viktigaste:

- I enlighet med Skogsutredningen före-

slår vi att regeringskansliet inrättar och avsätter resurser för ett *sektorsråd för internationella skogsfrågor* vars roll är att ge råd till regeringen om svenska ståndpunkter och prioriteringar i internationella skogsfrågor och med deltagande av alla relevanta aktörer.

- Vi föreslår vidare att ett *nätverk för omvärldsanalys* inrättas, där Skogsstyrelsen, SLU och andra relevanta universitetsinstitutioner och Sida har huvudroller med bidrag från andra intressenter. Detta nätverk kan bland annat förse sektorsrådet med underlag.

- För att kontinuerligt följa upp och vidareutveckla det arbete som detta projekt har initierat, föreslås också bildandet av ett *nätverk för samordning av kompetensfrågor* med SLU och eventuellt Sida som huvudansvariga och med deltagande av andra relevanta institutioner med ansvar för och intresse av att bygga och använda internationell skoglig kompetens.

- En mycket viktig del av resursbyggandet måste vara att skapa förutsättningar för internationell arbetserfarenhet; därför rekommenderas en väsentlig förstärkning av instrument som MFS, BBE, JPO, YK, PostDoc-stipendier och andra sekonderingar till internationella organisationer och forskningsinstitut, industripraktik och andra former.

- Detaljerade förslag presenteras för hur SLUs skogsfakultet och delvis också NL-fakulteten kan och bör stärka utbildning och forskning kring internationella frågor, på grund-, avancerad och forskarnivå.

- Sida och det skogliga biståndssamarbetets betydelse och roll för att bygga upp en svensk internationell skoglig resursbas, även utanför biståndet, måste åter förstärkas. Vi rekommenderar därför att Sida/Skogens pågående Skogsinitiativ fortsätter att prioritera resursbasfrågor.

Mot bakgrund av de ovan nämnda slutsatserna, av vilka många kräver ytterligare uppfölj-

ningsarbete innan de är färdiga att genomföras, föreslår vi slutligen att *projektet fortsätter under återstoden av 2008* med följande arbetsbeskrivning:

- säkerställa en spridning av resultaten och rekommendationerna från arbetet till alla relevanta institutioner, myndigheter, organisationer och individer som har ansvar för och/eller intresse av att Sveriges internationella skogliga arbete förstärks;

- utgöra en aktiv diskussionspartner till relevanta departement, myndigheter och andra intressenter i att definiera roller och arbetssätt för de rekommenderade övergripande åtgärderna, det vill säga *sektorsrådet för internationella skogsfrågor*, *nätverket för omvärldsanalys* och *nätverket för samordning av kompetensfrågor*;

- assistera och utgöra en samarbetspartner till SLU vid utformning och planering av de åtgärder som föreslagits för att stärka den internationella profilen på undervisning och forskningen vid universitet;

- lägga grunden för en utredning om resursbehovet på kort och lång sikt av internationell kompetens och erfarenhet bland svenska aktörer, inklusive att fungera som partner till Sida/Skogens Skogsinitiativ i dess arbete med att definiera kapacitets- och resursbehovet för framtida svenskt skogligt utvecklingssamarbete;

- vidareutveckla ett konkret förslag till hur den svenska resursbasen kan stärkas genom olika åtgärder för att skaffa praktisk erfarenhet inom olika internationella verksamheter.

Den referensgrupp som har arbetat med projektet fortsätter att fungera under 2008 med de frågor som rör undervisning på SLU (del av tredje punkten ovan). Om övriga punkter, inklusive forskning på SLU och andra universitet, behöver kompletterande resurser, exempelvis referensgrupper, konsultinsatser, speciella studier etc., bestäms detta av kommittén när behovet uppstår.

1. Inledning

Syfte

Skogsnäringen är fortsatt viktig i Sverige men krymper i relativ betydelse. Globalt sker det en förskjutning av investeringar i nord-sydlig och väst-östlig riktning, vilket belystes vid KSLA-/IVA-seminariet *Tilting forest industries from North to South* i april 2007 (se även sidan 23.) Vi lever i en alltmer globaliserad värld. Internationella konventioner och EUs regelverk påverkar i allt högre grad svenskt skogsbruk samtidigt som handel med skogsprodukter påverkas av internationella certifieringsregler och etiska, miljömässiga och sociala värderingar. Men trots att skog och skogsbruk är så viktiga delar av svenskt näringsliv, miljö och kultur, och trots att vi i hög grad påverkas av internationella förhållanden och trender, så är vi i dag märkligt anonyma på den internationella skogsscenen. I internationella organ och dialoger (inklusive inom EU) håller vi en låg profil. Vid World Forestry Congress (WFC) 2003 ombads ingen svensk hålla föredrag och inga presentationer gjordes av svenskar (se Jan Fryks debattartikel till Skogsekos decembernummer 2003). Inom skogligt internationellt biståndssamarbete, där vi var ledande under 1970- och 80-talen, finns idag endast en mindre verksamhet. Inom internationella organ (exempelvis FAO och UNFF) och institutioner på skogssidan (IUFRO, CIFOR, ITTO med flera) är det relativt glesst med svenskar i beslutande ställningar.

Akademikernas rörlighet gör att rekryteringsbasen för internationella företag ser helt annorlunda ut idag än tidigare. Förr tog olika aktörer in akademiker som sedan utbildades

Den globala konkurrensen har ökat avsevärt. Här demonstrerar en kinesisk affärsman sin produkts kvalitet och hållfasthet.

inom företagen, medan organisationerna idag i stället söker folk med erfarenhet från den globala arenan. Konkurrensen har ökat avsevärt och bara i Kina finns 1,3 miljarder människor som måste försörja sig. Ofta krävs en doktorsgrad för att kunna konkurrera, och det gäller inte bara för forskartjänster. Trenderna inom studentutbyten visar också att antalet inresande studenter ständigt ökar, medan antalet utresande de senaste åren ligger relativt konstant. Idag finns exempelvis kinesiska studenter på skogliga fakulteter både i Sverige och i Finland, vilket var otänkbart för 20 år sedan.

Det finns dock några få ljuspunkter, exempelvis Skogsstyrelsens internationella enhet och enstaka forskare och smärre grupper på SLU och andra högskolor. Svenska skogsbolag har en stark nationellt inriktad kultur, men några svenska skogliga aktörer investerar på den globala marknaden. Enligt Svenska Cellulosa Aktiebolagets (SCA) årsredovisning 2007

fanns 88 procent av koncernens anställda utanför Sveriges gränser. Stora Enso och IKEA är andra exempel på aktörer med internationell verksamhet även utanför Europa. Likaledes finns det ett begränsat antal svenska "skogsexperter" inom industri, politik, forskning med mera, vars röster fortfarande bär i det internationella bruset, vilket dock numera domineras av anglosaxiska, holländska, franska, tyska och, inte förvånande, finska röster inom i stort sett alla internationella skogsfora.

Är allt detta ett problem? I allra högsta grad – om inte den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete väsentligt stärks, både vad gäller antal och kvalitet, så riskerar Sverige att förlora förmågan att både påverka och dra nytta av alla de viktiga och intressanta förändringar och tillfällen som ges internationellt idag. Målet med denna rapport är att belysa problemet genom följande frågeställningar:

- Vilka är orsakerna till dagens bekymmersamma situation?
- Vad kan och måste vi göra för att stärka Sveriges ställning och inflytande på, och kunskap om, den internationella skogs-scenen?

Som underlag för rapporten ligger en utredning som utförts på uppdrag av KSLAs Kommitté för Internationella Skogsfrågor (KIS), där ett stort antal företrädare för företag, institutioner, myndigheter, individer och andra som har ett direkt intresse av internationella skogsfrågor har intervjuats. Speciellt intresse har ägnats åt SLU, vars utbildningar och studenter är både en del av dagens problem men också en del av lösningarna på dessa problem. Målgrupperna för rapporten är myndigheter, industrin, forskningsråd, andra fristående organisationer, studenter, samt SLU och andra universitet som har, eller borde ha, ett aktivt

intresse för internationella relationer och arbete. Inledningsvis presenteras biståndets roll i Sveriges skogliga internationalisering, antalet utlandsverksamma svenskar och trender i studentutbyten. Därefter kommer ett kapitel som beskriver internationella trender och svensk policy. Resultatkapitlet återger de intervjuades (respondenternas) syn på orsakerna till dagens situation samt behoven hos resurs- och rekryteringsbasen. Diskussionen är författarnas tolkning av resultatet och innehåller rekommenderade åtgärder för Jordbruksdepartementet, Skogsstyrelsen, Utrikesdepartementet, Sida, Skogsnäringen, forskningsråd och slutligen för SLU. Akronymer och förkortningar finner läsaren i bilaga 2, sidan 76.

Kompetensförsörjningen har diskuterats under lång tid, se till exempel Persson & Rudebjer (1997), men den här rapporten bör leda till att aktörer inom skogssektorn engagerar sig i problemet. Det kan inte lösas under ett år, utan kräver planering hos nyckelorganisationerna på fem till tio års sikt. Studien berör i huvudsak den skogliga sektorn. Nedan följer några påståenden som diskuteras i rapporten:

- Intresset för studier och arbete utomlands är lågt bland studenterna, ofta på grund av till exempel familjesituation, låg kunskap om internationella förhållanden och bristande språkkunskaper.
- Orsaken till dagens situation bottnar i bland annat svag politisk förankring och att utbildningen inte prioriterar internationalisering.
- För att bygga upp kompetensbasen krävs samråd och långsiktiga åtaganden.
- För att skapa förutsättningar för internationell arbetslivserfarenhet krävs förstärkning av instrument som industripraktik, BBE, Post Docs-stipendier och andra sekonderingar.

Utvecklingsarbetets roll i Sveriges skogliga internationalisering

När Sverige engagerades i *internationellt biståndssamarbete* på 1960-talet insåg man att det saknades erfarenhet inom många områden som relaterade till u-ländernas socioekonomiska och agro-ekologiska förhållanden. Ett program initierades för att bygga upp kapacitet och inom Sidas dåvarande Lantbruksbyrå (numera Natur) rekryterades ett stort antal "Associate Experts"/"Junior Programme Officers" (JPO) till FAO. På 1970-talet ansågs det viktigt att en person fick erfarenhet av att arbeta i ett land med fattigdom, svårt klimat och en främmande kultur. Ett stort antal svenska "skogsexperter" skickades ut för två-tre års arbete i länder som Etiopien, Indien, Nicaragua, Tanzania, Vietnam och några till. På 1980-talet byggdes resursbasen upp främst genom rekrytering av ett stort antal JPOs till bland annat "Sahelprogrammet". På 1990-talet minskade intensiteten i uppbyggnaden och istället startades ett program med Bilateral Biträdande Experter (BBE), varav många användes för att förstärka byråkratin på olika ambassader. Biståndet (åtminstone inom skogssektorn) missade därmed i viss mån resursbasuppbyggnaden på 1990-talet.

Under biståndets inledningsfas utvecklades ett samarbete med universiteten och Sida satsade också på att involvera samhället i stort. Det etablerades till exempel rådgivande grupper för olika sektorer, inklusive skog, vilket innebar att Sida höll kontakt med näringen och den svenska delen av sektorn.

Uppbyggnaden av erfarenhet inom biståndet under 1960-, 70-, och 80-talen var avgörande för hela skogssektorns internationalisering. I stort sett alla som arbetade, och även i dag arbetar internationellt – inom näringslivet, konsultbolagen, universiteten, myndigheter

och departement – har sin bakgrund inom biståndet. I dagens snabba globalisering behöver Sverige fler personer med god kunskap om världen, vilket är något som utvecklingsarbetet skulle kunna fortsätta att bidra med. Tyvärr har denna nationellt strategiska roll förbisettts i och med det skogliga utvecklingsarbetets kraftiga minskning. För att skapa en situation där utvecklingsarbetet kan återta en signifikant roll i skogssektorns internationella förstärkning bör följande punkter beaktas (Persson 2007):

- Den generation som kom in i internationellt arbete via biståndet på 1960- och 1970-talen börjar nu pensioneras.
- Kraven på "experter" kompetens är i dag avsevärt högre än på 1970-talet, vilket gäller både bredd och djup på kompetensen. En expert i ett u-land kan nu ofta behöva diskutera till exempel skogspolicy med ministrar och andra givare.
- Program för MFS, JPO, BBE och Yngre Konsulter finns fortfarande kvar, men antalen sådana praktiska "inledningstjänster" för att skaffa internationell erfarenhet har minskat.
- Sida är underbemannat, vilket inte minst de allt längre beredningstiderna för olika insatser visar. I motsats till många andra bilaterala biståndsorganisationer har Sida inte rådgivare för sektorer utan primärt projekthandläggare utan krav på specialkunskaper inom sektorerna.
- Inom mindre specialiteter, exempelvis skog, saknar Sida i dagsläget en kritisk massa. I praktiken måste myndigheten därmed i högre grad utnyttja extern kapacitet, men i realiteten verkar Sida i dag till och med sakna intern kapacitet för att avgöra kvalitet och relevans på sådan extern kapacitet.

Tidigare tjänstgjorde många svenska skogsexperter i länder som Etiopien, Tanzania med flera.

- Biståndet decentraliseras vilket betyder att fler beslut tas på ambassader ("fältvisionen"), vilka förväntas ha bättre kunskap om den lokala situationen i ett land. Knappast någon ambassad har dock teknisk kompetens inom ämnen som landsbygdsutveckling, än mindre skog. En snabb omsättning av personal försvårar dessutom upprätthållandet av kontinuitet i landspecifik kunskap och erfarenhet, liksom i kontakter med lokala myndigheter och expertis.

- Bristen på ett klart uttalat mål, att använda svensk personal i svenskfinsierat utvecklings-samarbete, samt den uppenbara strävan att minimera administrationen av svenskt bistånd, vilket bland annat går ut över antalet anställda sektorexperter, har en negativ inverkan på biståndets roll i internationaliseringen av resursbasen.

Utvecklingssamarbetets betydelse för en bredare internationalisering av skogssektorn märks tydligast inom konsultbranschen, statliga myndigheter och universitet, men också inom det privata näringslivet. Alla svenska *konsultbolag* inom skogs- och naturresursbranschen har sina rötter i det svenska biståndet under 1970-talen, vilket även gäller de enmansbolag som opererar i sektorn i dag. Uppdragen genomfördes ofta för Sida och konsultbolagens personal

hade nästan alltid börjat arbeta inom biståndet. Även om en viss breddning har ägt rum, exempelvis arbetar man nu ibland också för WB, ADB, privata företag och andra, så är huvudarbetet fortfarande att genomföra fältprojekt, kurser eller utredningar med finansiering från Sida, även om volymen har minskat drastiskt under de senaste tio åren.

Konsultbolagen har idag stora problem att hitta erfaren svensk personal medan det är lättare att hitta yngre och oerfaren personal. I en hård internationell konkurrens krävs dock erfarenhet hos de konsulter som finns med i anbud och de är pressade att vara billiga och effektiva, vilket för flertalet betyder att resurserna är begränsade för fortlöpande utbildning, analys och metodutveckling.

Sida har också under senare år i "PGUs" anda engagerat ett antal statliga myndigheter i biståndsarbetet. Här kan nämnas Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Fiskeriverket, Kemikalieinspektionen och Lantmäteriverket. Ofta startade dessa organisationer arbetet med begränsad erfarenhet av och kunskap om u-landsverkligheten.

Under 1960-talet engagerades universiteten i biståndsarbetet. Många professorer blev intresserade av u-landsfrågor och det var relativt

lätt för dem och för studenter att få medel till forskning i och om u-länderna. På SLU startades under 70-talet en speciell u-landsavdelning (International Rural Development Centre, IRDC) och kurser inom u-landskunskap utvecklades. Det fanns till exempel en mycket uppskattad nordisk kurs i u-landsskogsbruk som drevs gemensamt av Skogshögskolan (sedermera SLUs skogsfakultet) och de skogliga fakulteterna i Köpenhamn, Ås och Helsingfors.

Situationen har i många avseenden förändrats i dag. Några av de företeelser som ofta anses begränsande, sett ur perspektivet om hur universiteten kan bidra till att bygga upp resurser för ett effektivare utvecklingssamarbete och vice versa, är i korta drag (Persson 2007):

- Få universitetsinstitutioner i Sverige har i dag sin styrka i forskning om u-länder och få har en kritisk massa, till stor del beroende av ett minskat intresse och en begränsad möjlighet till finansiering jämfört med hur det var på 1970- och 1980-talen.

- Med något enstaka undantag har samtliga professorer tillsvidareanställning på universiteten, medan omkring hälften av forskarna måste försörja sig genom extern projektfinansiering. Därmed finns en risk att antalet forskningsprojekt om internationella förhållanden, som ofta måste byggas upp under osäkra förhållanden, hålls på en låg nivå eftersom den enskilde forskaren inte kan ta finansiella risker.

- En del institutioner har svårt att hitta handledare med erfarenhet och engagemang för doktorander intresserade av u-landsfrågor. En växande del av dessa är forskarstuderande från u-länder, vilket i och för sig är rimligt, men erfarna handledare behövs likväl.

- Inom biståndet upplevs det ofta att forskningen är mindre problemorienterad än önskvärt. Dagens meritering för forskare är huvudsakligen att skriva specialistbedömda ("peer reviewed") artiklar. Detta är förmodligen ett

skäl till att tankesmedjors arbete ökat i betydelse. De förmedlar ofta kunskap av den typ som är direkt praktiskt användbar.

- I fråga om u-landsforskning är Sida/SAREC den helt dominerande finansiären men resurserna till Sverigebaserad forskning (och uppbyggnad av svensk kompetens) är begränsade. Det stöd som ges till svensk u-landsforskning ger inte på långt när den kunskap som biståndssektorn behöver, vilket inte heller varit avsikten, eftersom Sida/SARECs huvuduppgift är att bygga forskningskapacitet i u-länder.

Universiteten skulle kunna användas för att skapa kunskap av värde för biståndet och för att ge tung experthjälp till Sida och konsulter. Men detta sker i liten utsträckning och Sida får därför ofta gå till universitet eller "think tanks"¹ i Storbritannien eller USA (exempelvis IIED, WRI, R&RI, IUCN). De kan ofta erbjuda den kunskap som Sida behöver, även om man måste vara medveten om att de inte är intresserade av att stärka kapaciteten i Sverige eftersom det skulle kunna riskera deras framtida finansiering från Sida.

Under senare år har företag som IKEA och Stora Enso och andra skogsbolag rekryterat fler skogsutbildade för internationellt arbete än det traditionella biståndet, och i dag är fler skogligt utbildade svenskar internationellt verksamma i det privata näringslivet än i andra sektorer (se tabell 2, sidan 17). Många av dessa personer har meriterat sig för internationellt arbete inom biståndsrelaterad verksamhet. Även om större delen av industrins utlandssatsningar fortfarande är lokaliserade till Europa och Nordamerika, så är de snabbaste växande marknaderna idag i utvecklingsregioner i Asien och Latinamerika, vilket ytterligare ökar värdet av att ha arbetat med skogligt bistånd. Målet inom både svenskt och internationellt utvecklingssamarbete, att arbeta mer med den privata sektorn, är ytterli-

---

1) Fortsättningsvis används oftast den svenska formen "tanksmedja".

gare ett starkt argument för en gemensam strategi vid uppbyggnaden av den internationella resursbasen i landet.

Den historiska återblicken visar på biståndssamarbetets betydelse för att bygga upp svensk internationell erfarenhet och kompetens inom skogssektorn. Likaså är det helt klart att denna

roll har minskat och att många av de allianser, som skapades mellan Sida, universiteten, företag, konsultbolag med flera, inte längre är aktiva. Det borde vara en strategisk prioritet för myndigheter och näringsliv att återskapa, vidareutveckla och ”nytända” dessa relationer och synergier i dagens allt mer globaliserade värld.

Antalet utlandsverksamma svenskar inom skogssektorn

Tabell 1 visar samtliga utlandsverksamma utbildade jägmästare och skogsmästare som är medlemmar i Naturvetareförbundet. Materialet bygger på uppgifter från Skogsakademikernas matrikels anställningsregister. Här framgår att andelen utlandsverksamma minskat till hälft-

ten mellan 1970 och 2007. Den huvudsakliga minskningen skedde under 80- och 90-talet. Det absoluta antalet har ökat något sedan 1970, men samtidigt har det totala antalet skogliga akademiker ökat från 793 till 2 056.

Tabell 1. Utbildade jägmästare/skogsmästare som är medlemmar i Naturvetareförbundet.

År	Antal utlandsverksamma	Andel av sammantaget sysselsatta
2007	90	4 %
2004	78	5 %
2000	72	5 %
1997	77	5 %
1980	44	7 %
1970	74	9 %

I tabell 2 redovisas en sammanställning över utlandsverksamma svenskar som rapporterats in till Skogsakademikernas matrikels anställningsregister år 2007. De som ingår i sammanställningen är utbildade jägmästare/skogsmästare i Sverige och medlemmar i

Naturvetareförbundet. Här framgår att dagens utlandsverksamma skogliga akademiker i huvudsak är anställda inom det privata näringslivet och i lägre grad inom biståndsverksamhet, vilket var det betydligt vanligare under 1970-talet. Materialet bygger på angiven be-

fattning och typ av arbetsgivare, vilket medför viss osäkerhet i kategoriseringen, framförallt inom "Näringslivet, inklusive egenföretagare". Svenska biståndsmedel kan ha finansierat ett litet antal svenskar inom kategorin "internationella organisationer". Kategorin "nordiska medborgare" bör i liten grad klassas som utlandsverksamma svenskar, eftersom de flesta medlemmarna i denna kategori har tagit ut examen i Sverige, men var medborgare i de andra nordiska länderna. Dessutom är dessa tjänster

i lägre grad än de andra kategorierna genuint internationella till sin karaktär. Därmed har vi har ungefär 65–70 utlandsverksamma under 2007, snarare än 87–90 som angetts i tabell 1 och 2. Det betyder att siffran i tabell 1 över hur stor andel som varit ute under olika år går ner till 3 procent. Samma reduktion är förmodligen giltig också för tidigare år, eller åtminstone sedan ett signifikant antal nordiska medborgare läst "skog" i Sverige.

Tabell 2. Kategorisering av utbildade jägmästare/skogsmästare som var medlemmar i Naturvetareförbundet år 2007. Materialet bygger på angiven befattning och typ av arbetsgivare.

Kategorisering av utlandsverksamma svenskar	Antal
Bistånd i vid bemärkelse	10
Internationella organisationer (FAO, IPGRI, IIASA, ICRAF, WRI, EU)	15
Näringslivet, inklusive egenföretagare	35–40
Nordiska länder	21
Ej klassade eller svårklassade	5–10
Totalt	87

Trender i studentutbyten

Detta avsnitt presenterar vissa trender inom Erasmusutbyten (inom Europa) och bilaterala avtal (utanför Europa), både för Sverige och SLU. Kriterierna för att söka utbyte inom Erasmus är ett års studier vid lärosätet före utbytet. För bilaterala avtal finns inget formellt krav på detta, utan kravet är att vara inskriven som programstudent på SLU. Tabell 3 visar antalet utresande studenter för de olika utbytesavtalen inom SLU per fakultet. Här framgår att Fakulteten för na-

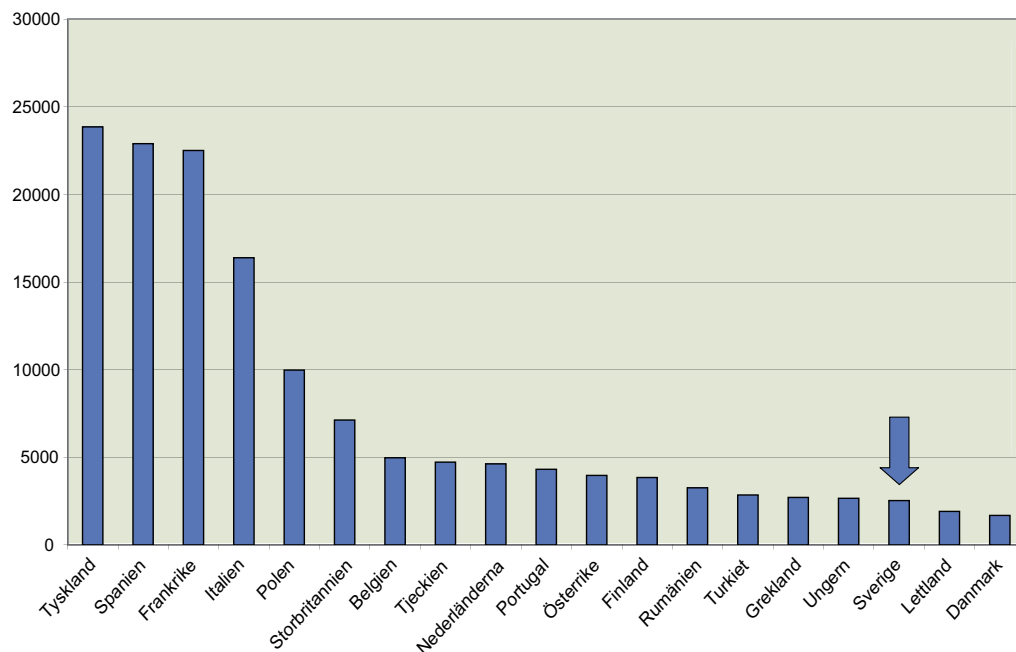
turer resurser och lantbruksvetenskap (NL) hade upp emot hälften av de utresande studenterna under 2006. Skogsfakultetens (S) andel av totala andelen utresande studenter på SLU ökade från 10 procent till 18 procent mellan 2004 och 2006. Däremot bör det noteras att S-fakulteten å andra sidan står för nästan en tredjedel (31 procent) av de inresande studenterna på SLU under 2006.

Tabell 3. Antalet studenter ut per fakultet vid de olika utbytesavtalen inom SLU.

2006	Bilat	Erasmus	Nord-plus	Double degree	Totalt
NL	22	17	4	5	48
LTJ	7	11	1	0	19
VH	5	6	2	0	13
S	15	3	0	0	18
Totalt	49	37	7	5	98

Av figur 1 framgår att Sverige har en liten andel av de utresande utbytesstudenterna i Europa och att till exempel Polen, Tjeckien,

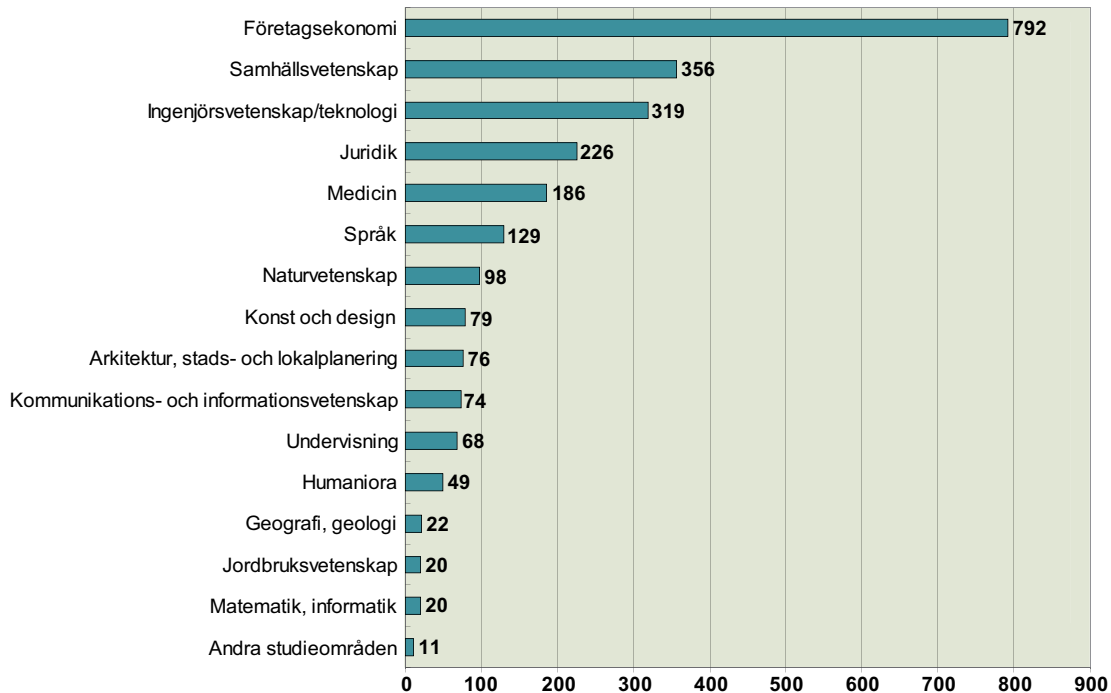
Nederländerna och Finland har betydligt fler Erasmusutbyten.

Figur 1. Antal utresande Erasmusstudenter i Europa per land för de 20 största avsändarna 2005/2006 (Internationella programkontoret 2007).

Studenterna på SLU är vid utbytesstudier berättigade att söka valfritt ämne så länge det ges på ett "Life Science University". Figur 2 visar antalet utresande Erasmusstudenter från Sverige per ämnesområde 2005/2006. SLUs studenter omfattar främst ämnesområdena

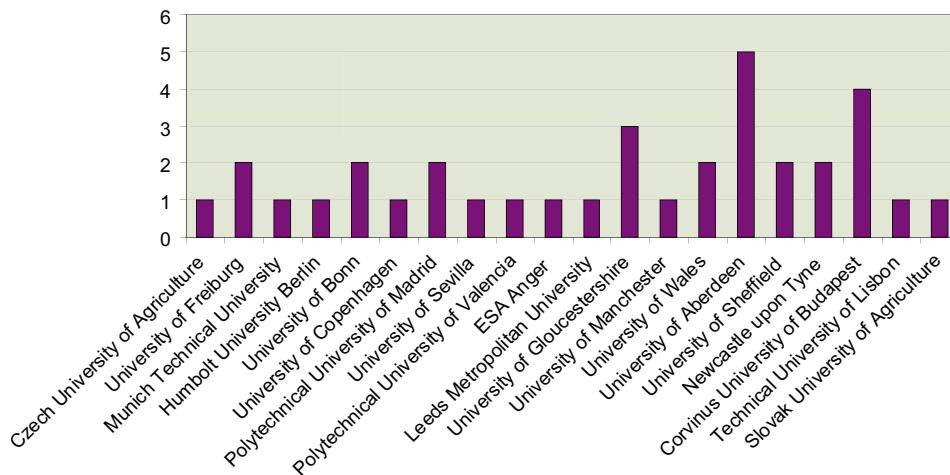
Jordbruk (inklusive skog), Företagsekonomi och Arkitektur, stads- och lokalplanering. Av figuren framgår att Företagsekonomi är det klart största ämnet, medan Jordbruksvetenskap är ett av de minsta. Noterbart är också att språk ligger i den övre halvan.

Figur 2. Antal utresande Erasmusstudenter från Sverige per ämnesområde 2005/2006 (Internationella programkontoret 2007).

Under 2008 inkom 38 Erasmusansökningar till SLU för utresande studenter för läsåret 2008/2009. Figur 3 visar antal förstahands-sökande från SLU till olika universitet i Europa. De skogligena studenterna läser framför allt vid Czech University of Agriculture, University of Freiburg, University of Copenhagen och

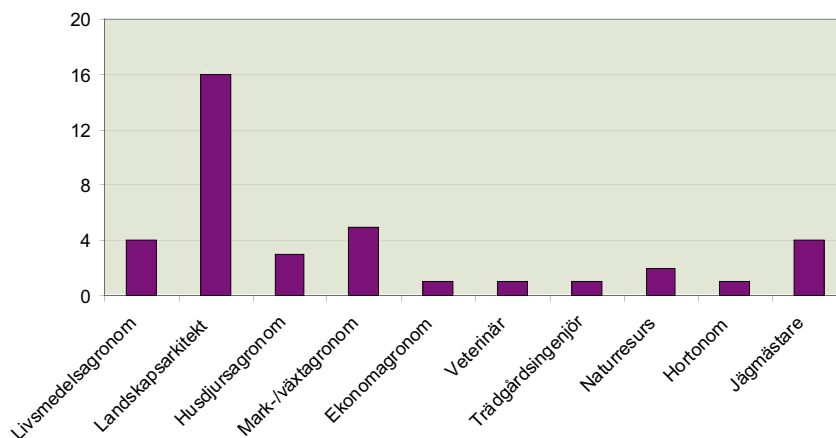
University of Aberdeen. Av figuren framgår att Storbritannien fortfarande är ett populärt val för de sökande (20 stycken) följt av Tyskland. 2008 års ansökningsomgång hade också en större spridning mellan universitet och länder än tidigare ansökningsomgångar.

Figur 3. Antal förstahandssökande på SLU för Erasmusutbyten till olika universitet i Europa för läsåret 2008/2009 (SLU 2008).

Figur 4 visar antal sökande per program på SLU till olika universitet i Europa för läsåret 2008/2009. Studenter från landskapsarkitektutbildningen är klart överrepresenterade i antal ansökningar (16 stycken) och följer därmed trenden sedan tidigare år. Jägmästarprogrammet har fyra ansökningar, vilket är ett par fler än Naturresursprogrammet. Skogsmästarstudenterna deltar i låg grad i utby-

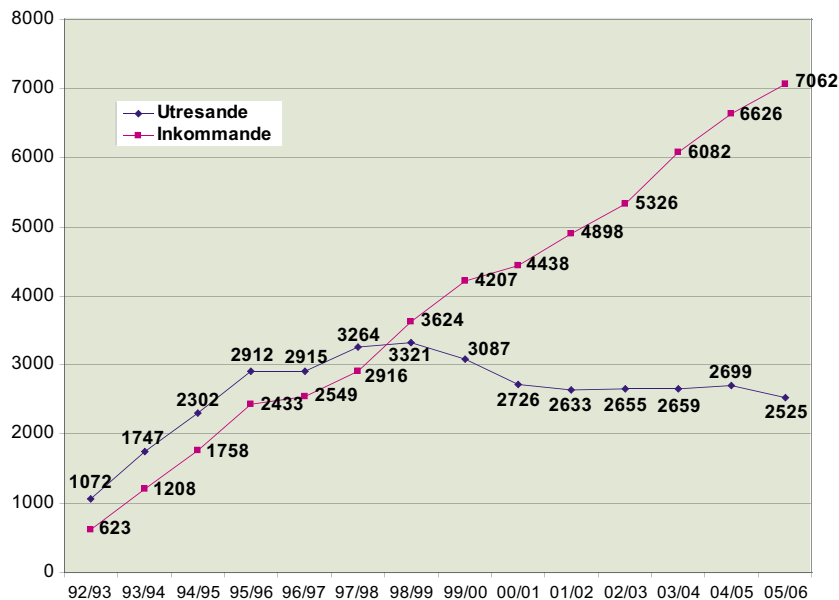
ten, vilket bland annat beror på att programmet är treårigt och därmed finns det färre utbytbara kurstillfällen än under ett längre program. Figur 4 visar också endast utbyten i Europa och skogsmästarstudenterna deltar i utbyten till bland annat Canada. Observera också att vissa kolumner i figuren endast representerar en sökande.

Figur 4. Antal sökande per program på SLU till olika universitet i Europa för läsåret 2008/2009 (SLU 2008).

Figur 5 visar att antalet utresande Erasmus-studenter från Sverige minskat sedan toppen 1998/1999. Kurvan för de utresande studenterna ser ut att ha uppnått en jämvikt i balans med efterfrågan. De inresande studenterna följer utresandekurvan som också ökade mellan 1992 till 1999, men sedan fortsätter kurvan för de in-

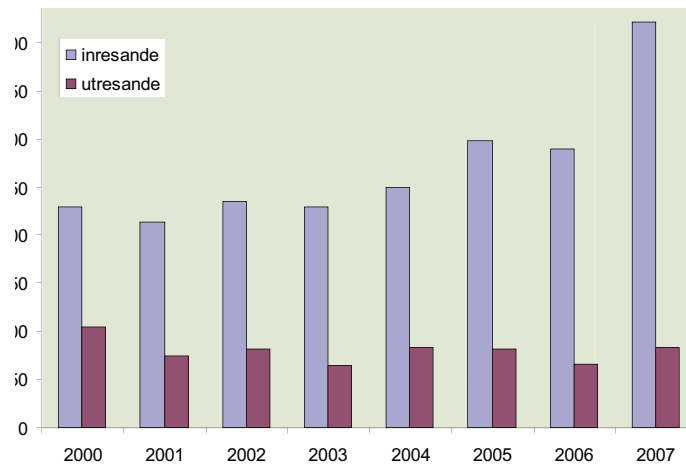
resande att stiga linjärt, vilket är smickrande för Sveriges dragningskraft. Ökningen är en nationell trend hos länder som ger kurser på engelska, vilket Sverige har gemensamt med bland annat Finland och Storbritannien. Ökningen av söktrycket kan bland annat förklaras av EUs utvidgning.

Figur 5. Antal in- och utresande Erasmusstudenter för Sverige 1992–2006 (Internationella programkontoret 2007).

Figur 6 visar antal inresande respektive utresande studenter på SLU mellan året 2000 och 2007. Siffrorna visar på en kraftig ökning av antalet inresande studenter. Av de 421 inresande utbytesstudenterna år 2007 på SLU kom 311 inom Erasmusprogrammet (SLU 2007b). En anledning till ökat antal inresande kan vara att utbildningen är gratis i Sverige, men det berör endast bilaterala avtal, vilket är en mindre del. Det bör poängteras att statistiken kan vara

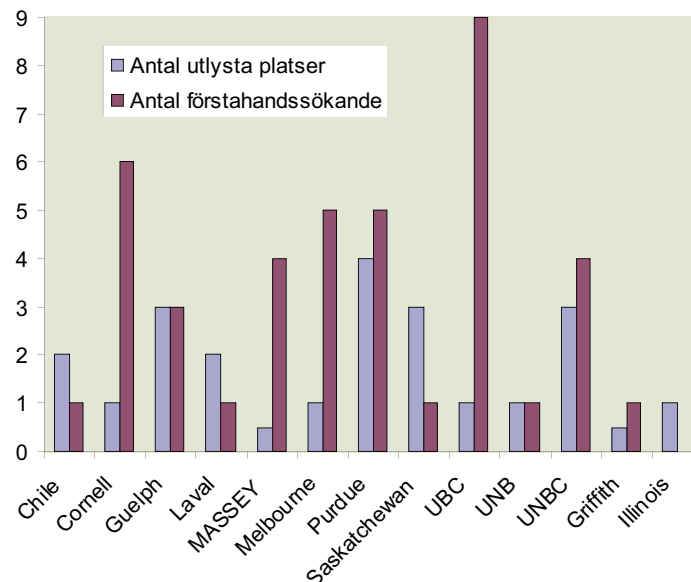
något missvisande då det inte går att återfinna exakta uppgifter i Ladok. Studenter som varit mobila genom Tranfor- och Alfaprojekt kan runt år 2000 vara registrerade i Ladok som utbytesstudenter på bilaterala avtal. Erasmus Mundus-studenter och studenter på SLUs engelskspråkiga mastersprogram finns inte med i statistiken. Det kan konstateras att SLU följer utvecklingen för hela landet och att trenden är den samma på både NL- och S-fakulteten.

Figur 6. Antal inresande respektive utresande studenter på SLU mellan åren 2000 och 2007 (SLU 2008).

Figur 7 visar studentmobiliteten för SLUs bilaterala avtal (utanför Europa). Här framgår att förstahandssöktrycket på vissa universitet, som exempelvis University of British Columbia

(UBC) är större än antalet utbytesplatser. Det bör noteras att SLU tidigare år endast utlyst möjligheter till utbytesstudier och inte antal tillgängliga platser.

Figur 7. Studentmobiliteten till olika universitet för SLUs bilaterala avtal för läsåret 2008/2009. Förkortningarna står för University of British Columbia (UBC), University of New Brunswick (UNB), University of Northern British Columbia (UNBC), (SLU 2008).

2. Internationella trender och svensk policy

Internationella trender och faktorer, som påverkar skog och skogsbruk i Sverige och de institutioner och individer som har ansvar för dess skötsel, förvaltning och utveckling, är transnationella och i snabbt ökande utsträckning genuint globala till sin natur. Det är inte lätt

att på ett begränsat utrymme sammanfatta alla viktiga trender, men nedan följer en kort sammanfattning av några av dem som den svenska resursbasen måste utvecklas mot för att följa den internationella utvecklingen.

Skogsindustrin

Sedan flera år pågår en markant förskjutning av skogsindustriella nyetableringar från de tempererade/boreala delarna av världen till de subtropiska och tropiska delarna. Det finns många anledningar till denna "tilting" från Nord till Syd. För de stora internationella skogsindustri-koncernerna är råvaran bara en av många faktorer i kalkylen. Andra viktiga faktorer är närhet till de mycket snabbt växande marknaderna i Asien och delvis också Latinamerika, rimliga energipriser, tillgång till utbildad men inte så dyr arbetskraft, FoU, kapitaltillgänglighet, skattenivåer, politisk stabilitet, legal och fysisk infrastruktur och så vidare. Vissa av dessa är geografiskt neutrala men för många är fördelarna med en lokalisering i Syd uppenbara. Dessutom kan råvaruförsörjningen ofta tillgodoses billigare i regioner där tillväxten i plantager är fem till tio gånger högre än tillväxten i de flesta boreala skogar.

Att det är ekonomiskt rationellt att investera i Syd är ställt utom tvivel, annars hade trenden inte varit så markant. Dessutom välkomnas naturligtvis dessa investeringar av länderna i Syd

som ett bidrag till deras ekonomiska utveckling. Samtidigt finns det berättigade farhågor om miljömässiga och sociala problem och kostnader kring en massiv uppbyggnad av en tung, energikrävande och "utsläppsbenägen" processindustri, ofta baserad på monokulturer av snabbväxande icke inhemska trädslag, i länder med ibland bristfällig miljö- och social lagstiftning.

I april 2007 anordnade KSLA tillsammans med IVA ett seminarium om *Tilting forest industries from North to South* för att belysa dessa trender ur svensk skoglig synpunkt. Rapporten (KSLA 2008) innehåller mycket värdefull information och finns att hämta på www.ksla.se.

Skogsindustrins nyetableringar förskjuts alltmer till de subtropiska och tropiska delarna av världen.

Skogen, miljön och internationella konventioner

Alltsedan FN:s första miljökonferens *The Human Environment Conference* i Stockholm 1972, men framförallt sedan *United Nations Conference on Environment and Development* (UNCED) i Rio de Janeiro 1992, har skogen och dess direkta och indirekta roller för olika aspekter av den globala miljön varit i fokus. Ett mycket stort antal konventioner reglerar i allt högre grad olika bindande åtaganden som länder signerat. Det gäller biologisk mångfald (CBD), öken-spridning (UNCCD) och den i dag ojämförligt mest aktuella, nämligen klimatkonventionen (UNFCCC) och det därtill sammanhängande Kyotoprotokollet. Dessutom finns ett stort antal konventioner, regelverk och frivilliga överens-kommelser på regional (EU, Europa, Östersjön, Barents hav) nivå samt för speciella aspekter, exempelvis hotade arter av växter och djur (CITES), tropiskt timmer (ITTA), ”världsarv” med flera.

De globala skogliga frågorna, inte minst den ”eviga” frågan om vi ska ha en internationell bindande konvention om skogar eller (som det nu lutar åt) ett ”non-legally binding agreement”, diskuteras i oändlighet inom ramen för United Nations Forum on Forests (UNFF), medan mer konkreta internationella skogsfrågor som har att göra med resursinventeringar, statistik, metoder, definitioner, produkter och så vidare, är på agendan för FAOs Committee on Forestry (COFO) vartannat år.

För några år sedan (2002) sammanställdes en skrift av KSLA och Skogsstyrelsen (KSLA & SKS 2002) där *Internationella konventioner, av-tal och processer med koppling till skog* samman-

fattades. Även om skriften nu borde uppdateras är den mycket värdefull för skogsfolk som vill veta vad i omvärlden som påverkar oss. Det är för övrigt mycket oroande att notera vilken brist på intresse det är för frågorna som rör in-ternationella avtal och processer bland studen-terna vid SLU (se kapitel 4 Resultat, avsnittet Enkätstudien bland studenterna på sidan 47). Tyvärr verkar detta ointresse delas av många inom det svenska skogsbruket.

En aspekt på sambandet skog och miljö som ännu inte tagits upp i internationella konventioner, men som är av mycket stor och ökande betydelse nationellt och regionalt är vattenfrågan. På många håll i världen finns redan idag staka begränsningar för skogsodling där vattenförsörjning anses hotad, exempelvis i Sydafrika, Australien och Israel. Många av de stora ”River Basin Authorities”, exempelvis runt Mekong, Nilen och Zambesi-floderna, har rekommendationer om skogsanvändning i flö-dernas övre avrinningsområden. I vissa länder, framförallt i Latinamerika (till exempel Costa Rica), finns modeller för att ersätta skogsägare för ”environmental services” (ofta vattenpro-dukation). Bland skogliga institutioner i Sverige verkar intresset för dessa frågor begränsat, trots att de beräknas bli mycket viktiga inom en snar framtid och trots att Sverige har ett antal le-dande forsknings- och policyinstitutioner inom området, exempelvis Stockholm International Water Institute (SIWI), det nyligen bildade Stockholm Resilience Centre, Stockholm Environment Institute (SEI) och Tema Vatten i Linköping.

Skogen, markanvändningen och konkurrensen om råvaran

En trend som många inom svenskt skogsbruk (och naturligtvis också internationellt) fortfarande inte fullt ut förstått betydelsen av, och som definitivt är länkad till de komplexa och integrerade frågorna om klimat, energi och matförsörjning, är den globala konkurrensen om odlingsbar mark mellan ”food, fibre and fuel”, det vill säga matgrödor, skogsråvara och energigrödor av olika slag, som bara nu börjar skönjas. Vid IIASAs konferens *Global Development: Science and Policies for the Future* i november 2007 höll Sten Nilsson ett mycket tankvärt anförande över detta ämne, där han presenterade olika scenarier för hur snabbt vi kommer att få en global brist på god mark och därmed även en ökad konkurrens (se vidare www.iiasa.ac.at/iiasa35/docs/speakers.html). Skogsfolk och miljövänner av olika schatteringar är de enda som ser skog och träd som en odiskutabel resurs, men för det stora flertalet människor på jorden är marken och dess produktionsförmåga den primära resursen. Borttagande av skog i vilken form som helst är för skogs- och miljöfolk ”skövling”, medan att använda marken – även om skog måste ”tas bort” – för matproduktion eller någon annan aktivitet som genererar inkomster för fattiga människor och nationer är ett fullständigt legitimt och logiskt val för de flesta andra, inklusive ”vanligt folk” och politiker i fattiga länder! Kanske kommer därmed snabbväxande och ekonomiskt bärkraftiga planteringar och naturskogar som genererar väsentliga, reella inkomster genom ”environmental services” och/eller ekoturism att vara de skogsformer som bäst kommer att klara konkurrensen?

Sten Nilssons anförande vid IIASAs konferens i november 2007 handlade om konkurrensen mellan ”food, fibre and fuel” på odlingsbar mark.

Att stigande matpriser vällar het diskussion i fattiga länder har vi blivit varse helt nyligen, att intresset för koldioxidneutral ”bioenergi” gränsar till det hysteriska och att till och med svenska politiker nu börjar tala om behovet av kraftigt ökad skogsfiberproduktion är tecken i tiden att denna trend håller på att uppmärksammas även om sambanden inte är helt klara för alla. Det märkliga kan snart inträffa att kommersiellt skogsbruk, skogsägare och miljövänner måste finna gemensamma strategier för att ”försvara” skogen som markanvändningsform! Det kan finnas anledning att hålla ett öga på de diskussioner och teorier om ”landscape approaches” som förs inom några tunga internationella miljöorganisationer (till exempel IUCN) med insikt om kombinationen produktion och miljö, där tillvägagångssättet innebär planering i tillräckligt stor skala för att kunna kombinera produktion och bevarande både av skog och av grödor.

Skogligt utvecklingsamarbete

Som nämnts tidigare har det skogliga biståndssamarbetet i strikt bemärkelse i stort sett upphört under 1990-talet och där det fortfarande finns är det ofta en mindre, integrerad del av större landsbygdsutvecklings- eller miljösamarbeten. Detta gäller inte bara Sverige utan de flesta andra länder som tidigare har haft ett omfattande skogligt samarbete med u-länder, till exempel Finland, Norge, Canada, Holland, Tyskland, Storbritannien med flera (Persson 2003). Från att ha varit en ledande skogsbiståndsnation på 1970- och 1980-talen är Sverige nu i stort sett osynligt inom biståndsarbetet med naturresursen skog, eventuellt med undantag av samarbetet och stödet via FAO och projektet *Sustainable Management of Forests in Africa*. I projektet samarbetar KSLA, med stöd av Sida, med ett stort nätverk av skoglig expertis och institutioner i Afrika kring policy- och informationsfrågor om olika aspekter av skog. Däremot stödjer Sida skogligt arbete som utförs av internationella eller USA-/UK-baserade NGOs, huvudsakligen på miljö- och policyområdena, exempelvis IIED, IUCN, R&RI, CIFOR med flera. Knappt några svenskar är dock involverade i detta arbete.

Trenden i dag är svårtolkad, eller snarare mångfacetterad. Det finns ett snabbt växande stort intresse för skogars och trädets roller i klimatfrågan, inklusive hur detta ska kopplas till bevarande av naturskogen och hur det kan utgöra en eventuell inkomstkälla för u-länder via "clean development mechanisms" och som kol-

sänkor. Alla vill vara inblandade i detta arbete (förväntningarna om stora finansieringsmöjligheter för olika R&D-institutioner hägrar) men förvirringen kring vad som ska göras är stor. Det finns en reell "risk" att Sida hellre faller för frestelsen att gå till icke-svenska NGOs och tankesmedjor, som har en förmåga att mindre blygsamt deklarerar sin kompetens, än bidrar till att utnyttja befintlig och bygga upp ny kompetens i Sverige för att aktivt delta i samarbete med u-länder kring klimatfrågan. Det är därför av vikt för den svenska resursbasen/institutionerna att visa och marknadsföra den kompetens som finns inom landet.

En av de mest intressanta trenderna, som ännu inte riktigt uppmärksammats av Sida och UD (eller för den delen andra biståndsgivare), har att göra med frågan om den ökande konkurrensen om mark, som belystes ovan, i kombination med snabbt ökande konsumtion av träfiber, både för virkes- och massabaserade konsumtionsprodukter och för energi, i u-länder (inte bara i Kina!). Privata investerare börjar åter bli intresserad av "konventionell" produktion av skog i till exempel Afrika. Det gäller framförallt planteringar av snabbväxande arter. Här finns en stor möjlighet för Sverige, med vår mycket relevanta erfarenhet av skogsproduktion, att i samarbete med expertis och institutioner i utvecklingsländer bidra till att dessa kan dra ekonomisk, social och miljömässig nytta av denna trend.

Skogsfrågor blir alltmer politiska och konfliktfokuserade

En trend som är komplex och relaterad till alla de ovan nämnda faktorerna är det faktum att internationella skogsfrågor blir alltmer politiserade och konfliktbaserade. Detta har många orsaker: skogens reella eller förmenta globala betydelse som råvarukälla och miljöstabilisator, den snabba avskogning som trots detta sker, de ofta mycket oklara ägande- och nyttjanderättsförhållandena kring skog i framförallt utvecklingsländer, skogsresurser som drivkraft bakom regionala konflikter och korruption, svag lagstiftning och policies som inte efterlevs, med flera (Persson 2006).

Detta leder ofta till konfrontation och förenklade motsättningar i internationella diskussioner och bilaterala relationer, exempelvis mellan skog och jordbruk, mellan produktion och miljö, mellan stat och lokalbefolkningar, mellan internationell skogsindustri och lokalt utnyttjande, mellan nationell suveränitet och internationella överenskommelser med mera. I

många av dessa internationella konflikter intar ofta både regeringar och andra aktörer ståndpunkter som mer syftar till att tillfredsställa egna, inhemska opinioner och parter än att genuint hitta lösningar som är acceptabla för alla inblandade.

För en skogsnation som Sverige, som både har stora intressen att försvara inom industri och handel med skog och skogsbaserade produkter och dessutom ambitionen att bidra till globala försörjnings- och miljöfrågors lösning, kan det vara väl värt att ha en kader med folk som förstår andra nationers och aktörers agerande och synpunkter. Det är till exempel inte alltför många i Sverige som förstår den djupa misstro och irritation som finns i många u-länder när krav framställs över hur naturresurser ska användas utan att länderna erbjuds kompensation för ekonomiska förluster på grund av inoptimalt resursutnyttjande.

Skogsforskning

Slutligen några ord om trender inom skogsforskningen som är relevanta i ett internationellt sammanhang för Sverige. Naturligtvis är dessa trender också mångfacetterade och långt ifrån entydiga, men fyra mer eller mindre integrerade områden kan urskiljas: 1) policyforskning inom internationella konventioner och förhandlingar, 2) molekylärbiologisk och genetisk forskning, 3) produktutveckling och klimatanpassning samt slutligen 4) skogsproduktion i Syd.

Den u-landsrelaterade forskning kring skog och träd som bedrivs inom institutioner som CIFOR, ICRAF, CATIE med flera, har fokus på de "stora" integrerade frågorna mellan produktion, miljö och social utveckling som är direkt policyrelevanta. Denna typ av forskning kan också sägas inkludera frågor som behandlas inom internationella konventioner och förhandlingar. Det kan vara anledning att utöka arbetet i Sverige inom dessa områden, inklusive att få med institutioner utanför SLU,

Sverige är mycket framstående inom den expanderande molekylärbiologiska och genetiska forskningen kring skogsträd.

exempelvis Miljöekonomerna i Göteborg eller de ovan nämnda SEI och SRC. Att denna typ av forskning kommer att vara fortsatt relevant, inte minst ur ett perspektiv att bedriva en kompetent omvärldsanalys är helt klart.

I den andra änden av forskningsspektret finns den snabbt expanderande molekylärbiologiska och genetiska forskningen kring skogsträd där Sverige är mycket framstående. Det har sagts att skogsbruket, vad gäller framtående av bättre genetiskt material för produktion, klimattålighet, resistens med flera önskvärda egenskaper, är på en nivå som motsvarar jordbrukets för ett antal tusen år sedan. Detta håller snabbt på att förändras, inte minst mot bakgrund av de trender inom tillämpad forskning som nämns nedan. Det finns ingen anledning att tro att Sverige, via SLU, KTH, Umeå universitet och andra involverade institutioner, inte kommer att vara fortsatt ledande inom grundforskningen inom dessa områden.

De potentiellt mest spännande tillämpningarna av kombinationen av den ”nya” genetiska och molekylärbiologiska forskningen med mer traditionell produktions- och virkesforskning ligger inom områdena produktutveckling,

klimatanpassning och energiproduktion (både mekanisk och kemisk). Detta är områden där Sverige och svenska institutioner och forskare har enormt mycket att bidra med, både i kommersiella tillämpningar, biståndssamarbete, och i att ta fram tekniker som kan adressera globala miljö-, klimat- och energifrågor. Inte minst inom frågeställningen om hur skog och träd ska kunna anpassas till en förväntad klimatförändring (”adaptation”) kommer denna typ av forskning att få en allt större betydelse. Den stora planerade SLU/IUFRO/FAO konferensen i Umeå i augusti 2008 (också stöttad av KSLA) – *Adaptation of Forests and Forest Management to Changing Climate with Emphasis on Forest Health: A review of science, policies and practices* – kommer säkert att få stor betydelse för Sveriges fortsatta prioriteringar inom detta forskningsområde.

Under många år har den ”traditionella” skogsforskningen, det vill säga skogsproduktion, skötsel, skogsskydd, inventering och planering, gått på sparlåga och i värsta fall fått kraftigt minskade anslag på SLU – den tillämpade produktionsforskning som exempelvis Skogforsk bedriver har begränsade internationella länkar. De alltmer uppenbara behoven att kraftigt öka skogsproduktionen i Syd, både för virke och energi och både som inkomstkälla för folk, företag och nationer och för miljön, kommer att tvinga fram ett behov att åter prioritera forskning kring produktion, skötsel och skydd av framförallt skogsplanteringar. Med Sveriges långa och framgångsrika tillämpade forskning rörande våra ganska ”enkla” skogar har vi potentiellt mycket att bidra med inom dessa områden och det är mot den bakgrunden som förslaget att bygga upp en forskarskola kring tropiska planteringar har tagits fram.

Policyinstrument som påverkar internationella skogsfrågor

Mot bakgrund av ovanstående sammanfattning av internationella trender är det relevant att fråga sig vilken insikt som finns hos den svenska regeringen och, framförallt, att klargöra om det finns en insikt om vad som kommer att krävas i form av resurser och kompetens (institutionellt så väl som personellt) för att möta, anpassa sig till och dra fördel av dessa utvecklingar på den internationella scenen.

Bland direktiven till *Skogsutredningen 2004* (SOU 2006:81) står att utredaren ska göra en omvärldsanalys som bland annat ska omfatta "EU-medlemskapet", "EUs utvidgning", "internationell skogspolitik" samt den "fortgående internationaliseringen av skogsindustrin och virkesmarknaden". I utredningen finns följaktligen framtagna underlag och mycket bra analyser av "EU och skogen", "Internationell skogspolitik", "Skog och global utvecklingspolitik" (som belyser skogens miljöfrågor väl, men de ekonomiska försörjningsfrågorna mindre väl) samt en jämförelse av vad som görs i några liknande skogsländer som Sverige. Även inom områdena "Virkesförsörjning" och, delvis, "Forskning" görs bakgrundsanalyser med starka internationella utblickar. En särskild analys om "Omvärldsfaktorers påverkan på svensk skogspolitik ur ett industriellt perspektiv" togs på utredningens uppdrag fram av McKinsey & Company och utgör underlag för kapitlet om virkesförsörjning.

Utredarens övergripande ställningstagande rörande internationella frågor är värt att citera:

"Sverige är en betydande skogsnation både på europeisk nivå och globalt. Många skogspolitiska frågor har också tydliga internationella och ibland även globala dimensioner. Dessa förhål-

landen bör enligt min uppfattning avspeglas i att Sverige i internationella sammanhang där skogspolitiska frågor dryftas framför tydliga ståndpunkter. Det behövs... en strategisk handlingsplan för det internationella agerandet och ett forum för förankring och diskussion om internationella skogsfrågor som är knutet till departementet."

I *En skogspolitik i takt med tiden* (den skogspolitiska propositionen 2007/08:108) följer regeringen många av de bedömningar och rekommendationer som läggs fram i utredningen, också på det internationella planet. Bland annat sägs i kapitel 11 "Internationellt skogligt samarbete", i fråga om EU, att "*skogspolitiken bör inte vara en gemensam politik inom EU-samarbetet och gemensamma stödprogram som kan snedvrída marknaden för skogsråvara ska undvikas*".

I anslutning till utredningens övergripande ställningstagande som citeras ovan, och de rekommendationer som är direkt relaterade till detta, säger regeringen angående "förstärkt internationellt samarbete" att:

"Sverige har genom sin långa skogliga tradition och höga kunskapsnivå en hög trovärdighet i internationella processer som berör skogsbruk och skogens produktions- och miljövärden. Samarbetet i internationella processer ger också värdefulla erfarenheter från andra länder. En stark svensk representation i internationella skogspolitiska sammanhang är viktig. För att effektivt utnyttja den kunskap som finns inom den svenska skogssektorn bör de samråd som äger rum mellan regeringskansliet och skogs-näringsen samt övriga intressenter i internationella frågor och EU-frågor utvecklas."

Ett särskilt avsnitt ägnas åt "skogens roll i en framtida klimatöverenskommelse" där man bland annat säger att en sådan "bör innehålla incitament för u-länder att bedriva ett långsiktigt och hållbart skogsbruk och minska pågående avskogning och därigenom minska sina utsläpp av växthusgaser". Tyvärr sägs mycket lite i övrigt om skogen i u-landssamarbetet.

I *Sveriges politik för global utveckling* (Regeringens skrivelse 2007/08:89) fastslås att regeringens utvecklingspolitik inbegriper både ett effektivt bistånd av hög kvalitet och en samstämmighetspolitik som omfattar samtliga politikområden. I de inledande och övergripande uttalandena antyds det klart att "Ekonomisk tillväxt är helt avgörande för fattigdomsbekämpning" och vidare att "En modern politik för global utveckling måste därför syfta till att bidra till tillväxt" samt "Kampen mot fattigdom i dess olika uttryck förblir inte bara det överordnade målet för det svenska biståndet utan också en central utgångspunkt för den samlade svenska utvecklingspolitiken.". Det är något svårare att spåra dessa starka uttalanden om ekonomisk tillväxt i de sex globala utmaningar inom vilka regeringen anser att Sverige har möjlighet att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, nämligen att minska: 1) förtryck, 2) ekonomiskt utanförskap, 3) klimatförändringar och miljöpåverkan, 4) migrationsströmmar, 5) smittsamma sjukdomar och andra hälsohot samt 6) konflikter och sviktande situationer. För var och en av dessa utmaningar har tre särskilda fokusområden identifierats.

Även om det klart sägs att "de areella näringarna är centrala för utveckling och fattigdomsminskning i de fattigaste länderna" och att "investeringar i jordbruket, fisket och skogsbruket kan stimulera tillväxten", liksom att "vidareutveckling och förädling av naturresurser och jordbruksprodukter i utvecklingsländerna bidrar till att bygga upp en ekonomisk, kommersiell och industriell bas",

så är dessa avsnitt marginella jämfört med det signifikanta utrymmet som ges klimat- och miljöfrågor i skrivelsen. Förhoppningsvis ska detta tolkas så att klimatfrågan är "ny" och behöver mer utrymme medan de areella näringarnas ekonomiska betydelse är självklar och inte behöver ordas för mycket om. Sidans omorganisation liksom det arbete som pågår inom Skogsinitiativet och det uppdrag som Maria Norrfalk har, kommer förhoppningsvis att klargöra skogens roll i det framtida svenska internationella utvecklingsarbetet (se kapitel 5, avsnittet Parallella uppdrag på sidan 68).

En betydligt mer explicit roll för skogen beskrivs i *Sverige och Afrika – en politik för gemensamma utmaningar och möjligheter* (Regeringens skrivelse 2007/08:67), där skog nämns i avsnittet om Jordbruket, Energi och infrastruktur, och Miljö och klimat. I avsiktsförklaringen till denna skrivelse kan knappast skogens roller för både ekonomi och miljö uttryckas tydligare:

"I syfte att... bidra till ett hållbart nyttjande av naturresurser och omsorg om miljön i Afrika avser regeringen... att: prioritera insatser för ett hållbart utnyttjande av skogsresurserna och för återplantering för produktion av biomassa och främjandet av mark- och vattenhushållning, med särskilt beaktande av utvecklingsaspekter och minoriteters intressen. Skogens betydelse för att minska växthuseffekten är speciellt angeläget att uppmärksamma, liksom forskning om och stöd till biologisk mångfald."

Gemensamt för utredningen, propositionen och skrivelserna om global utveckling och Afrika är att man talar mycket om behovet av att förstärka internationellt arbete och "närvaro" utan att nämna frågan om hur den kapacitet och kompetens som behövs för en sådan förstärkning ska åstadkommas. Vi ser därför denna studie, arbetet bakom den samt de planerade uppföljningsarbetena som viktiga komp-

Lennart Ackzell under UNFF-förhandlingar i New York. Av den skogspolitiska propositionen 2007 framgår att en stark svensk representation i internationella skogspolitiska sammanhang är viktig och att samarbetet i internationella processer ger värdefulla erfarenheter från andra länder.

letterande förslag till de som framförs i ovan nämnda policyinstrument.

Den höga profil som regeringen har tagit i klimatfrågan inför EU-ordförandeskapet 2009 har bland annat resulterat i att man nyligen har satt upp en Kommission för klimat och utveckling, som lånat drag av tidigare internationella ”högnivåkommissioner”, exempelvis Brundtland- och Brandtkommissionerna, med Gunilla Carlsson som ordförande. En grupp av 13 prominenta kommissionärer, stödda av en likaledes prominent expertgrupp under ordförandeskap av Anders Wijkman, och med ett se-

kretariat på Stockholm Environment Institute (SEI), ska lägga fram sin rapport under våren 2009. Rapporten utgör underlag för både regeringens klimatproposition och mötet om ett nytt ramavtal för klimatförändringar (post Kyoto) i december 2009. Det kan förväntas att skogsfrågorna, och framförallt hur u-länder kan dra nytta av minskad avskogning, kommer att få stort utrymme i rekommendationerna. Redan nu har ett antal mycket värdefulla ”policy briefs” tagits fram som underlag för kommissionens arbete.

3. Material och metoder

Datainhämtningen bestod av kvalitativa intervjuer av resurs- och rekryteringsbas samt studenter. Dessutom genomfördes en kvantitativ enkät bland skogliga studenter på SLU. Under arbetets gång fördes en kontinuerlig dialog med en referensgrupp och ett preliminärt resultat presenterades och diskuterades under ett seminarium på KSLA den 11 december 2007. Resursbasen omfattade organisationer som utbildar skogliga akademiker i Sverige, i detta fall främst SLU. Rekryteringsbasen omfattar de or-

ganisationer som driver internationella frågor och som har ett behov av internationell kompetens, till exempel Jordbruksdepartementet, Sida, Stora Enso och Världsnaturfonden. Ordet 'rekryteringsbas' skulle lika gärna kunna ersättas med beteckningar som 'avnämare' eller 'arbetsgivare'. SLU har även en viktig roll som avnämare, men i denna utredning har organisationen analyserats främst utifrån resursbasperspektivet.

Kvalitativa intervjuer

För att skapa en förståelse för problematiken och finna mönster genomfördes kvalitativa intervjuer med universitetsanställda, studenter, industrin, oberoende organisationer och ett antal myndigheter, som exempelvis Sida, Skogsstyrelsen och Jordbruksdepartementet. Intervjuerna genomfördes i huvudsak under andra hälften av 2007 med 43 respondenter från resursbasen, 32 från rekryteringsbasen och 7 studenter, se tabell 4. Bland de intervjuade kan nämnas Björn André (Holmen), Björn Häggglund (WWF, tidigare

Stora Enso), Carl Henrik Kuylenstierna (tidigare Skogssällskapet), Gunnar Köhlin (Göteborgs universitet), Jan Wintzell (Pöyry), Kaj Rosén (Skogforsk), Lisa Sennerby Forsse (SLU), Percy Barnevik (Hand in Hand International), Per Stenmark (IKEA), Peter Holmgren (FAO), och Sten Nilsson (IIASA). För en utförlig lista över de intervjuade, se bilaga 1 på sidan 75, där även talare vid seminariet den 11 december finns listade.

Tabell 4. Respondenter för de kvalitativa intervjuerna.

Resursbas		Rekryteringsbas	
SLU-anställda	30	Regeringskansliet	5
Forskningsinstitut	6	Myndigheter	6
Andra svenska universitet	4	Näringen	11
Utländska universitet	3	Konsulter	5
Studenter		Oberoende organisationer	3
SLU-studenter	7	Naturvetarna	2
		Totalt	82

Ett av syftena med det stora antalet intervjuer på till exempel SLU var att förstärka och lyfta den interna dialogen angående internationella kompetensfrågor. Universitetet har regeringens uppdrag att utbilda huvuddelen av de skogligen akademikerna i Sverige. Därmed läggs i hög grad under universitetstiden på SLU grunden för den kultur som de nyutexaminerade skogligen akademikerna tar med sig ut i världen, se figur 9 på sidan 65.

Intervjuerna utfördes i form av respondentintervjuer, det vill säga personerna som intervjuades var vid intervjutillfället själva delaktiga i eller hade tidigare varit delaktiga i kompetensförsörjningsfrågor. Intervjuerna var halvstrukturerade, vilket innebär att de följde en intervjuguide med öppna frågor och därmed kunde även respondenterna styra utvecklingen och omfattningen av diskussionen.

Intervjuguiden för rekryteringsbasen bestod av följande teman: a) Den historiska utvecklingen, b) Orsak till lågt intresse och krav på kompetenser, c) Grundutbildningars svaga respektive starka sidor, d) Hoten respektive möjligheterna om Sverige vill skapa en internationell profil och e) Framtida åtgärder.

Intervjuguiden för resursbasen bestod av följande teman: a) Den historiska utvecklingen, b) Utbud av program och kurser, c) Studentinflytandet och utbytesprogram, d) Motiv och styrmedel för internationalisering, e) Aktiviteter och prioriteringar, f) Omvärldsanalys, intern och extern information, g) Utvärderingar och nätverk, h) Starka och svaga sidor, i) Hinder och möjligheter och j) Framtida åtgärder.

Intervjuguiden för studenterna bestod av följande teman: a) Den historiska utvecklingen, b) Studentinflytandet och utbytesprogram, c) Tidigare erfarenheter och intresse av utlandsstudier, d) Tidigare erfarenheter och intresse av internationella tjänster, e) Begränsande faktorer för utlandsaktiviteter, f) Engagemang i internationella frågor och g) Framtida åtgärder.

Intervjuerna var utforskande för att bland annat utröna de frågor som ansågs avgörande för studenternas intresse för studier och arbete utomlands. Resultatet användes tillsammans med övriga intervjuer för att bygga upp enkäten, men även för att förstå orsakerna bakom sambanden. Därmed återspeglar även enkäten i hög grad resultatet av de kvalitativa intervjuerna, varför inte alla teman redovisas separat i denna rapport.

Enkätstudien

Inför enkätstudien genomfördes en utfrågning (hearing) bland studenterna i Umeå under oktober månad, i syfte att presentera internationella karriärvägar, skapa en dialog med studenterna samt informera om den kommande enkäten. Ett fyrtiotal studenter deltog, samt ett antal företrädare för de anställda på SLU. I panelen ingick Peter Staland, Torsten Celandier, Mats Sandewall och Fredrik Ingemarson. Hearingen var uppskattad bland studenterna som efterfrågade en kontinuerlig uppföljning av verksamheten.

Den kvantitativa enkäten vände sig till första-, tredje- och sjundeterminsstudenter på Fakulteten för skogsvetenskap och Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap på SLU. Den belyste studenternas syn på studier och arbete utomlands inom följande områden: a) Tidigare erfarenheter, b) Begränsande faktorer och slutligen c) Framtiden, se kapitel 4 Resultat, avsnittet Enkätstudien bland studenterna, sidan 47.

Enkäten bygger på resultatet av intervjuerna med rekryteringsbasen, resursbasen och studenterna, andra rapporter (till exempel HSVs Rapport 2007:9 R över högskolestudenternas rörlighet) samt tidigare enkäter till studenter (bland annat Euroleague Students Associations, ELSA, enkät till studenterna 2006). Vissa frågor utelämnades eftersom de täcks av intervjumaterialet, som till exempel praktik, hur väl anpassad dagens utbildning är

till internationella frågor (bland annat utvärderat av Höskoleverket, HSV) och förslag på innehåll av nya kurser. Ekonomiska faktorer, såsom låneregler hos CSN, är starkt korrelerade till tillgodoräknanden av utländska kurser. Begränsande personliga faktorer och egna initiativ lades sist i enkäten eftersom de bedömdes som känsliga. Referensgruppen och ledamöterna från Kommittén för Internationella Skogsfrågor (KIS) lämnade synpunkter på ett utkast till enkät under oktober månad 2007.

Enkäten lades ut på nätet och respondenterna var anonyma och därmed gick det inte att spåra enskilda studenter. De kursansvariga lärarna såg till att informera studenterna om enkäten i samband med obligatoriska moment. Enkäten var öppen för respondenterna under tio dagar i början av november 2007 och besvarades av jägmästar-, naturresurs-, skogsmästar- och skogsindustriella studenter, se tabell 5.

Jägmästarstudenterna hade den högsta svarsfrekvensen på 54 procent, Naturresurstudenterna 42 procent och skogsmästarstudenterna den lägsta på 38 procent. Mellan terminerna är spridningen mindre för hela materialet. Bland förstaterminsstudenterna var svarsfrekvensen 48 procent och bland tredje- och sjundeterminsstudenterna 49 procent. Enligt urvalet motsvarar jägmästarstudenterna 63 procent av populationen, men eftersom svarsfrekvensen var högre bland dessa studenter än övriga så steg jägmästarstudenternas andel av observa-

tionerna till 70 procent, se tabell 5. Observera att skogsmästarstudenterna inte läser termin sju och att ett lågt antal studenter gick termin tre på Naturresursprogrammet under höstterminen 2007.

Någon bortfallsundersökning genomfördes inte och det bör poängteras att de studenter som är mest ointresserade av ämnet troligen inte har

besvarat enkäten, men att en svarsfrekvens på 49 procent i genomsnitt bör anses som god. I denna rapport presenteras endast materialet i sin helhet, det vill säga inte uppdelat per program, termin, region och så vidare, men databasen med resultatet har lämnats över till avdelningen för student- och utbildningscentrum på SLU för eventuella vidare analyser.

Tabell 5. Urvalet och antalet svar per termin och program för den kvantitativa enkäten.

Termin	Urvalet				Svar			
	T1	T3	T7	Totalt	T1	T3	T7	Totalt
Naturresursstudenter	30	5	20	55	14	1	8	23
Jägmästarstudenter	85	87	85	257	48	47	43	138
Skogsmästarstudenter	42	52		94	13	23	–	36
Totalt	157	144	105	406	75	71	51	197

Referensgruppen och seminarium

Arbetet hölls ihop av en referensgrupp som till stor del består av kommittéledamöterna från KIS, men också andra utomstående med internationell erfarenhet: Reidar Persson (referensgruppens ordförande), Fredrik Ingemarson (sekreterare), Björn Lundgren (kommittéordförande), Linda Hedlund (LRF), Per Björkman (Sida), Peter Staland (Naturvetarna), Nilla Thomson (Regeringskansliet), Weine Genfors (Stora Enso), Peter Blombäck (SKS), Hans Nilsagård (Jordbruksdepartementet), Pia Barklund (SLU), Per Jennische (SLU), Lennart Prage (SLU), Anders Karlsson (SLU). Dessa personer fungerade som referenspersoner för sekreteraren Fredrik Ingemarson för att bolla

idéer och lägga upp ramarna för verksamheten. Referensgruppen träffades under två möten under hösten 2007 samt ett möte under januari 2008. Den 11 december 2007 genomfördes ett halvdagsseminarium på KSLA för att lyfta frågorna kring internationell kompetensförsörjning. Ett 70-tal personer kom på seminariet och intresset var stort, inte minst från SLU. I bilaga 3 på sidan 78 finns en sammanfattning av presentationerna och i bilaga 4, sidan 85, finns en sammanfattning av hela seminariet, inklusive diskussion och paneldebatt. Därutöver fördes en kontinuerlig dialog med hela Kommittén för Internationella Skogsfrågor under hela arbetets gång.

4. Resultat

Intervjuer och seminariekommentarer

Orsakerna till dagens situation hos rekryteringsbasen

Under intervjuerna framgick att uppbyggnaden av den svenska resursbasen diskuterats till och från under åtminstone 40 år, men att ett långsiktigt uppbyggande aldrig har skett. Hos de skogliga akademikerna finns inte traditioner och nätverk att arbeta utomlands och de svenska skogsföretagen har inte haft många satsningar internationellt, mer än på försäljningssidan. Dessutom anses inte internationell erfarenhet vara en merit inom den nationellt präglade svenska skogsbranschen. Det är dock ingen typisk egenskap hos svenskar att inte åka utomlands, vilket framgår vid jämförelse med andra branscher, som exempelvis Ericsson och ABB. Barneviks vision om ett ständigt flöde av akademiker in och ut ur Sverige är inte en realitet inom skogsbranschen i början av 2000-talet. Vilka är då orsakerna till dagens bekymmersamma situation? Nedan presenteras respondenternas syn på utvecklingen.

Flertalet respondenter lyfte fram att *politikerna* inte har haft ett rejält intresse och att den aktiva strävan att få in folk på den internationella arenan har varit svag, från både regering, universitet och näringsliv. Det kan till exempel jämföras med Finland som varit betydligt framgångsrikare i fråga om både rekryterings- och resursbasen. Vidare framhöll respondenterna att det i Sverige inte finns något nätverk för samråd kring gemensamma svenska ståndpunkter i olika frågor och för att klargöra ansvarsfördel-

ning och engagemang inför kommande internationella skogliga evenemang och inte minst omvärldsanalys. Några respondenter framförde att Sveriges regeringskansli är litet jämfört med andra länder, att Jordbruksdepartementet har begränsade resurser och att stora myndigheter skapar osäkra roller. Personalresurserna finns idag till stor del på Skogsstyrelsens internationella enhet. Styrmedel som departementen har till förfogande är regleringsbrev med återrapporteringskrav och ett antal förordningar, som till exempel Högskoleförordningen.

Under 1960-, 70- och 80-talen handlade internationellt arbete främst om bistånd. Skogsstyrelsen, Sida och SLU gick ihop för att finansiera resursbasutveckling via kurser och praktikplatser, genom att skapa u-landsavdelningen på SLU och genom nordiskt samarbete. Det skogliga biståndet var som högst 500 miljoner per år under 80-talet, men sedan har biståndet minskat. Flera respondenter menade att Sidas strategi från början var att Sverige inte skulle ha biståndsproffs – biståndsarbetarna ("experter") skulle vara ute max fyra år. Nederländerna och Storbritannien styrdes inte av sådana begränsande strategier utan biståndsarbete kunde vara en livsuppgift och idag har de en välutvecklad internationell resursbas.

Sida och det internationella biståndet ändrade sedan inriktningen mot framförallt institutionsuppbyggande och demokratifrågor.

Jord- och skogsbruk tonades därmed ned och under tidigt 90-tal fick Sida dessutom minskad budget och drog in på institutionella konsulter, vilket var olyckligt med avseende på upprätthållande och vidareutveckling av resursbasen. Av intervjuerna framgick att sektorn skog idag inte har en lika stark position på Sida som till exempel jordbruk och framförallt miljö och vatten. Globalt sett ser dock skogsbruket återigen ut att vara på väg tillbaka! Nya skogsinitiativ talar om fattigdomsbekämpning, klimat och den lokala befolkningens möjligheter att sköta sin skog. I Sverige finns stora förväntningar på Sidas Skogsinitiativ (se kapitel 5 Diskussion och rekommendationer, avsnittet Parallella uppdrag på sidan 68).

Den svenska kapaciteten för internationell kompetensförsörjning har inte ökat i samma grad som omvärldens kapacitet. *Företagen* har skurit kraftigt i staberna och köper exempelvis in analystjänster i allt högre grad från ett mindre antal aktörer. En respondent framhöll att det därmed finns en ökad risk för en endimensio-

nell bild av omvärlden. Skogsägarrörelsen har dock varit mer aktiv på den internationella policyarenan än den övriga industrin. Flera faktorer påverkar flödet av svenska skogliga akademiker över gränserna. Fortfarande finns inget nätverk i Sverige som fångar upp personer med utlandserfarenhet, delvis beroende på att det inte anses vara en merit i Sverige att arbeta utomlands. Respondenterna framhöll att arbetsmarknaden är stark i Sverige, samtidigt som det anses svårt att komma tillbaka till den nationella arbetsmarknaden efter en utlandsvistelse. Den låga löneutvecklingen i Sverige för akademiker medför också att hushållet behöver två löner för att försörja familjen. Akademikerna känner dessutom inte alltid till de fina paket med pensioner och försäkringar som internationella organisationer och även svenska företag erbjuder utlandsanställda. För en sammanställning över begränsande faktorer, se avsnittet Begränsande faktorer och framtiden, sidan 53 i detta kapitel.

Exempel på uttalanden under diskussionerna kring orsakerna till dagens situation hos rekryteringsbasen

"Sverige behöver det internationella samhället mycket mer än det behöver oss."

"Industrin är redan global - den kan vända sig någon annanstans."

"Skogssverige nöjer sig med att anlita folk utan visioner."

"Styrningen är en svaghet, både inom utbildningen och under kontakterna mellan departement, myndigheter och näring."

"Ett litet regeringskansli och stora myndigheter skapar osäkra roller och flaskhalsar!"

"Gång på gång får vi höra att svenskar inte söker internationella tjänster. Det beror delvis på att den svenska arbetstagaren redan på kravspecifikationen ser att de inte duger."

Orsakerna till dagens situation hos resursbasen

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) bildades 1977 genom en sammanslagning av Skogs-, Lantbruks- och Veterinärhögskolorna. SLU är ett sektorsuniversitet som ligger under Jordbruksdepartementet och kopplingarna till näringarna är av tradition starka. Idag består universitetet av fyra fakulteter: Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap (med bas i Alnarp), Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap (med bas i Uppsala), Fakulteten för skogsvetenskap (med bas i Umeå), och slutligen Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap (med bas i Uppsala).

Eftersom universitetet är en myndighet så finns en särskild förordning för Sveriges Lantbruksuniversitet (1993:221), men den hänvisar i hög grad till Högskoleförordningen. I regleringsbrevet för budgetåret 2008 avseende Sveriges lantbruksuniversitet står under punkten 1.1.1.1 ”Mål 3. SLUs utbildningar har en internationell dimension och är internationellt attraktiva.” Regeringen gav universitet och högskolor uppdraget att utarbeta forsknings- och utbildningsstrategier som redovisades till årsskiftet 2007/2008. Strategierna ska ligga till grund för kommande forskningshögskolepropositioner. SLUs strategi för forskning, utbildning och fortlöpande miljöanalys 2009–2012 (se <http://www.slu.se/?id=89>), som presenterades i mars 2008, baseras på fakulteternas strategiarbete och lyfter fram det internationella perspektivet, sektorsrollen och att vissa profiler ska stärkas. Strategin ligger till grund för utvecklandet av konkreta mål och handlingsplaner för fakulteterna.

Flertalet av respondenterna på SLU framförde under intervjuerna att fakulteternas strategiplaner (se bilaga 7, sidan 97 och 8, sidan 107) i låg grad synliggjordes eller påverkade

under det vardagliga arbetet med avseende på internationella frågor. Universitetens hantering av vetenskapliga frågor kräver ett kollegialt arbetssätt, men strävan efter consensus leder ofta till svårighet att genomdriva strategiska förändringar.

Bland respondenterna ansågs att den skogliga forskningssidan på SLU följer den internationella utvecklingen bättre än utbildningssidan, vilket även stöds av Björn Lundgrens utredning (2000) om den skogsvetenskapliga fakultetens framtid. SLU ligger långt framme internationellt inom flera forskningsområden, från grundläggande biologisk till tillämpad forskning. De områden som flest respondenter var oroad över och lyfte fram som en svaghet på det internationella skogsområdet på SLU var ”forest policy” och internationellt skogsbruk.

Under 1990-talet och första delen av 2000-talet arbetade ledningen med att få SLU på fötter, och idag är ekonomin god. Fördelningen mellan statsanslag och externa medel var under 2007 ungefär 50/50. SLUs styrelse fördelar statsanslag för forskning till fakulteterna efter en fastställd modell för basanslag, prestation, strategiska satsningar och samverkan. Strategiska satsningar genomfördes inom utvalda ämnesområden, men vissa respondenter menade att universitetet har svårigheter att genomföra de förändringar som krävs för att återta förlorade eller att skapa nya framstående internationella positioner. Huvuddelen av respondenterna lyfte fram beslutsstrukturen som en stor svaghet på SLU. De ansåg också att forskningsstiftelserna idag i hög grad styr inriktningen av forskningen på institutionsnivå, medan rektor har små befogenheter att styra fakulteterna.

SLU har ett specifikt uppdrag att utbilda yrkesinriktade jägmästare, veterinärer och agronomer och har därmed en tydlig rekryteringsbas och ingen konkurrens i Sverige. Flera

av respondenterna utanför SLU påpekade att det under sådana förhållanden alltid finns en risk att aktörerna blir alltför inaktiva i sin omvärldsanalys, vilket i sin tur kan leda till att alla verksamhetsområden inte utvecklas i samma takt som samhället i övrigt. Universitetet har många nätverk kopplade till bland annat näringen, men är medvetna om att omvärldsanalysen är en svaghet och måste förstärkas, vilket även framgår av SLUs strategidokument. Under 2005 bjöd S-fakulteten in arbetsgivarna till en workshop på KSLA angående de högre skogliga utbildningarna och vilka kompetenser som är viktiga i den framtida yrkesrollen. Resultatet från workshopen var bland annat att de representanter från skogsnäringen som besvarade en enkät (12 stycken), förutom en god grundläggande kunskap inom ämnesområdet, prioriterade generella kompetenser som beslutsförmåga, sociala egenskaper och förmåga att analysera och syntetisera. Förmåga att arbeta i ett internationellt perspektiv, samt förståelse för kulturer och seder i andra länder, hamnade långt ner i prioriteringslistan hos samtliga som besvarade enkäten (näringslivet, lärare, studenter).²

SLU har ett mycket stort utbud av mastersprogram i förhållande till antalet studenter. Utgångspunkten för SLU är för det första att alla studenter ska kunna fullfölja ett utbildningsprogram på samma ort som de påbörjat studierna. SLU ligger på flera utbildningsorter, vilket gör att samarbetet är mer krävande än om alla fakulteter varit på en och samma ort. För det andra ska SLU genom samverkan internt och med andra lärosäten erbjuda studenterna ett ökat utbud av kurser med lika goda möjligheter att läsa på andra universitet i Sverige och internationellt som vid andra fakulteter inom SLU. Under intervjuerna framgick att personalen på SLU efterfrågade en tydligare central strategi för mastersutbildningarna. "Ska vi konkurrera mellan fakulteterna eller ska vi

ha fakultetsövergripande internationella kurser och utbildningar?"

Under de senaste tio åren har antalet sökande på flera av utbildningsprogrammen inom det skogliga området sjunkit, även om jägmästareprogrammet vänt på trenden efter bland annat återinförandet av jägmästartiteln. Respondenterna framhåller konstant att den svenska målbilden som SLU skapar vid rekrytering av studenter är alltför nationellt inriktad. Av en imageundersökning som SLU lät genomföra under 2005 (Centrum för Marknadsanalys AB 2005) framgår att kännedomen om SLU är låg bland presumtiva studenter och att endast en dryg tredjedel av dessa spontant uppger att de känner till SLU.

NL-fakulteten erbjuder inom det skogliga området ett antal mastersutbildningar (2 år) som läggs på kandidatutbildningen "Biologi och miljövetenskap" (3 år) som ersatt Naturvetareprogrammet, se bilaga 5 på sidan 94. Den skogliga fakulteten erbjuder skogs- och jägmästareprogram samt ett antal mastersutbildningar, se bilaga 6, sidan 96. På SLU har implementeringen av Bologna-processen prioriterats under de senaste åren med 500 nya kursplaner och omkring 40 nya utbildningsplaner. Processen syftar till ökad anpassning till en internationell utbildnings- och arbetsmarknad, men en internationell inriktning för svenska studenter prioriterades inte under arbetets gång. Dock kommer SLU-utbildningarnas handlingsplaner att ses över med avseende på u-landstillämpningarna och ett tydligt fördjupningsspår inom u-landstillämpning ska synliggöras för studenterna.

Studenterna på SLU är aktiva, bland annat genom att de sitter i samtliga beslutande och de flesta rådgivande organen. Jägmästartiteln anses bland studenterna vara trygg och eftertraktad i Sverige. Dock skapar ramarna för utbildningen inte goda möjligheter att byta studieort eller åka

2) Sammanställningen från workshopen är skriven av studie- rektor på SLUs S-fakultet, Anders Karlsson.

utomlands förrän först under det fjärde året. En praktikplats på ett företag innebär också oftast att studenterna måste förlänga utbildningen. Informationen om utlandsstudier är bra på SLU, men studenterna saknar information från näring och universitet om internationella karriärvägar, löneutveckling med mera. I dagens situation är erfarenheten och intresset hos studenterna att studera och arbeta utomlands lågt (se kapitel 4 Resultat, avsnitten om intresse för utlandstudier och -tjänster som börjar på sidan 48). För att öka antalet svenska studenter som reser utomlands menade studenterna att näring och universitet måste visa på fördelarna med ett internationellt engagemang genom att besvara frågan "What's in it for me?".

Sveriges lantbruksuniversitet har ett omfattande samarbete med olika nätverk, bland an-

nat European University Association (EUA), NOVA University, Euroleague (ELLS) och Silva network. Under 2007 genomförde ELSA en enkät bland studenterna över hur känt nätverket var och det visade sig att kännedomen var låg. SLU har samarbete med ett antal utbytesprogram, främst inom EU, bland annat Erasmusavtal, Erasmus Mundus och Leonardo da Vinci. I samarbete med Sida finns även Linneaus-Palme och MFS. Antalet inresande studenter är stort i förhållande till antalet utresande, men förhållandet är det omvända för bland annat Australien och USA, på grund av dessa länders popularitet bland svenska studenter (se även resultatet av enkäten, sidan 47). För ytterligare information om SLUs nätverk och utbytesprogram, se <http://www.slu.se/?ID=27> respektive <http://sus.slu.se/studerautomlands>.

Exempel på uttalanden under diskussionerna kring orsakerna till dagens situation hos resursbasen

"SLU har vassare forskning än utbildning."

"Problemet i Sverige är att SLU inte utbildar studenterna för en internationell karriär."

"Ska vi konkurrera mellan fakulteterna eller ska vi ha fakultetsövergripande internationella kurser och utbildningar?"

"Ingen aktivitet har tillkommit genom en SLU-analys av behov och möjligheter. Som del av en liten institution har jag naturligtvis små möjligheter att inventera internationella undervisningsbehov."

"En internationell miljö är avgörande för att stimulera studenterna och även lärare från tredje världen har mycket att bidra med i undervisningen."

"Den svenska målbilden som universiteten skapar vid rekrytering av studenter är nationell."

"En stor klick runt 60 år har drivit utlandsfrågorna, vilket är oroande med tanke på generationsväxlingen."

Behov hos rekryteringsbasen

Av intervjuerna framgår att den svenska skogssektorn inte anser sig ha fått politiska signaler från departementen om att framskjutna positioner inom exempelvis FAO, IUFRO, UNFF

eller EFI är viktiga för Sverige! Uppenbarligen krävs det en svår omprioritering inom skogsnäringen och politiken för att återta förlorad mark och bygga upp en kompetensförsörj-

ningsbas i Sverige. Respondenterna var eniga om behovet av samråd kring styrningen, både inom utbildningen och vid kontakterna mellan departement, myndigheter och näring. Flera respondenter ställde frågan om vem som bör driva Sveriges engagemang i internationella skogliga frågor. Vidare menade respondenterna att stöd måste komma från politisk nivå med Utrikesdepartementet, Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet i spetsen. De ansåg också att det finns ett stort behov av ett nätverk för samordning av kompetensfrågor. Jordbruksdepartementet kunde tänka sig att i högre grad än idag ta emot examensarbeten kring internationella frågor. Begränsningen är den tillgängliga handledarresursen. Vidare lyftes fram att Skogsstyrelsen bör ta ett större ansvar för bland annat samråd i internationella frågor.

Sida måste också i betydligt högre grad än idag satsa på svenska konsulter och tankesmedjor. Flera respondenter lyfte fram att Sida har ett strategiskt ansvar att bidra till upprätthållandet av en svensk kompetensbas, inte bara inom biståndet. En utvärdering av Sidas program efterfrågades med målet att studera vilka faktorer som påverkar en framgångsrik internationell karriär. Syftet med BBE-programmet ansågs också oklart av flera respondenter och de menade att det krävs en strategi från Sida för att fånga upp dessa efteråt för ett långsiktigt internationellt engagemang. Sida efterfrågar tydliga instruktioner från UD som ger myndigheten mandat att åtgärda behoven ovan. Respondenterna lyfte även fram ett behov av att UD stödjer svenskar som vill arbeta inom EU-sfären.

Exempel på uttalanden under diskussionerna kring behoven hos rekryteringsbasen

"Det krävs en svår och smärtsam omprioritering inom skogbruket och politiken."

"Svenska jägmästare måste bli medvetna om att det finns andra modeller för skogsbruk än bara den svenska."

"SLU kan inte driva detta själva... stöd måste komma från politisk nivå med UD, Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet i spetsen."

"Styrningen är en svaghet, både inom utbildningen och under kontakterna mellan departement, myndigheter och näring."

"Sida har ett strategiskt ansvar att satsa på svenska tankesmedjor och konsulter."

Sidas Skogsinitiativ kan få en nyckelroll inom kompetensförsörjningsfrågorna, inte minst genom den nya fokusen på den enskilda sektorn, men handlingsplanen anses oklar. Av intervjuerna framgår att samarbetet mellan SLU och Sida idag är omfattande, men att en röd tråd saknas för samarbetet, inte minst kopplingen till undervisningen och MFS (Minor Field Studies) med mera. Under seminariet på KSLA

den 11 december lyfte Sida fram att kompetensprofilen för internationellt skogligt arbetet idag ser annorlunda ut än tidigare, se figur 8. Sidas synsätt är att den svenska resursbasen inte är anpassad efter de behov som finns och under seminariet ställdes också frågan huruvida de svenska utbildningsinstitutionerna hänger med i utvecklingen.

Behovsprofil: Internationell skogs kompetens

- Människor med bred skoglig kompetens i kombination med internationella perspektiv och ett tvärsektoriellt synsätt
- Grundförståelse för förutsättningar för uthålligt skogsbruk (teknik, biologi, ekonomi, sociala aspekter) samt erfarenhet från längre period av relevant arbete i utvecklingsländer
- Förståelse för andra förutsättningar: miljöer/situationer och tankesätt
- Förmåga att sammankoppla globala processer till lokala förutsättningar i olika länder
- Internationell "vana" och spetskompetens inom olika områden, tex. förhandling, tekniska/biologiska frågor, juridik och ekonomi
- Ofta merit att inneha PhD
- Erfarna "förebilder" som kan stimulera andra att engagera sig internationellt

Figur 8. Kompetensprofilen för internationellt skogligt arbete har förändrats över tiden. Det räcker inte längre med enbart traditionellt skogligt kunnande.

Svenskt skogligt näringsliv anses ha ett väl utvecklat kontaktnät i Europa, men inte globalt sett. Organisationerna är idag för slimmade för att upprätthålla en egen kapacitet för att genomföra omvärldsanalyser. Internationellt är den sociala problematiken, kring till exempel planteringar, ofta lika viktig som produktionsfrågorna. Ett nätverk för samordning efterfrågas som knyter till sig utlandsaktiva svenskar, marknadsför deras internationella erfarenheter, och informerar svenska företag om att stötta den internationella kompetensbasen. Det kan till exempel göras genom att erbjuda tjänstledighet för utlandsuppdrag och meritera internationell erfarenhet. Några av respondenterna framförde att det idag finns en trend hos flera skogsföretag att kräva internationell erfarenhet för styrelseuppdrag. Svensk personal anses ha ett gott rykte internationellt

och ett holistiskt synsätt med förmågan att se hela system. Många respondenter ansåg att Sveriges goda rykte bör utnyttjas på ett bättre sätt än vad som görs idag. Svenska företag som satsar globalt vill ha lokal personal men även kompetent folk med västerländska värderingar nära koncernledningen. Näringen efterfrågar vidare folk med god social kompetens, språkkunskaper och med erfarenheter från olika kulturer och marknader. Ofta är det en merit att inneha en doktorsgrad. Flera respondenter framhåller att erfarenheter efterfrågas från kulturer som skiljer sig från den svenska, exempelvis från Sydamerika, Afrika och Asien. En annan respondent uttryckte sig på följande vis angående deras behov: "Internationellt arbete innebär att man känner sig bekväm med skogsfolk i Ryssland ena dagen och miljörörelsen i Tjeckien den andra dagen."

Flera respondenter menade att den svenska skogssektorn ofta saknar synpunkter på internationella frågor och därmed behövs ett ökat engagemang från de svenska skogsbolagen inom internationella processer för att förankra och skapa en långsiktig kompetensuppbygg-

nad. Kan kanske ett ökat samarbete med Sida förbättra situationen? Forskningsråden måste också finnas med i ett nätverksbyggande för att kunna säkra finansiering på både kort och lång sikt.

Exempel på uttalanden under diskussionerna kring behoven hos rekryteringsbasen

"Självklart blir världen allt mer komplicerad, men det innebär inte att individerna ska bygga upp kompetens inom alla områden, utan institutionerna ska istället bygga upp kompetensen."

"Svenskt näringsliv måste bli bättre på omvärldsanalys och organisationerna är för slimmade."

"Tillsammans med lokal kompetens måste det finnas några personer nära koncernledningen med våra värderingar."

"Karriärplaner måste läggas upp för folk som vill söka internationella jobb."

"Internationellt arbete innebär att man känner sig bekväm med skogsfolk i Ryssland ena dagen och miljörelsen i Tjeckien den andra dagen."

"Näringsliv och universitet har gemensamt ansvar att övertyga studenterna om allvaret i situationen. De blir definitivt omsprungna om de inte har internationella kontakter."

Behov hos resursbasen

En återkommande uppfattning bland respondenterna är att SLU måste utarbeta en internationell profil inom de närmaste åren, annars blir avståndet för stort till andra universitet. Respondenterna lyfte fram att alla universitetet måste ha egna verktyg för att känna av trender, behov och möjligheter i samhället. En representant från SLU framförde att universitetet inte kan driva omvärldsanalysen själv, utan behöver stöd från politisk nivå med Utrikes-, Närings- och Jordbruksdepartementet i spetsen.

Idag finns ett antal internationella inslag på Skogsfakulteten och några nämns nedan. Det Internationella utskottet har bland annat satsat så kallade "positioneringspengar" för att starta projekt i bland annat Ryssland och Kina. Den fortlöpanande miljöanalysen med miljöövervak-

ningsfrågor ligger långt fram internationellt och har starka kopplingar till bland annat internationella konventioner. UCTREE (Umeå Center for Tropical Research and Education) och UPSC (Umeå Plant Science Center) är andra exempel på internationella miljöer på S-fakulteten. Båda sker i samarbete med Umeå universitet. I bilaga 6 på sidan 96 finns en sammanställning över internationella aktiviteter på den Skogliga fakulteten.

Respondenterna menade att flera av utbildningarna på S-fakulteten saknar helhetsgreppet om ett globalt skogsbruk med dess aktörer och globala trender. Undantagen ansågs vara "Master in European Forestry" (ett Erasmus Mundusprogram i samarbete med Silva network), "Euroforester" (samarbete med

IKEA och Stora Enso i Alnarp) och det Skogsindustriella stråket i Uppsala. Dock var söktrycket från svenska studenter på de förra utbildningarna lågt. Respondenterna menade att studenterna på grund av den globala konkurrensen måste satsa på en internationell inriktning redan från början av utbildningen för att kunna konkurrera på den internationella marknaden.

Vidare framfördes att delningen av S-fakulteten 2003 tyvärr har lett till en osäkerhet kring utformningen av den skogliga profilen på NL-fakulteten. Under 2005 hade NL-fakulteten en planeringsdag för sin skogliga verksamhet. Bakgrunden var oron över att omvärlden inte uppfattar NL-fakultetens roll i den skogliga världen, se http://www.nlfak.slu.se/ShowPage.cfm?OrgenhetSida_ID=6304. Därmed finns en risk att den skogliga kompetensen på NL-fakulteten försvagas på sikt, men forskningsstra-

tegin visar att skogsinstitutionerna har betydelse för fakulteten. Fakulteten har mykologer, entomologer och markläreforskare med goda internationella meriter. "Forest as a Natural Resource" är ett av NL-fakultetens många mastersprogram. Med hjälp av bland annat traditioner från den gamla u-landsavdelningen finns idag också en mastersutbildning inom hållbar vattenförvaltning med sociologisk inriktning och en annan mastersutbildning inom hållbar utveckling i samarbete med Uppsala universitet, se bilaga 5 på sidan 94. Under hösten 2008 startar NL-fakulteten en forskarskola med titeln "Global Natural Resource Management and Livelihoods" med inriktning mot Afrika. Centrum för Biologisk Mångfald (CBM) har en uppdragsutbildning åt Sida inom biologisk mångfald med studenter från Sydamerika och Asien med mera.

Exempel på uttalanden under diskussionerna kring behoven hos resursbasen

"SLU kan inte driva detta själva. ... stöd måste komma från politisk nivå med UD, Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet i spetsen."

"Vi måste få politisk support från departementen att positioner på FAO, IUFRO och EFI är viktigt för Sverige."

"SLU står i ett vägsäl och har kort tid på sig."

"SLU måste annonsera att de har en ambition att utbilda folk för en internationell karriär och bygga upp en internationell inriktning för att få upp ett stort plakat!"

"Universitetets beslutstruktur är problemet. Kan mandatet för det internationella sekretariatet stärkas på SLU?"

"Jag efterlyser en enhet med klar uppgift att sondera internationella samverkansmöjligheter på undervisningssidan och med kompetens och ekonomiska resurser att driva en policy och en verksamhet i enlighet med detta."

Respondenterna efterfrågar en tydligare organisation och beslutsstruktur på SLU för kvalitetssäkring, helt i linje med vad som nämns under kapitel 6 i SLUs nya strategidokument:

"SLU avser att under 2008 konkretisera målen, identifiera åtgärder som leder till förverkligande av visionen och upprätta en plan för genomförande av strategierna." På S-fakulteten kommer

en centralisering av styrningen att ske genom att Grundutbildningsnämnden (fakulteten) i framtiden kommer att beställa kurserna av institutionerna och Prodekan ansvarar från och med 2008 för utbildningsfrågorna. Av intervjuerna framgick att ingen av fakulteterna ännu hade ett systematiskt arbete med en handlingsplan kopplad till strategin och här såg de anställda ett stort behov.

Bolognaprocessen ledde inte till att SLU lade fram en gemensam strategi för fakulteterna. Det står också klart efter intervjuerna att det inte finns kompetens på någon fakultet att ensam bygga upp en internationell profil. Idag försöker fakulteterna driva internationella frågor utan riktad finansiering, vilket medför att internationella initiativ i hög grad är beroende av individuella initiativ. Därmed finns också ett behov att kunna söka temporära anslag för internationella frågor hos olika finansiärer och forskningsråd. Eventuella interna konflikter på grund av ämnesmässiga särintressen inom och mellan fakulteterna måste också övervinnas för att utveckla gemensamma strategier. Flera respondenter framhöll att pengarna behöver omfördelas mellan olika kompetensområden för att skapa en konkurrenskraftig internationell profil.

På SLU centralt finns idag ett EU-sekretariat samt en internationell enhet. Den senares befogenheter är dock otydliga, men ett exempel på aktiviteter under 2007 var en Kinadag där respektive fakultet presenterade sina projekt och framtidsplaner. Dagen resulterade i en hemsida med bland annat alla samlade projekt och kontaktuppgifter. Ute bland fakulteterna är stödet stort för en förstärkt internationell central enhet med egna resurser för att göra analyser, organisera studiebesök samt rikta finansierade uppdrag till olika institutioner. En respondent framförde att enheten bör ha en klar uppgift att sondera internationella samverkansmöjligheter på undervisningssidan och ha kompetens och ekonomiska resurser att driva en policy och en verksamhet i enlighet med detta.

Ett par respondenter menade att SLU inte utnyttjar sina uppenbara fördelar med skog-jord-djur och forskning-undervisning-rådgivning under samma tak. Gjordes detta skulle SLU kunna konkurrera bättre på den internationella marknaden som ofta efterfrågar just sådana paketlösningar. Beslutstrukturen gör samarbetet svårare mellan fakulteterna, men några respondenter utanför universitetet menade att rektor bör sitta ned och diskutera frågan med sina dekaner.

Exempel på uttalanden under diskussionerna kring behoven hos resursbasen

"Det finns stora möjligheter för svenska jägmästare att bli framgångsrika internationellt, men då måste vägledningen komma tidigt i karriärvalet, redan under utbildningen."

"Sveriges skogsbruk i ett globalt perspektiv måste in i utbildningen; omvärlds- och aktörskännedom, från marknadsfrågor ända ned till stubben i Malaysia."

"Veckokurser räcker inte som erfarenhet inför internationella uppdrag. Studenten bör vara bosatt minst ett halvår utomlands för att förstå kulturen, till exempel på ett universitet i Moçambique eller Kina."

"Studenterna behöver stimuleras, coachas, stöttas samt ha goda föredömen med kompetent folk som arbetar utomlands."

Den allmänna åsikten är att SLU inte utbildar studenterna för en internationell karriär, istället är målbilden i en alltför hög grad nationell. Sida har också varit besviken på SLUs u-landsarbete. Många blivande studenter känner till exempel inte till att de kan jobba med u-landsfrågor efter en examen från SLU. Ett par respondenter framförde att utbildningsplaner bör läggas upp för folk som vill söka internationella jobb, innehållande bland annat studier om andra ekosystem och kulturer. SLU efterfrågar samtidigt en ökad dialog med Sida för att skapa långsiktiga samarbeten och därmed kunna satsa tydligare på utvalda kompetensområden. SLU har också behov av att samarbeta med andra universitet, framför allt

inom det socioekonomiska ämnesområdet. Här kan det vara lämpligt att komplettera en skoglig examen med exempelvis statskunskap, sociologi eller ekonomi.

Studenterna efterfrågar en grundutbildning med en högre grad av integrering av internationella utblickar i undervisningen och tydligare kopplingar till internationella karriärvägar än vad som var fallet under 2007. Studenterna menade att näringslivet och universitet har ett gemensamt ansvar att informera studenterna om möjligheterna med internationella kontakter. Informatörerna på SLU är idag medvetna om att tanken om utlandsstudier måste födas redan vid intagningen.

Av intervjuerna framgick att de framtida behoven kommer att kräva att de skogliga akademikerna har förståelse för vad som driver olika trender i samhället, med fördjupad kunskap inom bland annat följande områden:

- språk
- sociala frågor
- skog-industri-marknad
- vattenbruk
- historia
- skogspolicy
- brukanderättsfrågor
- miljöekonomi
- klimatfrågor
- samhällskunskap

Enkätstudien bland studenterna

Bakgrundsfrågor

Bland respondenterna dominerade jägmästarstudenterna, medan biologi och miljövetenskapsstudenternas andel av antalet svarande endast var 12 procent. De flesta av respondenterna läste termin ett eller tre och därmed hade 42 procent inte valt inriktning när de besvarade enkäten. Observera att svarsfrekvensen var densamma för alla tre terminerna, men att skogsmästarstudenterna inte läser termin sju. Bland resterande studenter var spridningen stor mellan olika studieinriktningar, men Skogshushållning dominerade med en dryg femtedel av svaren, följt av Skogsindustriell ekonomi med tio pro-

cent. 35 procent av respondenterna var kvinnor. Anmärkningsvärt var att var tredje respondent kom från glesbygd och att var femte kom från en storstad med mer än 50 000 invånare. Det bör poängteras att den huvudsakliga rekryteringen av skogliga studenter på SLU skedde från Svealand och Götaland, men att andelen rekryterade med huvudsaklig uppväxt i Norrland var knappt tre gånger högre än SCBs statistik över befolkningsandelen i Norrland. Inom jägmästarprogrammet var också andelen från de nordligare länen högre.

1. Programtillhörighet * Antal svar: 200			
Agronom	0	0.0 %	
Biologi och miljövetenskap & Naturresurs	23	11.5 %	<div style="width: 11.5%;"></div>
Ekonom	0	0.0 %	
Jägmästare	141	70.5 %	<div style="width: 70.5%;"></div>
Skogsmästare	36	18.0 %	<div style="width: 18.0%;"></div>
Annat	0	0.0 %	

2. Studieinriktning * Antal svar: 216			
Skogsekosystemets funktion och skötsel	6	2.8 %	<div style="width: 2.8%;"></div>
Skogshushållning	46	21.3 %	<div style="width: 21.3%;"></div>
Skogsindustriell ekonomi	23	10.6 %	<div style="width: 10.6%;"></div>
Euroforester	9	4.2 %	<div style="width: 4.2%;"></div>
Plant and Forest Biotechnology	0	0.0 %	
Management of Fish and Wildlife Population	3	1.4 %	<div style="width: 1.4%;"></div>
Ekologi och naturvård	15	6.9 %	<div style="width: 6.9%;"></div>
Mark och vatten	4	1.9 %	<div style="width: 1.9%;"></div>
Miljövård	6	2.8 %	<div style="width: 2.8%;"></div>
Skogen som naturresurs	3	1.4 %	<div style="width: 1.4%;"></div>
Individuell inriktning	6	2.8 %	<div style="width: 2.8%;"></div>
Inget annat alternativ ovan stämmer med mitt val	4	1.9 %	<div style="width: 1.9%;"></div>
Inte valt inriktning ännu	90	41.7 %	<div style="width: 41.7%;"></div>
Annat	1	0.5 %	<div style="width: 0.5%;"></div>

3. Aktuell termin * Antal svar: 199			
Termin 1	75	37.7 %	
Termin 3	71	35.7 %	
Termin 7	51	25.6 %	
Annat	2	1.0 %	

4. Kön * Antal svar: 197			
Kvinna	69	35.0 %	
Man	128	65.0 %	

5. Huvudsaklig uppväxt * Antal svar: 199			
Glesbygd (< 200 invånare)	66	33.2 %	
Mindre tätort (200 – < 5 000 invånare)	51	25.6 %	
Medelstor tätort (5 000 – < 50 000 invånare)	42	21.1 %	
Större tätort (≥ 50 000 invånare)	40	20.1 %	

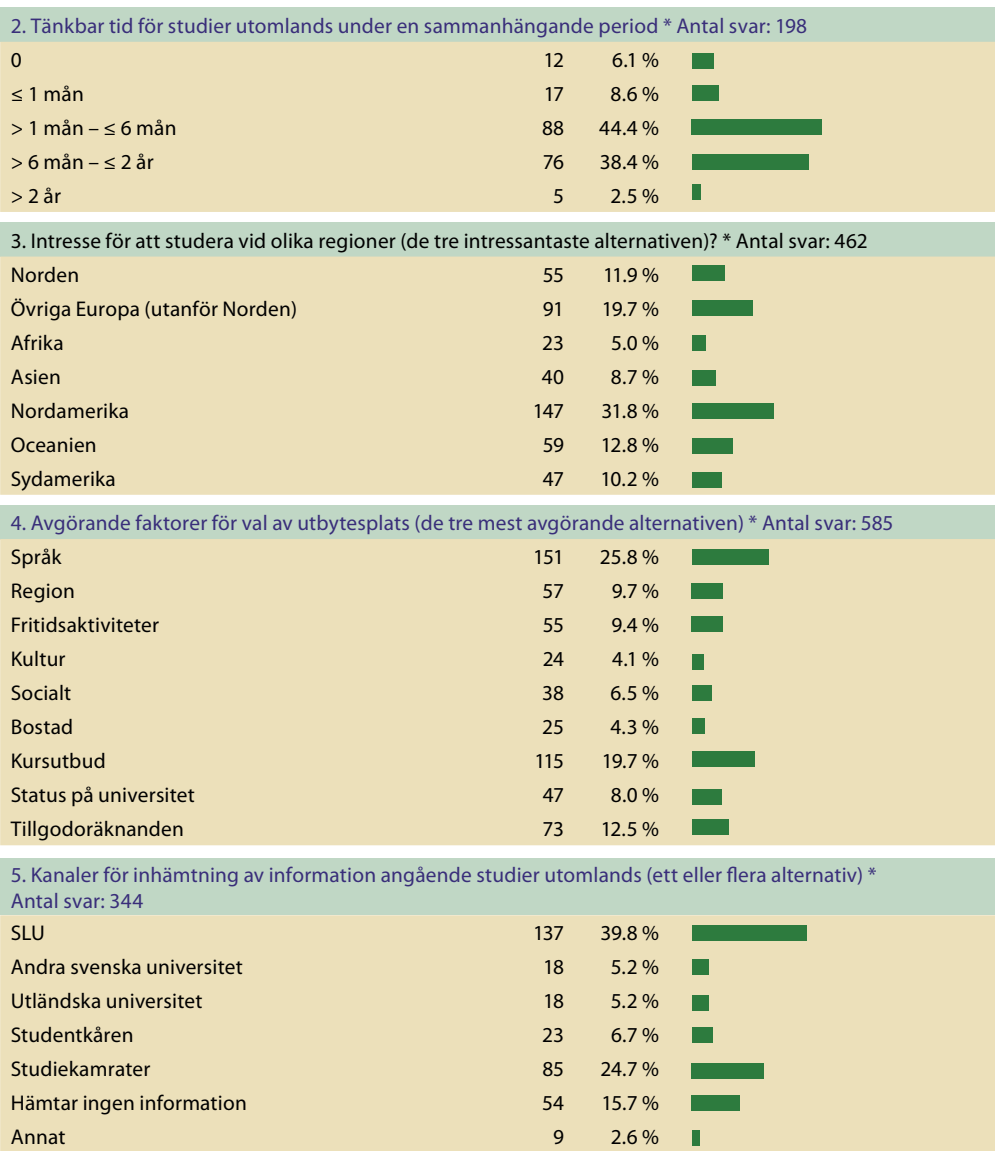
6. Huvudsaklig uppväxt * Antal svar: 200			
Norra Norrland	33	16.5 %	
Södra Norrland	40	20.0 %	
Svealand	60	30.0 %	
Götaland	66	33.0 %	
Utomlands	1	0.5 %	

Intresse för utlandsstudier

Fyra av tio studenter hade ett högt intresse av att studera utomlands (4 eller 5 på en femgradig skala). Endast 2,5 procent kunde tänka sig studera mer än två år utomlands, men trots det kunde 38 procent tänka sig studier mellan ett halvt till två år utomlands. Nordamerika, följt av övriga Europa (utanför Norden) och Oceanien var de mest attraktiva regionerna att studera i. Noterbart är att Asien var mer intressant än Afrika. De mest avgörande faktorerna för val av utbytesplats var i nämnd ordning språk,

kursutbud samt tillgodoräknanden. Status på universitetet var en av de tre mest avgörande faktorerna enligt endast 8 procent av respondenterna. SLU var den viktigaste källan för att hämta in information följt av studiekamrater, men 16 procent av de skogliga studenterna hämtade ingen information över huvud taget, vilket ungefär motsvarar den andel som hade lägst intresse för studier utomlands (1 på en femgradig skala).

1. Intresse för att läsa på högskola utomlands (lägt [1] – högt [5]) * Antal svar: 198			
<i>Medelvärde 3.23</i>			
1	27	13.6 %	
2	32	16.2 %	
3	53	26.8 %	
4	40	20.2 %	
5	46	23.2 %	

Intresse för internationella tjänster

Intresset för att arbeta med internationella frågor från Sverige var större än för att arbeta utomlands (51 procent respektive 34 procent, 4 eller 5 på en femgradig skala). Motsvarande siffror för studier utomlands var 43 procent. Å andra sidan var det betydligt fler som kunde tänka sig arbeta en längre period utomlands (27 procent, > 2 år) jämfört med att studera (2,5 procent, > 2 år). Nordamerika, följt av övriga Europa (utanför Norden) och Norden var de mest attraktiva regionerna att arbeta i. Noterbart är att Oceanien inte var lika populärt som arbetsregion jämfört med som studie-region.

Informationsinhämtningen är uppseende-

väckande ur flera aspekter. "SLUs forskare och lärare", "Studentkåren och studiekamrater", "Myndigheter och organisationer", får samtliga en låg svarsandel på omkring 14 procent. Hela 44 procent hämtar ingen information om internationella tjänster! SLUs arbetslivscenter har inte verkat under ett par års tid, vilket leder till dess låga informationsandel på 4 procent. Det traditionellt skogliga arbetsområdet "Kommersiella skogsprojekt" rönte störst intresse bland studenterna (44 procent) följt av "Skogliga projekt med fokus på miljö". Intresset för "Forskning och analys av den internationella skogssituationen" och "Policyprocesser" fick alarmerande låga svarsfrekvenser (1,5 respektive 5 procent)!

1. Intresse för att arbeta med internationella frågor från Sverige (lågt [1] – högt [5]) * Antal svar: 200

Medelvärde 3.43

1	12	6.0 %	■
2	38	19.0 %	■
3	48	24.0 %	■
4	57	28.5 %	■
5	45	22.5 %	■

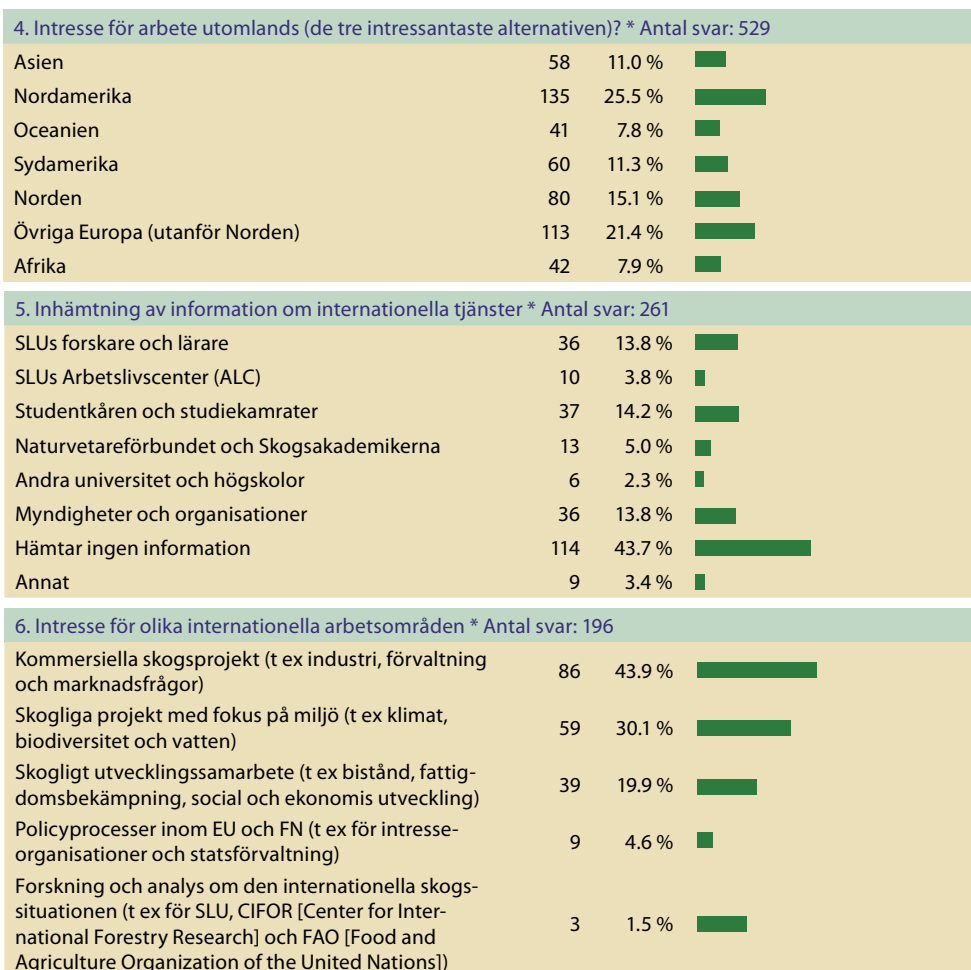
2. Hur stort är ditt intresse för att bo och arbeta utomlands (lågt [1] – högt [5])? * Antal svar: 200

Medelvärde: 2.98

1	29	14.5 %	■
2	45	22.5 %	■
3	59	29.5 %	■
4	36	18.0 %	■
5	31	15.5 %	■

3. Hur länge kan du tänka dig att bo och arbeta utomlands under en sammanhängande period (välj ett alternativ)? * Antal svar: 199

0	9	4.5 %	■
≤ 1 mån	12	6.0 %	■
> 1 mån – ≤ 6 mån	48	24.1 %	■
> 6 mån – ≤ 2 år	77	38.7 %	■
> 2 år	53	26.6 %	■

Erfarenheter

Erfarenheten från studier utomlands var låg hos nästan alla studenter (92 procent). Det ska poängteras att endast en fjärdedel läste termin sju och en dryg tredjedel läste termin ett, men resultatet återspeglar även svårigheten för studenterna att tillgodoräkna sig kurser från andra universitet, framförallt under de första åren på SLU-utbildningarna. Erfarenheter från ut-

landsstudier härrör främst från Nordamerika, Norden och Oceanien, men antalet svar var lågt. Å andra sidan var erfarenheterna från arbete utomlands betydligt större, framförallt från Europa. En dryg fjärdedel hade arbetat mer än en månad utomlands, men erfarenheten från den skogliga sektorn var låg, endast 11 procent bland dem som arbetat utomlands.

1. Erfarenhet från studier utomlands på högskolenivå (tid) * Antal svar: 199			
0	183	92.0 %	
≤ 1 mån	2	1.0 %	
> 1 mån – ≤ 6 mån	7	3.5 %	
> 6 mån – ≤ 2 år	6	3.0 %	
> 2 år	1	0.5 %	

2. Erfarenhet från studier utomlands på högskolenivå (region) * Antal svar: 18			
Asien	1	5.6 %	
Nordamerika	6	33.3 %	
Oceanien	3	16.7 %	
Sydamerika	1	5.6 %	
Norden	4	22.2 %	
Övriga Europa (utanför Norden)	2	11.1 %	
Afrika	1	5.6 %	

3. Erfarenhet från arbete utomlands (tid) * Antal svar: 195			
0	133	68.2 %	
≤ 1 mån	11	5.6 %	
> 1 mån – ≤ 6 mån	34	17.4 %	
> 6 mån – ≤ 2 år	14	7.2 %	
> 2 år	3	1.5 %	

Om du svarat 0 på frågan – vänligen gå till fråga 1 i följande avsnitt: "Språkkunskaper".

4. Erfarenhet från arbete utomlands (region) * Antal svar: 71			
Asien	3	4.2 %	
Nordamerika	7	9.9 %	
Oceanien	6	8.5 %	
Sydamerika	2	2.8 %	
Norden	19	26.8 %	
Övriga Europa (utanför Norden)	33	46.5 %	
Afrika	1	1.4 %	

5. Sektorstillhörighet under arbete utomlands * Antal svar: 64			
Skogliga sektorn	7	10.9 %	
Jordbrukssektorn	19	29.7 %	
Annan sektor	38	59.4 %	

Begränsande faktorer och framtiden

Språkkunskapen bland de skogliga studenterna var i hög grad begränsad till engelska, 11 procent hade studerat extra språk. Tre fjärdedelar ansåg sig kunna tala och skriva flytande engelska, medan kunskaperna i tyska, spanska, franska och kinesiska var låga. Familjesituationen, liten kunskap om internationella erbjudanden och fritidsintressen var de faktorer som respondenterna ansåg mest begränsande för att tillbringa en längre tid utomlands. Begränsande faktorer för att utnyttja SLUs möjligheter till utbytesstudier var främst personliga begränsningar, informationsbrist, utbudet av utbytesprogram och tillgodoräkningen i nämnd ordning. Ingen av respondenterna hade sökt Minor Field Studies, vilket främst gäller termin sju.

Eget engagemang i internationella frågor bestod framförallt av kontakter med någon som varit utomlands eller genom kår- och studentaktiviteter. En knapp tiondel hade aktivt valt internationella kurser. Notera att den mest avgörande faktorn för att öka antalet utlandsverksamma svenskar var enligt studenterna att i högre grad integrera internationella frågor i utbildningen. Studenternas egna förslag för att förbättra Sveriges internationella kompetensförsörjning inrymmer bland annat synpunkter på gästföreläsare, obligatoriska moment, bekvämligheten hemma, SLUs mål, PR-verksamheten, integration av utländska förhållanden, meritering med mera.

1. Språkkunskaper *			
<i>Engelska * Antal svar: 200</i>			
Talar och skriver flytande	147	73.5 %	
Kan kommunicera	52	26.0 %	
Saknar kunskap	1	0.5 %	
<i>Franska * Antal svar: 164</i>			
Talar och skriver flytande	3	1.8 %	
Kan kommunicera	23	14.0 %	
Saknar kunskap	138	84.1 %	
<i>Tyska * Antal svar: 175</i>			
Talar och skriver flytande	6	3.4 %	
Kan kommunicera	101	57.7 %	
Saknar kunskap	68	38.9 %	
<i>Spanska * Antal svar: 163</i>			
Talar och skriver flytande	4	2.5 %	
Kan kommunicera	32	19.6 %	
Saknar kunskap	127	77.9 %	
<i>Kinesiska * Antal svar: 156</i>			
Talar och skriver flytande	0	0.0 %	
Kan kommunicera	0	0.0 %	
Saknar kunskap	156	100.0 %	

2. Begränsande faktorer för att spendera en längre tid utomlands (de tre viktigaste) * Antal svar: 524

Familjesituationen	119	22.7 %	
Riskerar tappa det sociala nätverket hemma	53	10.1 %	
Riskerar tappa nätverket hemma för den framtida karriären	47	9.0 %	
Fritidsintressen (idrott, jakt, hund m m)	70	13.4 %	
Liten kunskap om internationella organisationer	47	9.0 %	
Liten kunskap om internationella erbjudanden	84	16.0 %	
Språkkunskaper	56	10.7 %	
Sverige erbjuder den mest stimulerande karriären	48	9.2 %	

3. Begränsande faktorer för att utnyttja SLUs möjligheter till utbytesstudier (de tre tyngsta faktorerna) * Antal svar: 414

Utbudet av utbytesprogram	66	15.9 %	
Tillgodoräknanden	63	15.2 %	
Informationsbrist	106	25.6 %	
Negativt för karriären med utbyte	9	2.2 %	
Konkurrens på aktuella universitet	40	9.7 %	
Personliga begränsningar (se tidigare fråga)	130	31.4 %	

4. Eget engagemang i internationella frågor * Antal svar: 141

Internationella kär- eller studentaktiviteter	27	19.1 %	
Kontaktat någon som varit utomlands inom arbetet eller studierna	44	31.2 %	
Kontaktat internationella organisationer	8	5.7 %	
Aktivt valt internationellt inriktade kurser	13	9.2 %	
Aktivt inriktat uppsatsskrivande mot internationella frågor	5	3.5 %	
Sökt MFS (Minor Field Studies)	0	0.0 %	
Sökt studentutbyte	8	5.7 %	
Extra språkstudier	16	11.3 %	
Annat	20	14.2 %	
Ska söka MFS			
Praktik EU-parlamentet			

5. Avgörande faktorer för att öka antalet utlandsverksamma svenskar i framtiden (de tre viktigaste)? * Antal svar: 557

Ta del av andras erfarenheter	129	23.2 %	
Öka meritvärdet av utlandsanställning	110	19.7 %	
Öka meritvärdet av språkkunskaper (t ex vid högskoleansökan och i CV)	57	10.2 %	
I högre grad integrera internationella frågor i utbildningen	137	24.6 %	
Bättre information om internationella erbjudanden (skattefrihet – pensionspaket etc)	124	22.3 %	

6. Studenternas förslag för att förbättra Sveriges internationella kompetensförsörjning *

Antal svar: 24

1. Mer gästföreläsare från andra länder både inom och utanför Europa.
2. Alla ska göra ett internationellt år i något annat land. Ska vara obligatoriskt. Det är viktigt med internationella kontakter.
3. Ordna utbyte med ett universitet med hög akademisk nivå i ett närliggande land med goda flygförbindelser till Sverige, exempelvis Oxford i England.
4. Information till eleverna, genom att visa vart man kan söka och till vilka program.
5. Jättebra enkät! Mycket viktigt att dessa frågor uppmärksammas! Jag upplever att det råder brist på information och uppmuntran som gör att man verkligen blir motiverad att vilja studera eller jobba utomlands. Vi har det för bekvämt här hemma i Sverige helt enkelt, för att vilja prova något annat. I mina ögon, som förstaterminsstudent, verkar det lite krångligt och omständigt att verkligen kunna komma iväg utomlands. Men det beror säkert på att vi inte har fått någon information än om utbyte eftersom det dröjer flera år innan det kan bli aktuellt för oss. Det man märker hos äldre kursare är att det råder viss konkurrens samt att folk inte är motiverade nog. Så det som behövs är helt enkelt en bra reklamkampanj för att höja studenternas motivation och intresse. Vi måste få ökad förståelse för varför det är så viktigt att vi skapar internationella kontakter! Den enskilda studentens ekonomiska situation och familjeförhållanden är en av de största begränsande faktorerna, tycker jag. De är ju svåra att komma ifrån när man ska göra sitt val, om man verkligen vill åka utomlands.
6. SLU har i uppgift att utbilda studenter för att försörja den svenska arbetsmarknaden i första hand. Kanske målet skulle omformuleras för att omfatta även arbetsmarknaden utomlands. Då skulle internationella frågor lyftas upp mer naturligt i utbildningen och Sveriges ställning utomlands skulle stärkas. Svenska försvaret har gått från invasionsförsvaret till insatsförsvaret, kanske skulle även SLUs mål omformuleras till att få fler studenter ut i världen.
7. Mer internationella föreläsningar inom olika kurser, kanske framförallt inom temakurserna. C-uppsats, om det nu blir obligatoriskt, kan riktas mot internationella frågor. Denna möjlighet finns tyvärr inte nu.
8. Mer kunskap in i den vanliga undervisningen.
9. Förbättra och lägga mer tyngd på språkundervisningen i grundskola och gymnasium.
10. Bättre PR-verksamhet från SLUs sida. Gör inte reklam i skogstidningar för SLU utan i DN, Aftonbladet och motsvarande. Visa att man inte behöver ha skoglig bakgrund för studier här. Det finns ju även andra karriärvägar. Många som pluggar på exempelvis jägmästarprogrammet tror jag är ganska "hemmakära" och ser ingen anledning att lägga kraft och pengar på studier utomlands. Mer diversitet bland studenterna helt enkelt. Hemma i södra Sverige vet inte många vad jägmästare är över huvud taget, lite skillnad här uppe. Såg aldrig SLU på någon högskoledag under gymnasiet till exempel.
11. Gör Sverige till en förebild i miljöarbete med hjälp av åtgärder som bidrar till att rädda vårt klot.
12. Ett problem är att information och respons framförallt kommer från de som redan är intresserade av internationella karriärer och studier. Kan tänka mig att de som svarar på denna enkäten tillhör gruppen som redan går i tankar att plugga utomlands.

13. Behöver inte ha mer integration av utländska förhållanden i våra studier, de flesta av oss ska ändå jobba i Sverige – och ingen kan påstå att till exempel svenska och spanska förhållanden och skogsskötsel är lika.
14. Ge information om möjligheter för de som har familj.
15. SLU saknar utbytet North-to-North, University of the Arctic. Det är ett utbyte som passar mina framtidsplaner perfekt, därför har jag valt att åka med det genom ett annat universitet.
16. Det kändes som att SLU hade få platser och att det var krångligt att söka de utlandsplatser som fanns.
17. Reklam.
18. Det är mycket viktigt att få oss studenter att se det som en merit och *blanda* in det i utbildningen!
19. Studenter är ganska lata av sig och en viss rädsla för det okända kan förekomma. Mer information kan minska denna känsla och få fler att prova på.
20. Mer info om att man kan jobba och få jobb utomlands...
21. Pluggar utomlands på Griffith University, Surfers Paradise, Australien just nu. Utbyte genom SLU!
22. Gör ett obligatoriskt år utomlands eller med studenter från andra länder så att undervisningen blir på engelska.
23. Satsa på språk, även på naturprogrammen på högskolenivå. Erbjud mer kvällskurser.
24. Jag går tredje terminen och tycker att jag fortfarande inte fått speciellt mycket information om utbyte; t ex i vilken utsträckning man kan tillgodoräkna sig det man läst utomlands eller vart man kan åka! Mer information skulle vara bra! Skulle också vara roligt att höra elever som varit utbytesstudenter!

Erfarenheter från svensk miljöekonomisk kapacitetsuppbyggnad³

Sedan 1991 har Sida finansierat miljöekonomisk kapacitetsuppbyggnad genom Enheten för Miljöekonomi (EME) vid Göteborgs universitet. Målen har varit att 1) skapa nationell kapacitet i ett antal länder som kan fungera som lärare, handledare, forskare och rådgivare; 2) utveckla miljöekonomiska metoder för till-

lämpning i utvecklingsländer, samt 3) skapa en svensk kapacitet för rådgivning till Sida. Inom ramen för programmet har 25 doktorer disputerat, 150 deltagare från utvecklingsländer har tagit sammanlagt 275 doktorandkurser, och Hållbar utveckling har integrerats i en mängd samarbetsstrategier, styrdokument och

3) Bidrag från Gunnar Köhlin, Göteborgs universitet.

bistandsprojekt och därmed påverkat innehållet i svenskt bistånd.

Johan Holmberg genomförde en extern utvärdering av programmet på uppdrag av Sida under 2006. Fyra faktorer noterades som lett till att programmet bedömdes som utomordentligt produktivt och av enastående kvalitet. Dessa faktorer var 1) en exceptionell kontinuitet av nyckelpersoner både vid EME och vid Sida; 2) den strategiska visionen har legat fast under alla år och aktiviteterna är i princip desamma under hela perioden; 3) de olika komponenterna (forskning/undervisning/rådgivning) har varit ömsesidigt understödande och har lett till synergier som givit en dynamisk arbetsmiljö där personalen stannat och utvecklats; 4) Sida har alltid givit hög prioritet till miljö och programmet har därför aldrig haft någon brist på resurser.

En viktig förutsättning för programmet har hela tiden varit att det verkligen funnits ett behov för denna typ av kapacitet. Det har varit den stora efterfrågan på miljöekonomisk kompetens vid akademiska institutioner och statliga myndigheter i utvecklingsländer som lett till programmets utveckling. Det är även dessa avnämare som varit fokus för utbildning och forskning. Rådgivningen till Sida har istället professionaliserats genom en helpdesk som ger Sidans handläggare precis det de behöver i sitt dagliga arbete med samarbetsstrategier etc. Från att från början ha setts som ett verktyg för att förbättra diverse pågående Sida-projekt så har miljöekonomisk kapacitetsuppbyggnad blivit en aktivitet i sin egen rätt med fokus på de behov som finns i ett antal samarbetsländer.

Särskild vikt har lagts vid att stödja de ny-

blivna doktorerna vid deras hemkomst. Det är tyvärr svårt att locka nyblivna doktorer med hög alternativkostnad att åka hem. Ännu svårare är det att göra dem produktiva så att de uppnår målen för programmet. Därför har mycket möda lagts på att ge dem en "mjuk landning" som underlättar för dem att fortsätta att forska och att även påverka i sitt nationella sammanhang. Miljöekonomiska plattformar har skapats i sex utvecklingsländer i detta syfte inom ramen för "Environment for Development"-initiativet (www.efdinitiative.org).

Eftersom forskningen styrs av de behov och problem som finns i de berörda länderna så har skogsfrågor fått en framskjutande plats. Inom ramen för det miljöekonomiska programmet har därför en rad skogsrelaterade studier gjorts i Indien, Vietnam, Nepal, Etiopien, Kina och Tanzania. Fokus i dessa studier ligger på institutionella faktorer kring skötseln av skogsresursen samt implikationerna på omkringliggande miljö och människor.

Kapacitetsuppbyggnadsprogrammet (se <http://www.hgu.gu.se/item.aspx?ID=2496>) har också satt sina spår i den svenska akademiska miljön. Från att 1991 ha bestått av en docent och en doktorand består nu den miljöekonomiska gruppen vid nationalekonomiska institutionen av tre professorer, fyra lektorer, sju forskare och 15 doktorander. Dessutom har miljökurser integrerats i grundutbildning, mastersprogram och doktorandprogram. Genom detta har tjänster skapats och en långsiktighet uppnåtts. Från att ha varit en marginell företeelse har miljögruppen nu blivit den största och mest produktiva enheten vid institutionen med ett aktivt internationellt forskarnätverk.

5. Diskussion och rekommendationer

Detaljer i ovanstående beskrivning och analys kan naturligtvis diskuteras. Det är dock ingen större överdrift att hävda att det finns problem med resursbasutvecklingen inom den skogliga sektorn. För en framgångsrik utveckling behövs för det första en politisk förankring av behovet av förbättrad skoglig kompetens på den internationella arenan och för det andra måste system för samråd byggas ut med förbättrat engagemang som resultat. Utrikes-, Närings-, och Jordbruksdepartementen bör uppvaktas angående behovet av en förbättrad svensk skoglig

kompetens. Statsministern behöver övertygas om att skog och hur skog sköts är nyckelfrågor inom klimatproblematiken. Det är troligt att KSLA även i fortsättningen kommer att ge viktiga bidrag inom den politiska förankringsprocessen samt vid nätverksbyggandet. Nedan följer rekommendationer till rekryterings- respektive resursbasen som bör leda till en förbättring av Sveriges internationella position. Slutligen presenteras parallella uppdrag och slutsatser av studien.

Rekommenderade åtgärder för rekryteringsbasen

Åtgärder för Jordbruksdepartementet och Skogsstyrelsen

Den politiska förankringen av vikten av ökade svenska internationella skogliga aktiviteter behöver förstärkas. Ett litet regeringskansli med begränsade personella resurser ställer stora krav på en fungerande samordning mellan departement och myndigheter. Frågan om vilka personella resurser och samrådsförfaranden som krävs för att regeringen aktivt ska kunna deltaga och utveckla Sveriges roll har aktualiserats i regeringens skogsproposition.

Rekommenderade kompletterande åtgärder för Jordbruksdepartementet och Skogsstyrelsen

- Samråd kring gemensamma svenska ståndpunkter genom ett internationellt sektorsråd.
- Samråd kring omvärldsanalys.
- Stötta nätverket för kompetensfrågor.
- Ställa krav på internationalisering och omvärldsanalys.
- Myndigheten bör i högre grad än idag stötta departementet.

Jordbruksdepartementet har ansvar för samordning kring gemensamma svenska ståndpunkter i olika internationella skogliga frågor. Dessa är ofta breda och berör därmed flera departement, som till exempel Miljödepartementet inom energifrågor och Näringsdepartementet inom industrifrågor, men denna rapport fokuserar på Jordbruks- och Utrikesdepartementens arbete. Samrådet inom den skogliga sektorn bör utökas genom att skapa ett nationellt forum, ett rådgivande organ för internationella skogsfrågor. Författarna föreslår ett *internationellt sektorsråd*, med ansvar för att lämna förslag till svenska ståndpunkter och engagemang i olika skogsfrågor, bland annat inför kommande internationella skogliga evenemang. Inom den marina sektorn finns det ”Marina rådet” som har fyra möten per år. Skogssektorn bör få till stånd en liknande funktion och Jordbruksdepartementet, Skogsstyrelsen, Miljödepartementet, Utrikesdepartementet och Sida är nyckelorganisationer från den statliga sidan för att ett sådant nätverk ska fungera. Dessutom bör industrin, skogsägarrörelsen och tunga skogliga fackliga och frivilliga organisationer medverka i ett sektorsråd. Skogsstyrelsen föreslås inneha den sammankallande funktionen.

Idag finns samarbeten kring *omvärldsanalys* mellan flera aktörer, men ett utökat samråd och förstärkta resurser är avgörande för att förbättra bevakningen. Ett nätverk bör skapas för omvärldsanalys i syfte att skapa positiva synergieffekter. Ett mål med verksamheten föreslås vara en sammanställning av en periodisk rapport som kan ligga till grund för det internationella sektorsrådets arbete och användas inom olika organisationers policyarbeten. Synergieffekterna bör optimeras genom att olika aktörer – SLU, Skogforsk, Sida, skogsägarrörelsen, industrin, WWF med flera – ansvarar för inrapporteringen av de delar av omvärldsbevakningen som deras respektive kompetensprofiler är bäst anpassade

till. Det vore önskvärt att ett nätverk av detta slag har en heltidsanställd sekreterare/samordnare för att kunna fungera som ett effektivt organ. Jordbruksdepartementet föreslås initialt inneha den sammankallande funktionen, möjligen med en sekretariatsfunktion lokaliserad vid en institution med viss analytisk/forskande kapacitet, till exempel SLU eller KSLA.

Ett nätverk för samordning av *kompetensfrågor* bör skapas. Skogsstyrelsens internationella enhet och Sida (Sidas Skogsinitiativ) skulle få nyckelroller i detta och ha till uppgift att skicka rekommendationer angående förstärkande åtgärder för uppbyggande av kompetensbasen till departement och SLU. Skogsnäringen, Naturvetareförbundet, Skogs- och Träfacket och studentkåren är andra lämpliga samarbetspartners. Nätverket bör bland annat förmedla och/eller samordna informationen om praktikplatser till studenter och dessutom aktivt marknadsföra tjänster. För att vidmakthålla nätverket på lång sikt bör personer ur olika ålderskategorier ingå i nätverket.

Jordbruksdepartementet bör ställa tydliga krav på internationalisering och omvärldsanalys i regleringsbrev till Skogsstyrelsen och SLU. En politisk trend är att allt mindre detaljer regleras i regleringsbrev, men resultatet uteblir därmed alltför ofta. Skogsstyrelsen bör i högre grad än idag stötta och ge råd till Jordbruksdepartementet angående internationella skogsfrågor.

Åtgärder för Utrikesdepartementet och Sida

En starkare svensk resursbas och kompetens är en nödvändig byggsten för en utveckling av kvaliteten på det svenska utvecklingssamarbetet. Den nya regeringen har stora planer på förändringar i riktning mot mer effektivitet och kvalitet, men hitintills har mest kraft lagts på

val av länder, vilket är ett arv sedan 1970-talet. Det viktigaste tycks, trots uttalande intentioner, fortfarande vara att diskutera storleken på och mottagare av finansiella bidrag, även om den pågående omstruktureringen av Sida förväntas adressera bland annat kvalitets- och effektivitetsaspekter. Det finns dock fortsatt anledning att vara bekymrad över det faktum att ingen uttalande insikt tycks finnas på politisk eller myndighetsnivå att en markant förstärkning av svensk kompetens krävs för att leverera ett bättre bistånd. Tvärtom tycks det som om man drar ner på några av de mest framgångsrika kompetens- och rekryteringsbefrämjande åtgärderna som använts under senare år, exempelvis antalet så kallade BBE-tjänster.

Vi vill betona att det skogliga utvecklings-samarbetets framtid inte bara får handla om att ge finansiellt bidrag till ekonomiska, sociala och miljömässiga (till exempel klimatpositiva) åtgärder utan i hög grad också om att svensk expertis och svenska institutioner och företag aktivt ska delta i sådant samarbete. Detta kräver kunskap, kapacitet och erfarenhet, men kommer också att bidra till att utveckla biståndet till ett mer effektivt verktyg, vilket också är väl i linje med PGUn.

Rekommenderade åtgärder för UD och Sida

- Stötta uppbyggandet av ett internationellt sektorsråd.
- Stötta nätverket för omvärldsanalys.
- Aktivt delta i nätverket för kompetensfrågor.
- UD bör vidga Sidas mandat och kräva mera "lärande".
- Ökad satsning på JPOs/BBEs/MFS/YK och Post Docs.
- Fler sekonderingar till exempelvis Världsbanken och CGIAR.

Självklart ingår Sida och UD i arbetet med uppbyggandet av ett internationellt sek-

torsråd och samordning av omvärldsanalysen, och måste dessutom vara aktiva i nätverket för samordning av kompetensfrågor. En viktig del i uppgiften blir att förmedla praktikplatser och examensarbete (MFS) till studenterna samt fånga upp JPOs, BBEs, MFS och YK efter avslutat uppdrag. Sidas Skogsinitiativ har visat ett stort intresse för att driva kompetensfrågan vidare.

Sverige satsar 30 miljarder på bistånd. Ett av resultaten bör vara uppbyggnaden av en svensk kompetensbas med internationell erfarenhet och kunskap om internationella förhållanden, inte bara för biståndets utan för hela samhällets behov. EUs upphandlingsregler får inte hindra oss i arbetet men just nu verkar Sverige vara lika aktivt i uppbyggande av resursbasen i andra EU-länder som i Sverige. Som tidigare nämnts går stödet i dessa länder också ned och därmed minskar resurserna i hela Europa. UD bör vidga Sidas mandat till att även stödja internationaliseringsfrågor så att också Sverige kan få något tillbaka och bygga upp en kompetensbas. Vidare bör UD kräva mera "lärande" av Sida och stimulera ökat lärande från pågående skogs- och landsbygdsutvecklingsprojekt (Persson 2007). I en rapport publicerad 1988 (RRV 1988) beskrev Riksrevisionen de problem Sida hade med lärandet. I år har SADEV (Swedish Agency for Development Evaluation) publicerat en uppdatering av den rapporten (Krohwinkel-Karlsson 2008). Sida tycks fortfarande ha problem med lärandet.

JPOs, BBEs, MFS och YKs har uppenbarligen en kompetens- och intressehöjande effekt och är för många ett första steg ut på den internationella arbetsmarknaden. Så tidigt som 1984 visade till exempel en undersökning att av de SLU-studenter som fått MFS-stipendier var 60–70 procent internationellt verksamma några år efteråt. En ökad satsning på dessa program är starkt efterfrågad. UD bör i regleringsbre-

vet ge Sida mandat att finansiera fler JPOs än vad som är Sidas eget minimibehov. Därutöver finns en efterfrågan av att sekondera fler personer till viktiga institutioner som CIFOR, FAO, EU, Världsbanken eller ITTO. I idealfallet ska en sådan person komma från en institution i Sverige som kan ha samarbete med institutionen i fråga, exempelvis en person på Rikstaxen som arbetar med Global Forest Resource Assessment (FRA), eller en skogsekonom som arbetar på Världsbanken ett par år.

För att förstärka forskningskapaciteten av relevans för utvecklingsarbete bör Sida/SAREC och SLU gemensamt satsa på att i högre grad skicka Post Doc-stipendiater till CGIAR-institutionerna. Torbjörn Fagerström presenterade i januari 2007 en modell för ett sådant samarbete (Fagerström 2007). Han lyfter fram att det idag finns goda förutsättningar för långsiktiga samarbeten på grund av ett antal interna reformer. Under 2008 har också SLU ett antal möten med CGIAR-institutioner angående ökade forskningssamarbeten.

Åtgärder för Skogsnäringen

Skogsnäringen behöver öka sin närvaro på den globala arenan, bland annat inom internationella processer, samt stötta olika nätverk för att säkra ett långsiktigt uppbyggande av den svenska resursbasen.

Rekommenderade åtgärder för skogsnäringen

- Stötta ett internationellt sektorsråd.
- Stötta nätverket för omvärldsanalys.
- Stötta nätverket för kompetensfrågor.
- Skapa internationella examensarbeten och praktikplatser åt studenter.
- Finansiera industridoktorander och industri-professurer.
- Utveckla bistånd-/businesskoncept.

- Öka delaktigheten i internationella processer.
- Skapa en tydlig internationell dimension i den nationella verksamheten.

Svenskt näringsliv måste aktivt ingå i relevanta nätverk för internationella skogsfrågor för att dessa ska få legitimitet inom den svenska skogssektorn. Motivationen för näringen att avsätta resurser inom detta område är viktig. Genom vetskapen om det strategiska värdet av att ingå i nätverket för omvärldsanalys samt ökad delaktighet i internationella processer (till exempel EU-samarbetet som FLEG-processer, UNFF, konventionerna om Klimat och Biologisk Mångfald, Ministerkonferensen för skydd av Europas skogar, FAO, ITTO, IUFRO med flera) kommer intresset för dessa nätverk att byggas upp hos näringen. En bred informationsbas är alltid strategiskt försvarbar på lång sikt jämfört med en ensam källa.

Näringen har en mycket viktig uppgift inom nätverket för kompetensfrågor genom att bland annat skapa förutsättningar för internationella examensarbeten och praktikplatser åt studenter. SLU är ett sektorsuniversitet med en förväntan bland studenterna att tidigt i utbildningen få en presentation över vad näringen kan erbjuda under utbildningens gång, exjobb med mera. Därmed bör näringen och andra representanter från skogssektorn ställa vissa utfästelser till universitetet och studenterna. Nätverket för kompetensfrågor kommer också att få behov av att bygga upp någon form av mäklarfunktion för att finna praktikplatser och tjänster utomlands i samarbete med bland annat näringen, departement, Skogsstyrelsen och Sida. För att öka intresset för internationella frågor bör en tydlig internationell dimension även lyftas in i skogsnäringens nationella verksamhet, till exempel med hjälp av utbildning, utbyten och

En viktig uppgift för nätverket för kompetensfrågor är att skapa förutsättningar för internationella examensarbeten och praktikplatser åt studenter.

meriteringssystem. Internationell erfarenhet bör värdesättas genom att exempelvis uppmuntra studentengagemang i internationella nätverk och stötta tjänstledigheter på grund av utlandstjänstgöring.

Finansiering av skogliga industridoktorander och professorer är mycket värdefullt för att bygga upp kompetensbasen. Industrisatsningar i u-länder är ofta svårbedömda och kräver komplexa analyser inom många olika områden. Genom att näringen tillsammans med biståndsinstitutioner utvecklar "bistånd-/businesskoncept" kan båda parter dra stor nytta av varandras kunskap och dessutom koppla in olika forskningsinstitut och universitet i verksamheten. Ett sådant exempel är en forskarskola inom planteringsskogsbruk för uppbyggnad av kompetens kring produktions- och sociala

frågor. Ett annat sätt är att stödja en oberoende internationell skoglig tankesmedja av den typ som KSLA förordar.

Åtgärder för Forskningsråd

Forskningsråden har inte getts stor plats i denna utredning, men de är ändå en viktig aktör, inte minst för SLU för att finansiera olika typer av strategiska satsningar.

Rekommenderade åtgärder för Forskningsråden

- Stötta ett internationellt sektorsråd.
- Stötta nätverket för omvärldsanalys.
- Stötta nätverket för kompetensfrågor.
- Skapa temporära specialanslag för forskning kring internationella skogsfrågor.

Forskningsrådets deltagande efterfrågas och de bör ingå i det internationella sektorsrådet och i nätverken för kompetensfrågor och omvärldsanalys. Utifrån omvärldsanalysen kan temporära specialanslag för forskning kring internationella frågor och nya lösningar för långsiktig finansiering skapas. Den strategiska diskussionen bör bland annat föras med SLU centralt och med fakultetsledningarna om hur forskningen på institutionsnivå kan styras.

Rekommenderade åtgärder för resursbasen

Utvecklandet av en internationell profil och att öka intresset för internationella frågor hos studenterna är två förutsättningar för att SLU ska bli framgångsrikt i sitt internationaliseringsarbete. SLU tog till sig vad som sades vid seminariet den 11 december på KSLA och grundutbildningen på S-fakulteten kommer

att förbättras. SLUs gemensamma strategidokument presenterades under mars 2008 och är ett gediget arbete. Här presenteras många teman som denna rapport efterlyser, till exempel styrke- och profilmråden, förstärkt internationell forskningsfinansiering på central nivå, internationell omvärldsbevakning, u-lands-

verksamhet, karriärplanering och inte minst den globala dimensionen och dess betydelse för undervisningen. Därmed hoppas vi att denna rapport kommer att användas som ett stöd för SLUs strategiarbete.

Rekommenderade åtgärder för hur SLU kan utarbeta en internationell profil

- Stötta ett internationellt sektorsråd.
- Stötta nätverken för omvärldsanalys och för kompetensfrågor.
- Utforma mål kopplade till en handlingsplan för det internationella arbetet.
- Skapa en gemensam nomenklatur för fakulteterna inför det fortsatta strategiarbetet.
- Skapa en stark central internationell enhet med stöd ute på fakulteterna.
- Förstärk kopplingen mellan forskning/forskningsutbildning och undervisning
- Ta in/skicka ut fler studenter/forskare/lärare.
- Utforma riktlinjer för hur internationella frågor ska integreras i utbildningsplanerna.
- Stärk de samhällsvetenskapliga aspekterna och bredda rekryteringsbasen.
- Annonsera om ambitionen att skapa en internationell profil.

Som representant för en stor del av den skogliga resursbasen har SLU en central position i ett internationellt sektorsråd och i samtliga skogliga nätverk, inte minst i nätverket för kompetensfrågor. Det är tänkbart att SLU skulle kunna vara sammankallande för omvärldsanalysen, men universitetet måste först organisera sin egen omvärldsanalyserksamhet innan organisationen är mogen gå in som koordinator i nätverket.

Flera respondenter framhöll att SLU måste förändra den internationella skogliga profilen inom de kommande fem åren för att lyckas med anpassningen till dagens globala samhälle. Ett

ständig återkommande problem för ett universitet i rollen som myndighet är att det måste arbeta på lång sikt (20–30 år) för att upprätthålla kvalitén, medan regeringen arbetar med 4-årsperioder. En konkurrenskraftig internationell profil medför att finansiella medel behöver omfördelas mellan olika prioriteter och kompetensområden.

Avgörande för att SLUs internationella vision ska förverkligas är att mål utformas, på central, fakultets- och institutionsnivå, som tydligt kopplas till en handlingsplan för det internationella arbetet. Universitetet måste först bygga upp en långsiktig strategi utifrån omvärldsanalysen och den kultur som säkrar kvalitén i verksamheten på lång sikt. Därefter bör kortsiktiga mål kopplas till en handlingsplan som bör influeras till exempel av studenternas önskemål. NL- och S-fakulteten har strategidokument (se bilagorna 7 och 8, sidorna 97 och 107) som uppdaterats i samband med utformandet av SLUs senaste strategidokument. Dock är nomenklaturen inte gemensam, vilket försvårar gemensamma åtgärder och också gör uppföljningen av strategiarbetet svårare.

En stark central internationell enhet med egna resurser att göra analyser, anordna studiebesök och att rikta finansierade uppdrag till olika institutioner på universitetet bör byggas upp. Vi rekommenderar att stärka den nuvarande enheten, vilken även lämpligen kan bygga upp en avdelning med ansvar för omvärldsanalysen på SLU. Fakulteterna ska självklart ha egna resurser för att stötta den centrala enheten och för att bedriva egna analyser. På sikt skulle SLU därmed kunna ta över den koordinerande funktionen för de nationella samråden kring omvärldsanalysen.

Undervisningen anses inte lika internationellt inriktad som forskningen på SLU. Den som forskar har ofta för lite undervisning i sitt arbete och vice versa. En starkare integrering

mellan forskning och undervisning skulle stärka den internationella profilen på SLU. Detta kan också ske genom att ta in/skicka ut fler studenter, forskare och lärare. Ett första steg bör vara att skapa några starka miljöer med forskarskolor inom exempelvis snabbväxande planteringar i samarbete med utländska universitet. Därefter bör det nordiska samarbetet inom undervisningsområdet återigen ökas. Det utbyte mellan forskare och lärare som berör utbildningen behöver ökas. En incitamentsstruktur behöver skapas för att öka lärarnas utlandserfarenhet, till exempel genom en stärkt koppling mellan löneutvecklingen och internationell erfarenhet.

Utbildningsplanerna bör innehålla riktlinjer för hur internationella frågor ska integreras i de olika delmomenten. Därmed bör man ställa krav på att internationella inslag skrivs in som mål i de relevanta kursernas kursplaner. De samhällsvetenskapliga aspekterna behöver stärkas genom samarbete med andra universitet. Exempel på program med målet att arbeta utomlands finns på Umeå universitet som har ett program inom internationell ekonomi, på Lunds universitet finns en kurs på avancerad nivå inom biståndsförvaltning, på Göteborgs universitet finns program inom miljöekonomi (se kapitel 4 Resultat, avsnittet Erfarenheter från svensk miljöekonomisk kapacitetsuppbyggnad, sidan 56). På Linköpings, Stockholms och Uppsala universitet finns relevant undervisning inom statskunskap, socialantropologi, ekonomi, vattenfrågor, sociologi, etc.

En breddad rekryteringsbas har efterfrågats. För att uppnå detta måste SLU tydliggöra och annonsera sin ambition att utbilda studenter för en internationell karriär. Internationella seminarier, konferenser och workshops är utmärkta tillfällen att marknadsföra universitetet. Skogskonferensen 2007 (*SLU in the World: Education-Research-Development*) är ett sådant

exempel där välkända internationella skogsprofiler var inbjudna som talare. Det är ett gott exempel på hur universitetet kan bygga upp en internationell profil, öka intresset och dessutom förstärka det internationella kontaktnätet både för anställda och studenter.

Av enkätstudien framgår att intresset hos de skogliga studenterna på SLU under hösten 2007 inte var högt för internationella studier eller tjänster. Nästan hälften av studenterna hämtar ingen information om internationella tjänster. Intresset för "Forskning och analys av den internationella skogssituationen" och "Policyprocesser" fick alarmerande låga svarsfrekvenser. Det kan bero på låg kunskap hos studenterna angående dessa processer, vilket i sin tur är en återspeglning av studenternas låga aktivitet att söka kunskap och att olika aktörer inte når fram med information till studenterna, inte minst SLU. Det låga intresset tyder också på att universitetet inte attraherar studenter med intresse inom policyprocesser och forskning och analys av den internationella skogssituationen.

Rekommenderade åtgärder för att öka intresset hos studenterna

- Introducera det globala perspektivet tidigt.
- Integrera internationella frågor i alla relevanta kurser.
- Skapa ett internationellt mastersprogram över fakultetsgränserna.
- Öka marknadsföringen av internationella masters- och utbytesprogram.
- Tydliggör kopplingen till internationella karriärvägar under utbildningen
- Engagera studentkåren i det internationella arbetet.

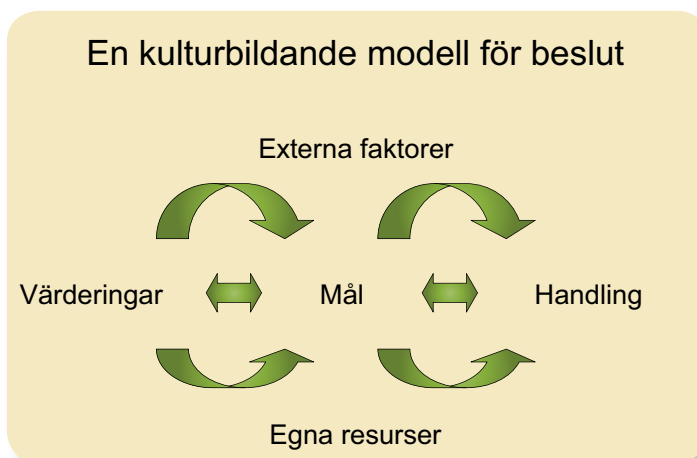
Rektor har gett Lennart Prage i uppdrag att utreda internationaliseringen av SLUs utbildning med syftet att få fram ett beslutsunderlag

avseende åtgärder för ökad internationalisering inom utbildningen på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Uppdraget ska slutrapporteras skriftligt senast 31 augusti 2008. Denna rapport bör utgöra ett gott underlag för uppdraget som ska resultera i en handlingsplan för att uppnå följande sex delmål:

- 1) Integrera internationella frågor och perspektiv i all utbildning på ett tydligt och uppföljningsbart sätt.
- 2) Förbättra möjligheterna till fördjupning inom u-landstillämpning i SLUs utbildningsprogram.
- 3) Öka mobiliteten för SLUs studenter, främst på avancerad och forskarnivå.
- 4) Förbättra mottagandet av internationella studenter, såväl utbytesstudenter som free-movers.
- 5) Öka lärarnas mobilitet samt kompetens för arbete med "heterogena studentgrupper".
- 6) Öka inslagen av gemensam utbildning med utländska universitet.

För att öka det internationella intresset hos studenterna bör det globala perspektivet intro-

duceras tidigt i utbildningen. Redan under den första månaden bör en temavecka introduceras för att ge en global utblick över skogssektorns roll. Därmed stimuleras studenterna att bygga upp en internationell målbild och att orientera sig i den globala omvärlden under utbildningens gång. Lärare på universitetet framförde synpunkter att det "inte går att påverka studenternas intresse för internationella frågor under studiernas gång". Figur 9 visar varför en tidig introduktion av internationella möjligheter kan vara avgörande för en blivande utlandskarriär. Modellen visar kopplingen mellan studentens värderingar, mål och val av aktivitet, det vill säga handlingsutfall. Studentens val av handling påverkas av hans/hennes värderingar som tillsammans med externa faktorer och egna resurser styr mål och det slutliga beslutet. Modellen, som bygger på kulturanropologi, stärker hypotesen att universitetet (en kulturbildande extern faktor) i allra högsta grad påverkar studentens beslutssituation, till exempel vid val av karriärväg. För en detaljerad beskrivning av teorin, se Hugosson och Ingemarson (2004). Vi rekommenderar därmed SLU att arbeta med målfrågorna och karriärplanering redan när

Figur 9. Modellen visar hur studentens beslut påverkas av hans/hennes värderingar, mål, externa faktorer och egna resurser.

studenterna kommer in på universitetet.

Internationella frågor bör integreras i högre grad i samtliga kurser. För att bygga upp studenternas allmänbildning inom internationella frågor måste varje kurs innehålla en internationell utblick. En övergripande grundkurs om internationella trender bör också införas för att knyta ihop tidigare inläring. Dessutom rekommenderas universitetet att undvika dubbelringar av kurser, sanera antalet mastersprogram och att skapa en internationell Master över fakultetsgränserna där studenterna helst skriver examensarbeten utanför Norden. Sidas behovsprofil för internationella skogsakademiker bör därmed i hög grad kunna uppfyllas, se figur 5.

Under 80-talet fanns en termin då studenter på SLU kunde läsa kurser med internationell fokus, bland annat Internationellt skogsbruk. Agronomer, jägmästare och hortonomer läste tillsammans i Uppsala och även danska, norska och finska studenter fanns representerade. Kursen var på 20 poäng och hanterade bland annat kulturer, värderingar, kommunikation, seder och bruk. Har kanske NL-fakulteten den kompetensprofil som krävs för att driva ett program på avancerad nivå inom ”international development”? Studenterna kan då under ett år läsa kurser i Uppsala för att under det andra året rikta in sig mot jord- eller skogsbruk. Ett samarbete mellan fakulteterna skulle avsevärt stärka profilen, vilket förstås borde vara naturligt för ett universitet med en kompetensbas inom både jord, skog, stad och djur.

För att öka intresset bland nuvarande och potentiella studenter att läsa internationella masters- och andra utbytesprogram så måste programmen marknadsföras tydligare. Internationella karriärvägar måste också presenteras under utbildningen, bland annat genom att i högre grad bjuda in akademiker med internationell erfarenhet och arrangera internationellt inriktad praktik på olika typer

av svenska organisationer och myndigheter, som till exempel hos departementen. SLU bör dessutom förbättra möjligheterna att plocka ut kurspoäng för praktik utomlands, till exempel erbjuder FAO i Rom och IIASA i Wien gärna praktikplatser åt SLU-studenter.

Studenterna är den framtida kompetensbasen och studentkåren bör engageras i så hög grad som möjligt, exempelvis genom rådgivning till studenterna, genom arbetet med nätverket för kompetensfrågor och genom stöd av ett mentorsprogram för att stötta studenter i att skapa en framgångsrik internationell karriär. Mentorsprogrammet kan drivas av studenterna, men bör lämpligen kopplas till nätverket för kompetensfrågor. Studenterna måste få ett större stöd än idag för att komma vidare i sitt internationella kunskapssökande. De studenter som har ett internationellt intresse måste aktivt stödjas under studietiden genom stöd med karriärplanering, tydliga målbilder, uppföljning och coachning. Varje fakultet bör anställa en entusiastisk person som kan agera som bollplank för dessa studenter i nära samarbete med studentkåren och nätverket för kompetensfrågor.

Under seminariet på KSLA i december 2007 var två tydliga strömningar representerade; för det första att sälja den traditionella svenska skogliga kunskapen och för det andra att frågorna idag är mer komplicerade än tidigare med aspekter som berör lagstiftning, rättigheter, korruption med mera. Kompetensförsörjningsfrågan kan lätt missuppfattas i tron att den enskilde studenten måste ha fördjupad kunskap inom alla föreslagna ämnesområden som anges i rutan på sidan 46, vilket inte är realistiskt. Grundutbildningen bör dock ge studenterna en viss förståelse för skogssektorns globala roll – exempelvis brukanderättsfrågornas betydelse i många u-länder. Därefter bör studenterna istället arbeta i nätverk och sträva

efter att kombinera den bredd som finns i den nuvarande grundutbildningen med en fördjupad specialistkunskap, inom till exempel sociala eller politiska frågor eller genom att ta ut en doktorsgrad. I den senare får de även lära sig uttrycka sig på ett tydligt sätt, även i skrift och ofta på engelska. Det är specialister av denna breda typ – exempelvis personer som har en skogsutbildning med specialisering inom utvecklingsekonomi – som ofta behövs inom internationellt arbete. En ytterligare breddning i språk är att rekommendera, eftersom till exempel en tjänst inom FN-systemet kräver kunskap i mer än ett officiellt språk.

Grundutbildningen bör ge förståelse för skogssektorns globala roll, till exempel brukanderättsfrågornas betydelse i många u-länder.

Resurskrav

Inom den marina sektorn gjordes för några år sedan en mycket ambitiös utredning av resursbasbehovet, inklusive hur många MFS, JPOs, BBE, YK, sekonderingar med mera, som skulle behövas för att täcka det svenska behovet av internationell kompetens i Sverige och i internationella organisationer (Wallberg, 2004). En liknande utredning behöver göras för skogssektorn men det har inte varit möjligt inom ramen för denna studie. Det behövs en systematisk genomgång av det kort- och långsiktiga behovet av olika internationella kompetenser och erfarenheter som svenska avnämargrupper kan identifiera. Detta gäller både ”traditionell” skogs-kompetens (jägmästare, skogsmästare, skogliga magistrar med flera) och annan skogsanknuten kompetens, exempelvis inom samhällsvetenskap, miljöekonomi, klimat- och energifrågor, internationell lagstiftning med mera.

Avnämare för personer med sådan internationell utbildning/erfarenhet är i första hand Sida och andra myndigheter (främst

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket) och departement (Utrikes-, Jordbruks-, Närings- och Miljödepartementen), forskning och undervisning (SLU och andra universitet, högskolor och forskningsinstitut), skogsindustrin och skogsägare (inom industri-, marknads- och konsultsektorerna) och deras internationella branschorganisationer, enskilda organisationer inom skog-, miljö- och konsumentområdena med flera. På internationell nivå finns behov av (och möjligheter för) svensk expertis inom EU, ITTO, utvecklingsbankerna, konventionssekretariatet, FN-organisationerna (FAO, UNEP, UNFF, UNESCO) samt enskilda organisationer och forskningsinstitut (exempelvis CGIAR, WRI, IUCN, WWF).

Mycket grovt räknat är det troligt att Sida, svenska myndigheter och departement, och enskilda organisationer har ett årligt nyanställningsbehov av tre–fem personer per år. Under de första åren är behovet större eftersom dagens uppenbara underskott först måste fyllas.

På den internationella arenan finns möjligheter för svensk expertis inom en mängd organisationer.

Skapas en forskarskola om planteringar på SLU så bör detta betyda att SLU självt har ett behov i åtminstone samma storleksordning. Ungefär samma (tre–fem) gäller FN och andra internationella organisationer. Näringslivets behov är svårt att bedöma, men storleksordningen är troligen ungefär fem personer per år. Totalt är därmed det långsiktiga behovet av internationell kompetens bland svenska organisationer i

storleksordningen 15 till 20 personer per år.

Diskussionen indikerar att det kan finnas ett behov att utbilda ett 15-tal internationellt inriktade skogliga mastersstudenter per år. På sikt skulle det finnas ett 100-tal yngre svenska skogsakademiker som arbetar med internationella frågor, vilket kommer att skapa det efterfrågade flödet av skogsakademiker in och ut ur Sverige. Den nya kompetenstillförseln skapar också positiva effekter ute på organisationsenheterna i Sverige med en ökad rotation mellan nationella och internationella arbetsuppgifter. Det bör också tilläggas att ett internationellt mastersprogram på SLU skulle förbättra konkurrensförutsättningarna för svenska studenter avsevärt. För att verkligen kunna konkurrera inom organisationer som FN, WB och CGIAR så krävs dock ofta en doktorsgrad. En satsning på en forskarskola är därför mycket viktig för att få fram verkligt konkurrenskraftig personal.

Parallella uppdrag

Skogen i ett utvecklingsperspektiv – risk och resurs⁴

UD har gett landshövding Maria Norrfalk ett personligt utredningsuppdrag. Miljö och klimat är prioriterade frågor inom utvecklings-samarbetet under gällande mandatperiod. Klimat, energi och miljö står högt på agendan under det svenska ordförandeskapet i EU under 2009 och ett skogsperspektiv har stor betydelse för samtliga dessa områden.

Uppdraget rubriceras som ”Skogen i ett utvecklingsperspektiv – risk och resurs”. Norrfalks uppdrag är att kartlägga hur svensk skogs-

näring kan och vill arbeta med dessa frågor.

Uppdragets syfte är att identifiera lämpliga initiativ och samarbetsområden inom ramen för utvecklings-samarbetet där svenska aktörer kan medverka till att skoglig verksamhet ger en positiv inverkan på klimatutvecklingen. I uppdraget ingår bland annat att:

- Redovisa pågående arbete som syftar till att få en för klimatet gynnsammare internationell skogshushållning.
- Kartlägga kompetensen inom hållbart

4) Bidrag från landshövding Maria Norrfalk, Länsstyrelsen Dalarna.

skogsbruk hos olika svenska aktörer, inklusive universitet, myndigheter samt skogs- och utvecklingsaktörer.

- Kartlägga samarbetet mellan svenska myndigheter och andra svenska aktörer på skogsområdet och deras motsvarigheter i utvecklingsländer.

- Analysera var det finns behov av ökad samverkan mellan aktörer i Sverige och partners i utvecklingsländer inom skogsområdet.

- Identifiera möjligheter för svenska aktörer att under en avgränsad period etablera, förnya, stärka eller komplettera samarbeten i olika utvecklingsländer med betydande intresse för kopplingen mellan skog och klimat.

Skogsinitiativet⁵

Skogsinitiativet (SI) finansieras av Sida och drivs av Föreningen Skogen sedan slutet av 2007. Syftet är att stimulera svenska aktörer (offentliga, enskilda, privata) till att mera aktivt delta i det svenska skogliga utvecklingsarbetet och att därigenom utveckla en bred kompetens på området. Arbetet kommer till en början att bedrivas inom fem prioriterade tematiska områden. Avsikten är att på sikt koppla aktörerna till Sidas internationella skogliga arbete. De fem tematiska områdena är:

- 1) Skoglig omvärldsanalys.
- 2) Skogssektorplanering (inklusive skogsinventering).
- 3) Klimat/Energi.
- 4) Privatsektorutveckling.
- 5) Kompetensutveckling för Globala Skogsfrågor.

Skogsinitiativet initierades mot bakgrund av bland annat:

- att en ny global situation ställer helt nya och ökande krav på det internationella skogliga utvecklingsarbetet;
- att de globala skogsresurserna har förutsättningar att spela en betydligt viktigare roll för fattigdomsbekämpning och andra utvecklingsfrågor som miljö, energi och klimat;
- att nya arbetssätt behövs för att realisera skogens potential;
- att Sveriges Politik för Global Utveckling (PGU) pekar på vikten av en mobilisering av svenska resurser i utvecklingsarbetet;
- att svenska aktörer (offentliga, enskilda, privata) behöver utvecklas och anpassas för att öka sin relevans i förhållande till den snabba globala utvecklingen och de nya globala frågorna;
- att det svenska skogliga internationella utvecklingsarbetet behöver effektiviseras och stärkas.

Skogsinitiativet bygger på principen att skogen behöver skötas så att en balans mellan produktion, miljö och sociala aspekter uppnås. Därigenom har skogen som produktiv resurs förutsättningar att långsiktigt bidra till fattigdomsbekämpning, ekonomisk utveckling och positiva miljöeffekter.

Skogsinitiativet är dock inte primärt inriktat mot skogstekniska frågor utan på de faktorer som utgör flaskhalsar för ett uthålligt skogsbruk och en bärkraftig skogssektor. I linje med PGU står därför "Demokratisk samhällsstyrning", det vill säga institutionella frågor, och "rättighetsfrågor", frågor om nyttjande och ägande, inom skogssektorn i fokus.

---

5) Bidrag från Per Björkman, Föreningen Skogen.

Hur går vi vidare?

Förutom det konkreta syftet med föreliggande studie att analysera den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete, har KSLAs Kommitté för Internationella Skogsfrågor också, som nämnts i förordet, för avsikt att använda studien som ett försök att arbeta som en tankepartner. Detta innebär bland annat att vi har satsat resurser på att ta fram ett betydligt mer omfattande bakgrundsmaterial än vad som är brukligt vid seminarier arrangerade av KSLAs olika kommittéer, att vi aktivt engagerat både kommittéledamöter och utomstående (till exempel i referensgruppen och via intervjuer) i arbetet och att vi åtagit oss ett ansvar att inte bara publicera resultaten och de rekommendationer som kommit ut av arbetet, utan också att ta ett ansvar för att dessa sprids och följs upp. Mot denna bakgrund kommer projektet att fortsätta, i första hand under återstoden av 2008. Fokus kommer att ligga på att

- säkerställa en spridning av resultaten och rekommendationerna från arbetet till alla relevanta institutiner, myndigheter, organisationer och individer som har ansvar för och/eller intresse av att Sveriges internationella skogliga arbete förstärks;
- utgöra en aktiv diskussionspartner till relevanta departement, myndigheter och andra intressenter i att definiera roller och arbetsätt för de rekommenderade övergripande åtgär-

erna, det vill säga sektorsrådet för internationella skogsfrågor, nätverket för omvärldsanalys och nätverket för samordning av kompetensfrågor;

- assistera och utgöra en samarbetspartner till SLU vid utformning och planering av de åtgärder som föreslagits för att stärka den internationella profilen på undervisning och forskningen vid universitetet;
- lägga grunden för en utredning om resursbehovet på kort och lång sikt av internationell kompetens och erfarenhet bland svenska aktörer, inklusive att fungera som diskussionspartner till Sida/Skogens Skogsinitiativ i dess arbete med att definiera kapacitets- och resursbehovet för framtida svenskt skogligt utvecklingssamarbete;
- vidareutveckla ett konkret förslag till hur den svenska resursbasen kan stärkas genom olika åtgärder för att skaffa praktisk erfarenhet inom olika internationella verksamheter.

Den referensgrupp som arbetat med projektet fortsätter att fungera under 2008 med de frågor som rör undervisning på SLU (del av tredje punkten ovan). Om övriga punkter, inklusive forskning på SLU och andra universitet, behöver kompletterande resurser, exempelvis referensgrupper, konsultinsatser, speciella studier, etc., bestäms detta av kommittén när behovet uppstår.

6. Slutsatser

Av det arbete som hitintills har gjorts inom ramen för KSLAs/KIS projekt Utveckling av den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete kan följande övergripande slutsatser dras:

- Frågor som rör skog i vid bemärkelse håller på att snabbt regionaliseras (till exempel på EU-nivå) och globaliseras – det gäller skogsindustri och handel med skogsprodukter (fiber och energi), skogsforskning och utbildning, skogens roll för miljö och klimat samt internationella processer och överenskommelser som reglerar åtaganden inom dessa områden, skogens sociala och ekonomiska roller i fattigdomsbekämpning med mera.
- Samtidigt som betydelsen av dessa trender påtalas (till exempel i den senaste skogspolitiska proposition 2008) råder det i stort sett konsensus om att Sverige som skogsnation står relativt dåligt rustat att möta och dra nytta av denna internationalisering på grund av bristande personella och institutionella resurser och erfarenheter av att arbeta med internationella frågor i och framförallt utanför Sverige.
- Den nuvarande situationen har många orsaker: lågt intresse och bristande incitament bland studenter och unga professionella att satsa på internationellt arbete, begränsad insikt om frågans strategiska betydelse/begränsad kapacitet att ta tag i frågan inom regeringskansli och myndigheter, minskningen av det skogliga biståndssamarbetet, utbildningar

som inte prioriterar internationalisering, neddragningar i industrins stabsfunktioner med flera.

- För att bygga upp en resursbas som kan bidra till att garantera fortsatt konkurrenskraft, styrka och respekt för Sverige som skogsnation på den internationella arenan (både kommersiellt och intellektuellt och som ledande samarbetspartner) krävs strategier, behovsanalyser, samplanering, målformuleringar och långsiktiga åtaganden från både de regeringsdepartement (Utrikes-, Jordbruks-, Närings- och Miljödepartementet) och de institutioner (SLU, andra universitet, Sida) som måste axla huvudansvaret för att bygga upp resursbasen och från de aktörer som har behov av att rekrytera och använda denna resursbas (industrin, Skogsstyrelsen och andra myndigheter, skogsägare, NGOs, Sida, internationella organisationer med flera).

Ur dessa insikter och slutsatser har studien tagit fram ett antal rekommendationer om tänkbara och angelägna åtgärder som presenteras i kapitel 5 Diskussion och rekommendationer. I sammanfattning är de viktigaste:

- I enlighet med Skogsutredningen föreslår vi att regeringskansliet inrättar och avsätter resurser för ett sektorsråd för internationella skogsfrågor vars roll är att ge råd till regeringen om svenska ståndpunkter och prioriteringar i internationella skogsfrågor och med deltagande av alla relevanta aktörer.

- Vi föreslår vidare att ett nätverk för omvärldsanalys inrättas, där Skogsstyrelsen, SLU och andra relevanta universitetsinstitutioner och Sida har huvudroller med bidrag från andra intressenter. Detta nätverk kan bland annat förse sektorsrådet med underlag.
- För att kontinuerligt följa upp och vidareutveckla det arbete som detta projekt har initierat, föreslås också bildandet av ett nätverk för samordning av kompetensfrågor med SLU och eventuellt Sida som huvudansvariga och med deltagande av andra relevanta institutioner med ansvar för och intresse av att bygga och använda internationell skoglig kompetens.
- En mycket viktig del av resursbyggandet måste ligga på att skapa förutsättningar för internationell arbetserfarenhet; därför rekommenderas en väsentlig förstärkning av instrument som MFS, BBE, JPO, YK, PostDoc-stipendier och andra sekonderingar till internationella organisationer och forskningsinstitut, industripraktik och andra former.
- Detaljerade förslag presenteras för hur SLUs skogsfakultet och delvis också NL-fakulteten kan och bör stärka utbildning och forskning kring internationella frågor, på grund-, avancerad och forskarnivå.
- Sida och det skogliga biståndssamarbetets betydelse och roll för att bygga upp en svensk internationell skoglig resursbas, även utanför biståndet, måste återförstärkas. Vi rekommenderar därför att det pågående Skogsinitiativet fortsätter att prioritera resursbasfrågor.

Referenser

- Fagerström, T. 2007. *Cooperation between SLU and the CGIAR system. Outline of a model.* January 2007. The Swedish university of agricultural sciences. Uppsala.
- KSLA & SKS 2002. Red. Holmgren, L. *Internationella konventioner, avtal och processer med koppling till skog.* Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien och Skogsstyrelsen. Totab AB. Eskilstuna.
- Hugosson, M. & Ingemarson, F. 2004. *Objectives and Motivations of Small-scale Forest owners; Theoretical Modelling and Qualitative Assessment.* Silva Fennica 38(2), 217–231.
- Internationella Programkontoret 2007. H-ÅR 2006. *Internationella samarbeten och utbyten inom högskolan.* Internationella programkontorets rapportserie 19. Danagårds grafiska. Ödeshög.
- Krohwinkel-Karlsson, A. 2008. *Lär sig Sida mer än förr?* SADEV Report. 2008:1. Karlstad
- Lundgren, B. 2000. *Utredning om den skogsvetenskapliga fakultetens framtid.* Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala
- Persson, R. 2003. *Assistance to forestry. Experiences and potential for improvement.* CIFOR, Bogor, Indonesia.
- Persson, R. 2006. *Ökad skogsproduktion i Syd – hot eller möjlighet. En diskussion om några aktuella målkonflikter i det globala skogsbruket.* Svenska FAO-kommitténs skriftserie nr 3. Jordbruksdepartementet, Stockholm.
- Persson, R. 2007. *Resursbasuppbyggnad och lärande. Projektförslag och lärande.* SLU/skogens Produkter, Uppsala
- Persson, R. & Rudebjer, P. 1997. *Behov av insatser för att stärka den svenska resursbasen inom skogssektorn.* Promemoria 19970513. Sida, Stockholm
- RRV 1988. *Lär sig Sida? En granskning av Sidas förmåga att lära sig av erfarenheterna.* Riksrevisionen. Stockholm
- SLU 2007a. *Ladok – SLUs datoriserade system för studiedokumentation.* Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala.
- SLU 2007b. *Sveriges lantbruksuniversitetets årsredovisning 2007.* NRS Tryckeri. Uppsala
- SLU 2008. *Ladok – SLUs datoriserade system för studiedokumentation.* Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala.
- Wallberg, B. 2004. *20 Förslag. Ett program för marin resursbasutveckling inför uppbyggnaden av Sidas Marina Initiativ.* UCS AB, Stockholm den 14 juni 2004.
- Statens Offentliga Utredningar, 2006. *Mervärdesskog, Del I–III.* Slutbetänkande av Skogsutredningen 2004. SOU 2006:81.
- KSLA, 2008. *Tilting forest industries from North to South.* Referat från KSLA-/IVA-seminarium 26 april 2007. KSLA, Stockholm.
- Regeringskansliet, 2008. *Sveriges politik för global utveckling.* Utrikesdepartementet. Regeringens skrivelse 2007/08:89.
- Regeringskansliet, 2008. *Sverige och Afrika – en politik för gemensamma utmaningar och möjligheter.* Utrikesdepartementet. Regeringens skrivelse 2007/08:67.
- Regeringskansliet, 2008. *En skogspolitik i takt med tiden.* Jordbruksdepartementet. Prop. 2007/08:108.

Bilaga 1 – Personer som bidragit till studien

Anders Alanäri ¹	SLU	Viveca Luc ^{1,3}	Student
Mari Albiñ ³	Sida	Björn Lundgren ^{2,3,4}	Konsult
Esbjörn Andersson ³	SLU	Lars Lönnstedt ¹	SLU
Lena Andersson-Eklund ^{1,3}	SLU	Anders Malmér ³	SLU
Björn André ¹	Holmen	Denise McCluskey ¹	SLU
Erik Arnberg ¹	Miljödepartementet	Stina Mossberg ¹	Ramboll Natura
Pia Barklund ^{1,4}	SLU	Hans Nilsagård ^{1,2,4}	Jordbruksdepartementet
Åke Barklund ^{3,4}	KSLA	Anna Nilsson ¹	Sida
Percy Barnevik ¹	Hand in Hand International	Per Nilsson ¹	Umeå universitet
Lena Berglund ¹	WWF	Sten Nilsson ¹	IIASA
Hans Berglund ^{1,2}	WWF	Björn Nilsson ^{1,3}	Student
Per Björkman ^{1,2,4}	Sida	Sten Norén ³	SLU
Peter Blombäck ^{3,4}	SKS	Maria Norrfalk ³	Länsstyrelsen, Dalarna
Villius Brukas ¹	SLU	Robert Nygård ¹	Sida
Bo Carlestäl ^{2,4}	KSLA	Jan-Erik Nylund ^{1,3}	SLU
Mårten Carlsson ¹	KSLA	Bert-Åke Näslund ^{2,4}	Skogsstyrelsen
Thorsten Celandér ¹	Konsult	Mats Olsson ¹	SLU
Börje Drakenberg ¹	Konsult	Roland Palm ¹	Skogsindustrierna
Per Magnus Ekö ¹	SLU	Erik Palmqvist ¹	Naturvetareförbundet
Mårten Eriksson ¹	Skogsindustrierna	Lisa Persdotter ¹	Student
Sara Eriksson ¹	Jordbruksdepartementet	Reidar Persson ^{2,3,4}	Sida/SLU
Erik Fahlbeck ¹	SLU	Bishnu Chandra Poudel ¹	University of Joensuu
Thomas Fredengren ¹	Uppsala universitet	Neil Powel ¹	SLU
Jan Fryk ¹	Skogforsk	Lennart Prage ^{1,4}	SLU
Weine Genfors ^{1,4}	Stora Enso	Caroline Ronéus ¹	Lunds universitet
Linda Hedlund ^{1,2,4}	LRF Skogsägarna	Kaj Rosén ¹	Skogforsk
Peter Holmgren ¹	FAO	Maria Rydlund ²	SNF
Björn Häggglund ¹	WWF	Jonas Rönnberg ^{2,4}	SLU
Jan-Erik Hällgren ^{1,3}	SLU	Ola Sallnäs ¹	SLU
Jonas Höglund ¹	Student	Mats Sandewall ¹	SLU
Roland Hörnfeldt ¹	SLU	Lisa Sennerby Forsse ¹	SLU
Fredrik Ingemarson ^{2,3,4}	KIS	Peter Staland ¹	Naturvetareförbundet
Rickard Jacobsson ³	Växjö universitet	Catharina Stenberg Blom ¹	Jordbruksdepartementet
Per Jennische ^{1,4}	SLU	Jan Stenlid ^{1,3}	SLU
Anders Johansson ¹	Student	Per Stenmark ¹	IKEA
Tord Johansson ¹	SLU	Maria Sterner ¹	SLU
Mårten Karlow ^{1,3}	Student	Göran Ståhl ¹	SLU
Anders Karlsson ¹	SLU	Erik Sundström ^{1,3}	SLU
Heimo Karppinen ¹	Helsingfors universitet	Torgny Söderman ³	SLU
Carl Kempe ^{1,3}	Holmen	Nilla Thomson ^{2,4}	Statsrådsberedningen
Anders Krantz ¹	Student	Johan Toborn ¹	SLU
C H Kuylenstierna ^{1,3}	F d Skogssällskapet	Susanne von Walter ¹	Sida
Gunnar Köhlin ^{1,3}	Göteborgs universitet	Emilie Westman ^{1,3}	Student
Per Larsson ¹	WWF	Marianne Wibom ¹	SLU
Anna Lauritz ¹	SLU	Jan Wintzell ¹	Pöyry Sverige
Siegfried Lewark ¹	Universtät Freiburg	Håkan Wirtén ²	Skogsstyrelsen
Lennart Ljungman ³	Konsult	Stefan Wirtén ²	Skogsindustrierna

1) Respondent.

2) Medlem i Kommittén för Internationella Skogsfrågor.

3) Höll framförande under seminariet 11 december 2007.

4) Deltagit i referensgruppen.

Bilaga 2 – Akronymer och förkortningar

ADB	Asian Development Bank
AfDB	African Development Bank
BBE	Bilateral Biträdande Expert
CATIE	Centro Agronomico Tropical de Investigacion y Enseñanza
CBD	Convention on Biological Diversity
CGIAR	Consultative Group for International Agricultural Research
CIFOR	Centre for International Forestry Research
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
COFO	Committee on Forestry (FAO)
CSN	Centrala studiestödsnämnden
EFI	European Forestry Institute
ELLS	The Euroleague for Life Sciences network
ELSA	Euroleague Students Association
EME	Enheten för Miljöekonomi, Göteborgs Universitet
EU	European Union
EUA	European University Association
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FLEG	Forest Law Enforcement and Governance
FORMAS	Forskningsrådet för Miljö, Areella Näringar och Samhällsbyggnad
FRA	Forest Resources Assessment
HSV	Högskoleverket
IBRD	Se WB
ICRAF	World Agroforestry Centre
IFSA	International Forestry Students Association
IIASA	International Institute of Applied Systems Analysis
IIED	International Institute for Environment and Development
IPGRI	International Plant Genetic Resources Institute (nu Bioversity)
IRDC	International Rural Development Centre
ITTA	International Tropical Timber Agreement
ITTO	International Tropical Timber Organization
IUCN	World Conservation Union
IUFRO	International Union of Forest Research Organizations
IVA	Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien
JPO	Junior Professional Officer
KIS	Kommittén för Internationella Skogsfrågor
KSLA	Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
KTH	Kungliga Tekniska Högskolan

Ladok	SLUs datoriserade system för studiedokumentation
LIFE	EU's financial instrument supporting environmental and nature conservation projects
LRF	Lantbrukarnas Riksförbund
L TJ	Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
MFS	Minor Field Studies
NGO	Non-Governmental Organisation
NL	Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
NOVA	Nordic Forestry, Veterinary and Agricultural university network
PGU	Sveriges politik för global utveckling
R&D	Research & Development
R&RI	Rights and Resources Initiative
RRV	Riksrevisionsverket
S	Fakulteten för skogsvetenskap
SADEV	Institutet för Utvärdering av Internationellt Utvecklingssamarbete
SAREC	Sidas ämnesavdelning för stöd till samarbetsländernas forskning
SCA	Svenska Cellulosa Aktiebolaget
SEI	Stockholm Environment Institute
SI	Svenska Institutet
Sida	Swedish International Development Cooperation Agency
SIWI	Stockholm International Water Institute
SKS	Skogsstyrelsen
SLU	Sveriges Lantbruksuniversitet
SNF	Svenska Naturskyddsföreningen
SRC	Stockholm Resilience Centre
UBC	University of British Columbia
UCTREE	Umeå Centre for Tropical Research and Education
UNEP	United Nations Environment Programme
UNB	University of New Brunswick
UNBC	University of Northern British Columbia
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development
UNESCO	United Nations Education, Science and Culture Organisation
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
UNFF	United Nations Forum on Forests
UNU	United Nations University
UPSC	Umeå Plant Science Centre
VH	Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
WB	World Bank (International Bank for Reconstruction and Development – IBRD)
WFC	World Forestry Congress
WRI	World Resources Institute
WTO	World Trade Organisation
WWF	World Wide Fund for Nature (Världsnaturfonden)
YK	Yngre Konsulter

Bilaga 3 – Sammanfattning av presentationerna vid seminarium på KSLA 11 december 2007

Hur kan vi utveckla den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete?

Tisdagen den 11 december 2007 – Presentationer

Presentationer

1. Inledning
2. Presentation av utredningen angående internationell skoglig kompetensförsörjning
3. Vad gör vi nu?
4. Behovet av skoglig kompetens inom utvecklingssamarbetet
5. Behovet av skoglig kompetens vid arbetet med internationella överenskommelser och omvärldsanalyser
6. Hur ser industrin på kompetensförsörjningen nu och i framtiden?
8. Hur kan SLU stärka resursbasen för internationellt arbete?

1. Inledning

Björn Lundgren, ordförande i Kommittén för Internationella Skogsfrågor

Tankesmedjor dominerar idag nytänkandet på den internationella scenen och kommittéerna på KSLA kan delvis liknas vid tankesmedjor. Dock saknas ofta resurser för att bearbeta och förädla de tankar som kommer fram. Den internationella kommittén har i detta fall fått extra resurser från Näringsdepartementet och från KSLA för att göra en bakgrundsutredning, följa upp och skriva rapporter. KSLA hoppas att denna försöksverksamhet ska fungera som en tankesmedja. Kommittén ämnar köra försöksverksamheten även under 2008 och hoppas få stöd för fortsatt verksamhet.

Dagens ämne har diskuterats i Kommittén för Internationella Skogsfrågor (KIS) ända sedan Björn Lundgren kom in i arbetet 1999. Den svenska resursbasen är idag ganska svag, men under 60- och 70-talet rekryterades många unga skogliga personer internationellt. Utredningen och dagens seminarium bör leda till att skogssektorn tar tag i problemet. Det kan inte lösas under ett år, utan kräver planering hos nyckelorganisationerna på fem till tio års sikt.

Arbetet har hållits ihop av en referensgrupp som till stor del består av kommittéledamöter, men också andra utomstående med internationell erfarenhet; Reidar Persson som ordförande, Fredrik Ingemarson sekreterare, Björn Lundgren som är ordförande i KIS, Linda Hedlund från LRF, Per Björkman från Sida, Peter Staland från Naturvetarna, Nilla Thomson från regeringskansliet, Weine Genfors från Stora Enso, Peter Blombäck från Skogsstyrelsen, Hans Nilsagård från Jordbruksdepartementet, Pia Barklund, Per Jennische och Lennart Prage från SLU. Dessa

personer fungerar som referenspersoner för sekreteraren Fredrik Ingemarson för att bolla idéer och lägga upp ramarna för verksamheten.

Björn Lundgren blev intresserad av kompetensförsörjningsfrågor under sin tid som chef för ICRAF 1981–1991, idag World Agroforestry Center. Under de tio åren annonserades 80 seniora tjänster för forskare, men ingen svensk sökte. Då insåg Björn Lundgren att något var fel på Sveriges sätt att bygga upp den skogliga kompetensbasen. Det räcker inte med att vara ute ett eller två år på en Sidatjänst. Visst ger det erfarenhet, men den måste följas upp, och ansvaret ligger även hos andra myndigheter och näringen.

2. Presentation av utredningen angående internationell skoglig kompetensförsörjning

Fredrik Ingemarson, sekreterare i Kommittén för Internationella Skogsfrågor

Den globala skogliga scenen gör att vi behöver fler svenskar som är aktiva utomlands.

Utredningen pekar på att det behövs förbättringar inom fyra centrala områden för att åstadkomma det.

Nätverk för samordning

Styrningen är en svaghet, både inom utbildningen och under kontakterna mellan departement, myndigheter och näring. Vem bör driva frågorna? Det finns inget nätverk för samordning av gemensamma svenska ståndpunkter i olika frågor samt för att klargöra ansvarsfördelning och engagemang inför kommande internationella skogliga evenemang och inte minst omvärldsanalysen. Det finns inte heller något nätverk som fångar upp personer med utlandserfarenhet. Ett litet regeringskansli och stora myndigheter skapar osäkra roller!

Ökat politiskt stöd

Det måste komma stöd från politisk nivå med Utrikesdepartementet, Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet i spetsen. Skogsstyrelsen och Sida har en nyckelroller i detta spel och de måste också skicka in signaler till departementen och SLU. Svenskt näringsliv måste bli bättre på omvärldsanalys. Organisationerna är idag för slimmade.

Förbättrad beslutsstruktur på SLU

Beslutsstrukturen är det största problemet på SLU. Rektor måste sätta sig med sina dekaner och diskutera frågan! Lösningen för SLU kan vara en stark central enhet med resurser att göra analyser, studiebesök och att rikta finansierade uppdrag till olika institutioner på universitetet.

Ökat intresse hos studenterna

I dagens situation är det internationella intresset lågt hos de skogliga studenterna och erfarenheten är ringa. Studenterna ansåg att den viktigaste faktorn för att öka antalet utlandsverksamma svenskar var att i högre grad integrera internationella frågor i utbildningen. Näringslivet och universitet har gemensamt ansvar att få studenter att se möjligheterna med internationella kontakter.

3. Vad gör vi nu?

Reidar Persson, professor, SLU

Åtgärder för SLU

- Stärka internationaliseringsinslagen i befintliga utbildningar och skapa en Internationell Master (MSc) över fakultetsgränserna.
- Skapa några starka miljöer med forskarskolor inom till exempel snabbväxande planteringar och "forest policy".
- Öka det nordiska samarbetet inom undervisningsområdet och stärka det sociala kompetens-ämnesområdet genom samarbete med andra universitet.

Åtgärder för Sida

- Ökad satsning på JPOs/BBEs/MFS/YK och sekonderingar till exempelvis WB, CGIAR.
- Arbeta med "lärande" och samla tidigare erfarenheter.
- Stöd "svensk" specialitet och samarbeta med andra aktörer – till exempel industrin.

Åtgärder för UD, Jordbruksdepartementet och Skogsstyrelsen

- Utrikesdepartementet bör vidga Sidas mandat till att också stödja "internationalisering".
- Utrikesdepartementet bör i sitt regleringsbrev tänka lite bredare än "Sida", bland annat öka antalet JPOs till några fler än vad som är Sidas eget minimibehov.
- Utrikesdepartementet bör kräva mera "lärande".
- Jordbruksdepartementet bör lämna förslag om internationalisering och omvärldsanalys i regleringsbrev.
- Skogsstyrelsen ger råd till Jordbruksdepartementet om internationalisering.

Åtgärder för Skogsindustrin

- Skapa internationella examensarbeten och praktikplatser åt studenter.
- Finansiera industridoktorander och industriprofessorer.
- Stödja tankesmedjor.

Åtgärder för Forskningsråd/FORMAS

- Temporärt specialanslag för internationella frågor.

4. Behovet av skoglig kompetens inom utvecklingssamarbetet

Mari Albihn, Sida

Sidas utmaningar ur det skogliga perspektivet

- Spelregler för användning av skogsresurser (lagstiftning, rättighetsfrågor, korruption, fungerande myndigheter).

Behovsprofil: internationell skogs kompetens

- Förståelse för andra förutsättningar: miljöer/situationer och tankesätt.
- Förmåga att koppla samman globala processer till lokala förutsättningar i olika länder.
- Internationell "vana" och spetskompetens inom olika områden, till exempel förhandling, tekniska/biologiska frågor, juridik och ekonomi.

Dagsläget

- Ny kompetensprofil för det internationella skogliga arbetet, inte längre enbart traditionellt skogligt kunnande. Hänger våra utbildningsinstitutioner med?

Skogsinitiativet – förhoppningen är att Sveriges kunskap om och inflytande på den internationella skogsagendan ökar genom att:

- skapa nätverk mellan olika svenska aktörer i syfte att stimulera tvärssektoriellt tänkande;
- stimulera ökat lärande och internationella erfarenheter från Sidas verksamhet;
- involvera fler svenska aktörer i Sidas skogliga verksamhet;
- uppmuntra yngre personer till internationellt intresse (MFS/BBE/JPO/YK etc.);
- informera om den internationella arbetsmarknaden.

5. Behovet av skoglig kompetens vid arbetet med internationella överenskommelser och omvärldsanalyser

Peter Blombäck, Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsens internationella arbete – tre verksamhetsdelar

- Myndighetsuppgifter – stöd till regeringskansliet (EU och övriga processer).
- EU-finansierade samarbetsprojekt (till exempel LIFE, INTERREG).
- Internationell uppdragsverksamhet (biståndsuppdrag, bilaterala projekt).

Åtgärdsförslag för Sida

- Gör utvecklingen av en svensk resursbas för internationellt skogligt arbete till en prioritet inom Skogsinitiativet (konkreta initiativ behövs).
- Effektivare utnyttjande av biträdande expertprogrammet.

- Återuppväck ”junior consultants”.
- Marknadsför MFS.

Åtgärdsförslag för departement/myndigheter

- Stärk samarbetet med utbildningsinstitutioner och andra myndigheter.
- Bistå med internationella nätverk.
- Erbjud praktikplatser till studenter, marknadsför tjänster på KOM och andra EU-institutioner.
- Utveckla nationella fora för internationella frågor ”internationellt sektorsråd”.
- Förbättra omvärldsbevakning.

Åtgärdsförslag för näringen

- Lyft tydligare in en internationell dimension i ”nationell verksamhet”.
- Delta mer aktivt i internationella processer.
- Erbjud praktikplatser till studenter.
- Examensarbete (MFS).
- Utveckla bistånd-/businesskoncept.

Slutsatser från Skogsstyrelsen

- Ett starkt svenskt agerande startar inifrån – ”internationellt sektorsråd”.
- Internationell mognad börjar tidigt – integrera i utbildningen.
- Kunskap skapar intresse, motivation och handlingskraft – bättre omvärldsbevakning.
Det behövs en samordnad omvärldsanalys mellan olika organisationer med olika ansvar och kompetens och det är viktigt att även titta över sektorsgränserna. Dessutom krävs en samordnad rapportering och kommunikation, riktad till olika målgrupper.

6. Hur ser industrin på kompetensförsörjningen nu och i framtiden?

Carl Henrik Kuylenstierna, representant för näringen, tidigare VD för Skogssällskapet

Carl Henrik Kuylenstierna har bland annat arbetat i olika konsultprojekt i Latinamerika och Sydostasien. Han menar att det är oerhört viktigt att svenska företag tar in internationella erfarenheter som för verksamheten framåt på hemmaplan. Även Skogssällskapet har börjat titta på den internationella arenan och börjat röra sig utanför Sveriges gränser, framför allt i Europa. Kuylenstiernas efterföljare på VD-posten har lång internationell erfarenhet, vilket var en viktig komponent vid valet av honom. Som exempel har IKEA idag en omfattande skoglig verksamhet och de internationella skogsföretagen lever i en allt mer internationell värld och satsar utrikes med ägande över gränserna. Idag är det självklart att den svenska skogsnäringen behöver skogsfolk med internationell erfarenhet, vilket tillför en ny dimension både på personlig nivå och på verksamhetsnivån. Näringslivet behöver folk med internationell erfarenhet, men slimmade organisationer och kortsiktiga krav på lönsamhet gör det svårt att bygga upp en kompetensbas.

SLU spelar en central roll. Eleverna behöver stimuleras, coachas, stöttas och ha goda föredö-

men i kompetent folk som arbetar utomlands. Det måste finnas skogsfolk som arbetar internationellt i olika befattningar och som stimulerar unga studenter att åka utomlands för att studera och arbeta. Det har saknats nätverk under en period, men det här initiativet är på väg att bygga upp någonting, det är viktigt. Det ligger också ett ansvar på myndigheter att stimulera ett aktivt svenskt deltagande på internationella övningar så att svenskar syns och kan agera som förebilder.

Slutligen tycker Carl Henrik Kuylenstierna att det låter spännande med alla internationella satsningar som är på gång. Dock lever man idag i en annan konkurrenssituation på arbetsmarknaden än under 70- och 80-talet. Likaväl som Sverige idag har internationella utbytesstudenter så söker sig svenska studenter till internationella universitet.

Carl Kempe, representant för näringen, Holmen

Carl Kempe startade skogsbolag i Brasilien på 70-talet. Erfarenheten är att det måste finnas en gedigen skoglig kompetens i botten, men det bör också finnas internationell erfarenhet. Annars finns det risk för att arbetstagarna råkar ut för en så kallad u-landschock och undrar hur man ska kunna utföra något under dessa förhållanden. Men det är roligt att arbeta utomlands! Som exempel kan en skogsplantering verkligen öka vattenhållande förmåga hos marken, kompetensen hos befolkningen, levnadsstandarden med mera i ett land.

Den moderna skogstekniken, det vill säga skogsbioteknik, kommer att först tillämpas på sydligare breddgrader. Utifrån vårt perspektiv, med en 100-årig omloppstid, finns mycket att lära i mer snabbväxande klimat, på grund av den korta omloppstiden. Mycket går igen som sedan kan föras tillbaka till den egna organisationen.

8. Hur kan SLU stärka resursbasen för internationellt arbete?

Jan-Erik Hällgren, dekanus S-fakulteten, SLU

Några internationella inslag i utbildningar inom fakulteten för skogsvetenskap

- Euroforester i Alnarp – studenter från 12 länder.
- Erasmus Mundus-program tillsammans med Finland, Österrike, Holland, och Spanien.
- Utbytesprogram med Canada, USA och Holland.
- Europasamarbeten.
- Etiopiensamarbeten.
- Minor Field Studies och examensarbeten utomlands (kan stimuleras).
- Kurser och litteratur (för lite, kan åtgärdas).
- Internationella studenter och lärare (för lite, kan åtgärdas).

Några goda exempel på internationella kurser

- Internationell skogspolitik, 6hp – ”Europaresan”.
- International Silviculture, 7,5 hp.
- Jordar i världen - processer, klassifikation och nyttjande, 7,5 hp.

- Skogssektorn i ett internationellt perspektiv, 7,5 hp.
- Forests and Society; Processes, Interactions and policies, 15 hp.

Utdrag från S-fakultetens strategiplan

- ”Ge UN (utbildningsnämnden) i uppdrag att... utveckla internationalisering...”

Åtgärder för fakulteten för skogsvetenskap

- Föreslagit ledningen för SLU och departementet en grupp för omvärldsanalys.
- Startar en egen omvärldsanalys med hjälp av externa intressenter om inget händer.
- Etablerat UCTREE och en internationell kommitté.
- Kompetensmedel för forskning inom internationellt skogsbruk.
- Samarbete med andra universitet och andra kompetenser, vilket är nödvändigt och tydligt i strategiplanen (har inte råd och inte för avsikt att bygga upp en egen samhällsvetenskap).

Powerpointpresentationerna finns på KSLAs hemsida under Seminarier & workshops och Tidigare seminarier

9. Slutsatser av presentationerna

Behov

- Fler svenskar som är aktiva utomlands och ökat intresse hos studenterna.
- Bättre styrning. Vem driver frågorna?
- Ett samordnande nätverk.
- Omvärldsanalys.
- Sida bör satsa på JPO/BBE/MFS/YK.
- Ökat samarbete med CGIAR.
- Svensk tankesmedja.

Åtgärder

- UD behöver styra Sida.
- JP/Skogsstyrelsen behöver klargöra rollfördelningen.
- SLU behöver politiskt stöd från JP, NP och UD.
- SLU behöver utveckla grundutbildningen.
- Näringsliv och SLU har gemensamt ansvar för studenternas internationella kontakter.
- En internationell MSc på SLU.
- Satsa på forskarskola i samarbete med andra universitet i Norden.

Vid pennan,

Fredrik Ingemarson
Sekreterare Kommittén för Internationella Skogsfrågor

Bilaga 4 – Sammanfattning av seminarium på KSLA den 11 december 2007

Hur kan vi utveckla den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete?

Tisdagen den 11 december 2007 – diskussion

Diskussionens disposition

1. Inlägg från salongen
2. Kommentarer från panelen
3. Sammanfattning

1. Inlägg från salongen

Jan Stenlid, NL-fakulteten, SLU

NL-fakulteten bedriver precis som S-fakulteten skoglig utbildning. Framtidens utbildning följer Bologna-processen och erbjuds på engelska. På skogssidan finns exempelvis följande mastersprogram på NL-fakulteten: Forest as a natural resource, Soil and water management, Rural development and natural resource management. Ett första steg för en internationell karriär kan vara att studera vid flera olika orter i Sverige. NL-fakulteten kommer också under 2008 att starta ett antal nya forskarskolor och ett exempel är "Natural resource and livelihoods". En internationell miljö är avgörande för att stimulera studenterna och även lärare från tredje världen har mycket att bidra med i undervisningen.

Lena Andersson-Eklund, prorektor, SLU

Under hösten har SLU arbetat intensivt med innovations-, forsknings-, och utbildningsstrategier som ska lämnas in vid årsskiftet. Det är första gången som en utbildningsstrategi ligger till grund för kommande högskolepropositioner. Strategin baseras på fakulteternas strategier och lyfter fram det internationella perspektivet, sektorsrollen och vissa profiler som ska stärkas. Under våren ska strategin ligga till grund för handlingsplaner. Den nya Högskoleförordningen skapar stora möjligheter att undervisa utländska och svenska studenter gemensamt. I utbildningens handlingsplan ska särskilt u-landstillämpningarna ses över, luckor fyllas i och ett tydligt fördjupningsspår ska erbjudas och synliggöras.

Jan-Erik Nylund, professor, SLU

Jan-Erik Nylund saknar det individuella perspektivet, det vill säga karriärperspektivet, under dagens diskussioner. Gång på gång får vi höra att svenskar inte söker internationella tjänster. Det

beror delvis på att de svenska arbetstagarna redan på kravspecifikationen ser att de inte duger. Tidigare var Sidas strategi att vi inte skulle ha biståndsproffs, utan de svenska erfarenheterna ska föras ut. När Jan-Erik Nylund sökte jobb på FAO blev han ideligen bräddad av holländare och briter. De hade inte mycket kunskap om traditionellt skogsbruk, men däremot om byskogsbruk och rural sociologi med professurer och avhandlingar bakom sig. Nederländerna och Storbritannien satte ifrån början igång att utbilda människor för en biståndsarbetarprofession. Idag måste studenterna satsa internationellt från början för att kunna konkurrera internationellt. Problemet i Sverige är att SLU inte utbildar studenterna för en internationell karriär. Dessutom blir de inte upplysta om att de måste bredda sig inom statsvetenskap och sociologi. Karriärplaner måste läggas upp för folk som vill söka internationella jobb.

Sten Norén, tidigare u-landsenheten, SLU

Situationen var nästan samma för fyrtio år sedan, med diskussioner angående uppbyggnaden av den svenska resursbasen. Internationellt arbete handlade då främst om bistånd och man ville att Sida skulle satsa mer på skogsbruk. Skogsstyrelsen, Sida och SLU gick ihop och finansierade en tjänst som Sten Norén fick och satte igång med resursbasutveckling och nordiskt samarbete. Sedan startades en u-landsenhet på SLU med som mest 40 tjänster i mitten av 80-talet. Det skogliga biståndet var runt 500 miljoner per år och runt 200 svenskar arbetade med skog i u-länder, Bai Bang oräknat! Varför försvann det?

Sida och det internationella biståndet ändrade inriktning mot institutionsuppbyggande och demokratifrågor. Jord- och skogsbruk tonades därmed ned. Under tidigt 90-tal fick Sida sämre ekonomi och drog in på institutionella konsulter, vilket var mycket olyckligt. Tidigare fanns enheter på flera universitet som arbetade med byskogsbruk. Nu ser det återigen ut att vara på väg tillbaka! Nya skogsinitiativ talar om fattigdomsbekämpning och den lokala befolkningens möjligheter att sköta sin skog. Det är mycket viktigt, men kanske ska vi också satsa på mer traditionellt skogsbruk, till exempel planteringar. Där har vi lättare att delge våra kunskaper.

Per Larsson, WWF

På WWF ser vi ingen skillnad mellan nationellt och internationellt. Skogsfrågor är idag mycket bredare; sociala frågor, konflikthantering och globala policies, där vi verkligen saknar kapacitet. Många frågor är inte traditionellt naturvetenskapliga och det behövs exempelvis samhällsvetenskapliga perspektiv och erfarenheter för att förstå frågorna. Det finns totalt sett många internationellt intresserade studenter i Sverige som inte läser skog. En ingrediens för att visa hur viktiga de skogliga frågorna är, kan vara att också ge studenter från andra discipliner möjlighet att läsa skog.

Ödmjukhet från svensk sida är också viktigt, eftersom det finns mycket att lära, till exempel konflikthantering kring skogliga resurser. Under de senaste 15 åren har det tillkommit många fler aktörer på den internationella skogliga arenan. Därmed är det viktigt med omvärldsanalys för att se vilka aktörer som spelar viktiga roller, exempelvis sociala ENGOs och andra frivilligorganisationer. Ett utpräglat sektorsperspektiv kan därmed innebära en begränsning. Slutligen har Skogsstyrelsen en roll att spela vad gäller spridning av svenska skogliga verktyg på engelska, till exempel Gröna planer.

Maria Norrfalk, tidigare generaldirektör vid Skogsstyrelsen och Sida

Sverige behöver det internationella samhället mycket mer än de behöver oss. Konkurrensen är stenhård och våra kunskaper finns redan där ute. Det som fungerade under 70- och 80-talet för svenska experter går inte längre idag. Jägmästaren arbetar istället i stora processer. För att kunna konkurrera måste utbildningens bredd marknadsföras!

Utrikesdepartementet (Gunilla Karlsson) kommer att ge Maria Norrfalk ett mindre utredningsuppdrag som landshövding. Departementet vill att Norrfalk ska föra ihop sin skogliga bakgrund med erfarenheterna från Sida. Klimat, energi och miljö står högt på agendan under det svenska ordförandeskapet i EU under 2009. Enligt regeringen har ett skogsperspektiv stor betydelse för samtliga dessa områden. Uppdraget kommer att rubriceras som "Skogen i ett utvecklingsperspektiv – risk och resurs". Maria Norrfalks uppdrag blir att kartlägga hur svensk skogsnäring kan och vill arbeta med dessa frågor.

Torgny Söderman, prefekt Skogsmästarskolan

Under året har Torgny Söderman haft ett par tillfällen att bygga upp kompetensbasen, men det har dock inte fungerat så väl:

För det första ringde Orgut och efterfrågade en ung skogsman/-kvinna till ett jobb i Nicaragua. Den rekommenderade jägmästaren fick emellertid inte tjänsteledigt från Stora Enso. Den lokala chefen ville förstås ha kvar sin tjänsteman, men ur ett större företagsperspektiv så missade näringen här en möjlighet att bygga upp en språkkunnig resursbas.

Det andra konkreta exemplet gällde två skogsmästarstudenter som ville åka till Vi-skogen med hjälp av MFS (Minor Field Studies). Det gick dock inte eftersom MFS-ansökan kräver att man har klarat 150 hp (100 poäng enligt det äldre systemet) innan ansökan skickas in. I realiteten blir det mycket svårt för skogsmästarstudenter att komma upp i tillräckligt många poäng eftersom utbildningen är treårig (120 poäng enligt det äldre systemet).

Emelie Westman, ordförande i internationella kommittén på Skogshögskolan i Umeå

Jägmästartiteln är trygg och eftertraktad i Sverige. Dock skapar ramarna för utbildningen inte goda möjligheter att byta studieort eller åka utomlands förrän först under det fjärde året. Det samma gäller praktikplatser, som idag oftast innebär att man måste förlänga utbildningen. Informationen om utlandsstudier är bra på "Skogis", men studenterna saknar information från näringen och SLU om internationella karriärvägar, löneutveckling med mera. SLU bör entusiasmera studenterna att söka sig utomlands och näringen bör besvara frågan "What's in it for me?".

Erik Sundström, forskningssekreterare, Skogsfakulteten

Erik Sundström tog upp tre problemområden för vicerektor för utbildningen på SLU.

För det första har vi sett NL- och S-fakulteterna på SLU presentera ett antal internationella mastersprogram, samtidigt som Reidar Persson pekar på att vi behöver ett antal fakultetsöverskridande utbildningar. Ska vi konkurrera mellan fakulteterna eller ska vi ha fakultetsövergripande internationella kurser och utbildningar?

För det andra visar erfarenheterna från student- och lärarutbytesprogram mot Europa, Asien och Latinamerika, till exempel EUFORLA-samarbetet, att lärarutbyten måste prioriteras för att skapa goda exempel. Genom att knyta forskning och undervisning närmare stimuleras studenterna att söka internationella exjobb, MFS med mera. Erfarenheten visar också att det är lättare att få studenter att komma till Sverige än att skicka ut svenska studenter, eftersom språket ofta sätter hinder i vägen. Därmed krävs incitamentsstrukturer för att få lärare att resa utomlands!

För det tredje efterlyser Erik en strategi för att fokusera på ökat samarbete med ett antal regioner, universitet och områden.

Lena Andersson-Eklund, vicerektor, SLU

Följande gäller för mastersutbildningarna på SLU. Den första utgångspunkten är att alla studenter ska kunna fullfölja ett utbildningsprogram på samma ort som de påbörjat studierna på. SLU är berikat med flera utbildningsorter, vilket gör att samarbetet är mer krävande än om vi varit på en och samma ort med alla fakulteter. För det andra ska SLU genom samverkan erbjuda studenterna ett ökat utbud. Det ska finnas lika goda möjligheter att läsa på andra fakulteter, likaväl som det finns det på andra universitet i Sverige och internationellt.

SLU har ett stort utbud av mastersprogram med ett relativt lågt antal studenter än så länge. Universitetet hade inte heller förväntat sig en anstormning till de nya mastersutbildningarna, eftersom de svenska studenterna inte är inne i det nya systemet (tre år + två år) förrän om några år. Men det stora utbytet ska finnas kvar under ett par år för att finna sina former och SLU gör en översyn av sina styrkeområden. Det är många program, men det ska poängteras att mycket samläsning sker mellan olika program och det finns också en rörlighet mellan orter och fakulteter.

Pia Barklund, NL-fakulteten, SLU

Pia Barklund vill vidga perspektivet om vad internationellt skogligt arbete innebär. I till exempel Afrika ökar trädodlingen mest på småskaliga farmer om några hektar. Då krävs också icke-skogliga kunskaper, men kunskap om arter, tillväxt och anpassad skötsel är nödvändig. På många håll är tillväxten av träd sammanlagt större hos de enskilda bönderna än i traditionell skog. I Tanzania sker till exempel majoriteten av upparbetningen av timmer med hjälp av pit-sawing, det vill säga småskalig teknik. Kunskaperna om de inhemska trädslagen behöver förstärkas i forskning och praktik.

Rikard Jakobsson, Växjö universitet

Enkäten till studenterna var intressant att ta del av och det skulle vara intressant att se en liknande studie från 70-talet. Dock gav Sten Norén intrycket av att det inte var någon större skillnad, men omvärldsfaktorerna var annorlunda. Vikten av samarbete mellan universitet och olika kompetensområden har understrukits av flera talare. Om den svenska resursbasen för skogligt internationellt arbete ska utvecklas måste all kompetens utnyttjas och Växjö universitet är villigt att bidra.

Slutligen en reflektion över internationellt arbete och u-landsarbete och karriärmöjligheterna däremellan. Tjänster hos europeiska företag har ofta tydliga karriärsteg, medan de traditionella u-landstjänsterna kanske inte har lika tydliga karriärsteg.

Björn Lundgren, ordförande i Kommittén för Internationella Skogsfrågor, KSLA

Under seminariet har två tydliga strömningar varit representerade. För det första att sälja den traditionella svenska skogliga kunskapen och för det andra att frågorna idag är oändligt mycket mer komplicerade med hänsyn till lag-, rättighets- och korruptionsaspekter. Björn Lundgren anser att vi blandar ihop två saker när vi hänvisar till kompetensbehov. Självklart blir världen allt mer komplicerad, men det innebär inte att vi som individer ska bygga upp kompetens inom alla områden, utan institutionerna ska istället bygga upp kompetensen. Vi ska därmed vara försiktiga när vi talar om kompetensförsörjning och göra klart för studenterna att de aldrig kan lära sig allt. De ska istället arbeta i nätverk och kombinera den bredd som finns i den nuvarande grundutbildningen med en doktorsgrad!

Slutligen en rekommendation till Sida. Alla talar om Sidas rekryteringsbefrämjande åtgärder (MFS, JPO, etc.) som har pågått en längre tid. Men görs det någon kontinuerlig uppföljning av satsningarna? Hur många av dessa är fortfarande verksamma inom internationell verksamhet? Björn rekommenderar Sida att genomföra kontinuerliga uppföljningar!

Jan-Erik Nylund, professor, SLU

1984 genomförde u-landsavdelningen på SLU en utvärdering av samtliga MFS. Resultatet visade på en återfallsandel på 60–70 procent bland jägmästare och agronomer.

Lennart Ljungman, tidigare SCA, WB, FAO med mera

Lennart Ljungman har tillbringat hela sitt yrkesverksamma liv utomlands och har en licentiatexamen. Ljungman har dragit nytta av sin breda bakgrund, men Sverige har haft få kontakter med honom under hans yrkesverksamma tid utomlands. Hur ska Sverige dra nytta av svenskar med utlandserfarenhet?

Idag skapar klimatfrågan ett nytt arbetsområde med enorma externa resurser. Det finns stora initiativ där skogsfrågan förs in. På Bali talades om att avskogningen i tropikerna står för 20–25 procent av alla utsläpp och att Världsbankens RED-program ("Reduced emission through forest degradation") innebär en överföring på 10–15 miljarder dollar om året. Många ekonomer arbetar inom programmet, men väldigt få med skogsbakgrund. Men trenden är att grundkunskaper om skogsskötsel och inventering återigen efterfrågas internationellt.

Mårten Karlow, S-fakultetens studentrepresentant i SLUSS, SLU

Två behov för utbildningen har diskuterats. Dels att rekrytera och utbilda studenter för en internationell karriär, dels att öka den internationella inblicken i utbildningen. Idag finns en europakurs på skogshögskoleutbildningen som öppnar upp vyerna för studenten, men Mårten efterfrågar mer kontinuerlig uppföljning av internationellt skogsbruk inom bland annat skötselkurserna.

Ett annat problem är ackreditering av utlandskurser, eftersom det blir svårt med finansiering efter fem år. Det största problemet är dock de studenter som inte ens söker information. Studenterna blir inte intresserade av internationellt skogsbruk om de inte kommer i kontakt med internationella frågor under utbildningen.

Anders Malmér, Internationella utskottet, S-fakulteten, SLU

Malmér vill slå ett slag för naturvetenskap och teknik, som svenskarna är bra på. Klimatförändringarna gör att många av dagens produktionsförutsättningar kommer att ställas fullkomligt på huvudet och vi behöver utveckla kunskapen om teknologi, skogsskötsel och ekologi. Internationellt och inom u-länder har think tanks med mera dominerat debatten kring ekonomi och sociologi och de anser sig kunna odla skog. Samtidigt blir kampen om resurserna hårdare och allt mer sofistikerade system behövs för att lösa frågorna. Vi bör definiera och driva de frågor som vi anser viktiga!

Esbjörn Andersson, Skogsmästarskolan

Integrering av internationella frågor under utbildningen är mycket viktigt. Fredrik Ingemarson hade en bra bild för beslutstagande med "Värdering-mål-aktivitet". SLU måste generellt arbeta med målfrågorna redan när studenterna kommer in på universitetet! Idealbilden skulle vara att ha en temavecka redan under den första månaden för att ge en global utblick på skogssektorns roll. Därmed stimuleras studenten till att bygga upp en internationell målbild och det hjälper honom/henne att orientera sig under utbildningens gång. SLU bör också ge studenterna utfästelser över vad de kan få under utbildningens gång, exjobb med mera. Därmed måste även näringen och andra representanter från skogssektorn ställa vissa utfästelser till universitetet och studenterna. För att bygga upp studenternas vidare kunskap måste varje kurs innehålla en internationell utblick. Det bör också ligga en övergripande grundkurs om internationella frågor som knyter ihop tidigare inläring.

Vivecka Luc, IFSA-representant, jägmästarstudent

Den föreslagna temaveckan och att bygga vidare på idén om att utlysa internationella karriärvägar låter mycket bra. Fredrik Ingemarson ordnade en lyckad temakväll i Umeå med inbjudna talare som hade internationell erfarenhet. Det skulle vara bra om den verksamheten kan fortsätta. Dagens utbildning är mycket strukturerad – idag ges möjlighet att studera utomlands främst under det fjärde året. Dagens enda obligatoriska kurs med internationell inriktning under grundutbildningen, Europakursen, kommer dessutom att flyttas fram till det fjärde året, vilket ger studenterna ännu mindre möjligheter att få en internationell inblick. Kursen bör istället läggas tidigare i utbildningen för att väcka intresset i tid.

Björn Nilsson, jägmästarstudent

SLU bör gå ut och informera redan gymnasieeleverna om karriärmöjligheter och internationella utbyten för studenter vid SLU.

Gunnar Köhlin, Enheten för miljöekonomi, Göteborgs universitet

Den gamla rekryteringsstrategin hos Sida har fungerat väl för Gunnar Köhlin. Det var mycket framsynt av Sida att satsa på MSF, biträdande experter och stöd till forskningsrelaterade projekt med mera. Post doc-satsningar där svenska nyblivna doktorer kan få möjlighet att komma ut i CGIAR-systemet är också mycket viktiga för långsiktigheten.

Miljöekonomerna i Göteborg har i det miljöekonomiska programmet kopplat doktorandprojekt till biståndsprojekt. Mycket av SARECs stöd till doktorander har inte haft denna typ av koppling, vilket är olyckligt eftersom den bygger upp en långsiktig och relevant kompetens. Gunnar Köhlin tror att det fanns en närmare koppling mellan forskningen och biståndet tidigare, när Sidas olika avdelningar satt på egna fondpengar.

År 2006 utvärderade Johan Holmberg erfarenheter från den miljöekonomiska kapacitetsuppbyggnaden i Göteborg, som har pågått sedan 1991. Han pekade på några kritiska faktorer i projektet, som i slutänden bedömdes som en framgångsrik satsning. Kanske viktigast av allt var Sidas långsiktiga strategi. Uppdraget var framsynt och en tanke som höll var efterfrågad. Den innehållsliga diskussionen är trots allt viktigast om uppbyggnaden ska bli långsiktig. För det andra rådde ett starkt ägarskap och en kontinuitet i Göteborg.

Men hur har uppdraget spridit sig över till Göteborgs universitet? Det beror mycket på modellen. Institutionen har utbildat doktorander från utvecklingsländer genom det miljöekonomiska doktorandprogrammet. Det har i sin tur lett till att svenska doktorander har kunnat välja mer specialiserade kurser och forskarna har blivit involverade som handledare. Den kapacitet som skapats har byggts in i det akademiska systemet med grundutbildnings-, masters- och doktorandprogram med miljöekonomisk inriktning. Därtill har det skapats tjänster som lever sitt eget liv; tre professurer, fyra lektorat med mera.

Mycket av detta har redan gjorts på SLU så där finns mycket kapacitet. Men utifrån denna bas har sedan det miljöekonomiska programmet gått vidare och byggt mycken gemensam forskning. Det behövs resurser för att inte släppa taget om de som disputerat, utan bygga vidare på de internationella forskningssamarbeten som byggts upp under doktorandtiden! Idag finns bara inom skogsområdet forskningssamarbeten med Kina, Indien, Etiopien, Tanzania och Kenya. Det finns alltså en potential på SLU för mycket av det som diskuterats idag, det är bara detaljerna som saknas!

2. Kommentarer från panelen

Jan-Erik Hällgren, dekanus S-fakulteten, SLU

Det finns en hel del frågor kring industrins engagemang, men tyvärr finns få representanter från industrin här idag. Det finns dock fler aktörer på banan, som till exempel forskningsråden. Vi behöver en bredare diskussion om finansiering av olika typer av projekt. Till syvende och sist handlar det om pengar. SLU måste fokusera på att göra bra grund- och doktorandutbildningar. För finansiärerna handlar det om att ha en vision och vara långsiktiga.

Åke Barklund, moderator

Dagens seminarium är en start till en process som kommer att fortgå med en diskussion mellan fyra stora aktörer; SLU, industrin, Sida och Skogsstyrelsen/Jordbruksdepartementet. I den fyrkanten kommer det att hända många intressanta saker framöver.

Peter Blombäck, Skogsstyrelsen

Per Larssons (WWF) beställning av mer internationellt material är väl emottagen. Skogsstyrelsen kommer att ta fram material inför Sveriges kommande ordförandeskap i EU. Det innebär inte bara att ta fram broschyrer, utan också ta vara på alla möjligheter att marknadsföra Sverige och svenskt skogsbruk. Det behöver inte innebära stora kostnader, utan det handlar om att hitta rätt tillfällen.

När det gäller rekrytering så ligger basen för Skogsstyrelsens skogspolitiska arbete delvis utanför ramen för jägmästarprogrammet. Som exempel rekryterade Skogsstyrelsen en skogspolitisk handledare för ett år sedan. Bland de tio topplistade kandidaterna hade huvuddelen en annan bakgrund än jägmästare. Dock slutade det med att valet föll på en jägmästare, även om han var finsk! Det finns stora möjligheter för svenska jägmästare att bli framgångsrika internationellt, men då måste vägledningen komma tidigt i karriärvalet, redan under utbildningen.

Reidar Persson, professor, SLU

Reidar Persson hade inget att opponera emot, men lyfte fram Weine Genfors (Stora Enso) synpunkter att få in de internationella frågorna som en naturlig del i utbildningen, oavsett om man arbetar i Sverige eller utomlands. Rekryteringen är inget problem för näringen, eftersom det går att rekrytera från till exempel Brasilien, men svenska jägmästare ska ändå veta hur världen ser ut.

Mari Albihn, Sida

Studenterna måste få ett större stöd för att komma vidare i sitt internationella kunskapssökande; karriärplanering, tydliga målbilder, uppföljning och coachning är oerhört centralt. Kanske ska vi skapa ett mentorsprogram för att stötta studenter för en internationell karriär?

Mari Albihn tror absolut att den skogliga basutbildningen kommer att behövas i utvecklingsarbetet framöver, men det krävs fortfarande en breddning av kunskaperna – där måste vi ändå landa!

När Sida söker skogliga medarbetare så finner de många unga personer med god internationell erfarenhet bland ansökningarna. Kopplingen till CGIAR-systemet som tagits upp är intressant och det kan utvecklas. Kompetensen inom klimatfrågan är naturligtvis väldigt viktig. Slutligen informerade Albihn om Skogsinitiativet, som Sida precis har startat och som kommer ta hand om flera av de frågor som diskuterats under dagen.

3. Sammanfattning, Åke Barklund

Behov

- Fler internationellt skogligt aktiva svenskar i Sverige och utomlands.
- Ökat intresse hos studenterna för internationella frågor.
- Omvärldsanalys och åtgärder a) för att kunna fortsätta bedriva svenskt skogsbruk i Sverige (framförallt ur ett EU-regelperspektiv) b) för att assistera den fattiga världens utveckling och c) för business i Sverige och utomlands.

- Bättre samordning och styrning av svenskt internationellt skogligt arbete. De fyra stora drivande aktörerna bör vara: regeringskansliet, Skogsstyrelsen, SLU, industrin och Sida.
- Mindre eftersläpning i grundutbildningen när det gäller de internationella skogliga frågorna (medan SLUs forskningssida hänger med bättre).
- Internationella juniora tjänster av olika slag, typ JP, BBE, MFS och YK.
- Ökat samarbete med CGIAR-systemet. Sverige finansierar en stor del av ICRAFs och CIFORs verksamheter, men är knappt med i styrningen och har få anställda.
- Rutiner för att belöna personer med internationell erfarenhet.
- En svensk tankesmedja – behovet diskuteras.

Åtgärder

- Tydliggöra mandatet mellan regeringskansliet och Skogsstyrelsen.
- Bygga nätverk för samordning och omvärldsanalys.
- SLU kan inte skapa alla nödvändiga sidokompetenser själv, utan måste samarbeta med andra universitet.
- SLU bör backas upp tydligare från regeringskansliet och skapa en tydligare koppling mellan forskning och utbildning.
- Det finns internationella inslag på många håll i kursplanerna, men de bör lyftas fram tydligare.
- Fler forskarskolor. SLUs unika kompetenser inom skog, jord och djur bör samordnas bättre till grönt management.
- Sida bör fortsatt satsa på juniora tjänster av olika slag; JP, BPE, MFS och YK.
- Idén om en svensk tankesmedja kommer drivas vidare av KSLA.

Vid pennan,

Fredrik Ingemarson
Sekreterare Kommittén för Internationella Skogsfrågor

Bilaga 5 – Sammanställning över internationella program, kurser och andra inslag på NL-fakulteten

Några internationella utbildningar inom fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap

- Mastersprogrammet Forest as a natural resource.
- Mastersprogrammet Rural development and natural resource management (vissa inslag är generella och berör också skogsfrågor).
- Mastersprogrammet Integrated water resource management (se kommentar ovan).
- Mastersprogrammet Soil and water management (se kommentaren ovan).
- Mastersprogrammet Agricultural Economics and Management (se kommentaren ovan).

Några exempel på annan internationell verksamhet inom utbildningsområdet

- Uppdragsutbildningar, finansierade av SIDA, i form av mastersprogram i Vietnam (landsbygdsutveckling med vissa inslag mot skogsfrågor) och mastersprogram vid Centrum för biologisk mångfald, CBM, (biologisk mångfald, med tydliga kopplingar också till skogsfrågor).
- Utbytesprogram med bland annat USA, Canada, Australien, Nya Zeeland, Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Spanien, Holland, Tjeckien och Polen (programmen riktar sig inte i något fall specifikt mot skogsutbildningar men det är möjligt för individuella studenter att göra sådana kopplingar).
- Europasamarbeten (till exempel Erasmus-utbyten).
- Minor Field Studies och examensarbeten utomlands.
- Kurser och litteratur (flera av kurserna i de nämnda mastersprogrammen har ett tydligt internationellt fokus).
- Internationella studenter, doktorander och lärare (fakulteten har relativt många inresande studenter men relativt få utresande, både studentutbyte och lärarutbyte bör kunna stimuleras till att öka i framtiden).
- Forskarskolan Global Natural Resource Management and Livelihoods (för doktorander).

Några exempel på internationellt orienterade kurser som inte finns med i de nämnda mastersprogrammen

- Agricultural policy and international trade, 15hp.
- Global crop production, 5hp.
- Sustainable use of natural resources in the USA, international course, 5 hp.

(Utöver dessa kurser finns alltså ett flertal kurser inom de angivna mastersprogrammen, till exempel Soils of the world, 5 hp, som kan vara av intresse för studenter med fokus på internationella frågor och skog.)

Bilaga 6 – Sammanställning över internationella program, kurser och andra inslag på S-fakulteten

Några internationella inslag i utbildningar inom fakulteten för skogsvetenskap

- Mastersprogrammet ”Euroforester” i Alnarp-studenter från 12 länder.
- Erasmus Mundus mastersprogram tillsammans med Danmark, Finland, Holland, Italien, Spanien, Tyskland, Wales och Österrike.
- Utbytesprogram med Canada, USA och Holland.
- Europasamarbeten (till exempel Erasmus-utbyten).
- Etiopiensamarbeten.
- Minor Field Studies och examensarbeten utomlands.
- Kurser och litteratur.
- Internationella studenter och lärare.

Några goda exempel på internationella kurser

- Internationell skogspolitik, 6hp – ”Europaresan”.
- International Silviculture, 7,5 hp.
- Jordar i världen – processer, klassifikation och nyttjande, 7,5 hp.
- Skogssektorn i ett internationellt perspektiv, 7,5 hp.
- Forests and Society; Processes, Interactions and policies, 15 hp.

Åtgärder för fakulteten för skogsvetenskap

- Föreslagit ledningen för SLU och departementet en grupp för omvärldsanalys.
- Startar en egen omvärldsanalys med hjälp av externa intressenter om inget händer.
- Etablerat UCTREE (Umeå Centre for Tropical Research and Education) och en internationell kommitté.
- Kompetensmedel för forskning inom internationellt skogsbruk.
- Samarbete med andra universitet och andra kompetenser, vilket är nödvändigt och tydligt i strategiplanen (har inte råd och inte för avsikt att bygga upp en egen samhällsvetenskap).

Bilaga 7 – SLU Fakulteten för Naturresurser och lantbruksvetenskap, verksamhetsplan 2008

1. Syfte – fakultetens verksamhet

NL fakultetens verksamhet under 2008 ska fokuseras på de mål som uppställts i regleringsbrevet för SLU 2008. De övergripande målen är:

ur Regleringsbrev för SLU 2008

Mål

- Sverige ska vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa.
- Kvaliteten och den internationella konkurrenskraften ska öka inom högre utbildning och forskning. Den högre utbildningen ska svara mot studenternas efterfrågan och även mot arbetsmarknadens behov.

2. Verksamhetsidé

SLUs verksamhetsidé

SLUs vision är att universitetet ska vara ett världsledande Life Science-universitet som är:

- Eftertraktat för sin höga kvalitet och kreativitet.
- Nyskapande och tongivande inom miljöanalys.
- Efterfrågat som innovativ partner för den gröna sektorn.

SLUs verksamhetsidé är att utveckla kunskapen om de biologiska naturresurserna och människans hållbara nyttjande av dessa. Detta sker genom de tre verksamhetsgrenarna utbildning, forskning och fortlöpande miljöanalys. SLUs styrelse har som övergripande strategiska mål fastställt att verksamheten ska kännetecknas av stark koppling mellan utbildning och forskning av internationell klass och bedrivs i nära samverkan med sektorernas intressenter.

SLU är ett statligt finansierat sektorsuniversitet som till sina sektorer räknar de areella näringarna, naturresurser och miljö, landsbygdsutveckling, landskapsarkitektur samt veterinärmedicin. Dessa sektorer är stora och mångfacetterade vilket öppnar för stora möjligheter.

NL-fakultetens verksamhetsidé

Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap (NL-fakulteten) ska bedriva verksamhet av intresse för jordbrukets produktion av livsmedel, foder, bioenergi och industriråvaror, för skogens hållbara nyttjande och bevarande, för landsbygdsutveckling, naturvård, miljöfrågor, landskapsarkitektur och landsbygdsplanering samt för bioteknik. Fakultetens huvuduppgifter är

utbildning på grundnivå, avancerad nivå samt forskarnivå, forskning, fortlöpande miljöanalys och samverkan med det omgivande samhället inom ovanstående sektorer.

Fakultetens forskningsstrategi fastställdes i november 2007. I strategin slår fakulteten fast att forskning, den grundläggande liksom den behovsmotiverade, vid fakulteten präglas av hög innovationskraft och produktion av kvalitetssäkrad kunskap. Fakultetens mål är att verksamheten ska kunna jämföras och konkurrera med de bästa fakulteterna med liknande verksamhetsområden internationellt sett, samt ha högsta relevans och betydelse för samhälle, näringsliv och myndigheter.

Fakultetens främsta tillgång är dess anställda och dess studenter. Dessa utgör fakulteten. För att i framtiden inta en internationellt framskjuten position ska NL-fakulteten

- utnyttja fakultetens mångfald av discipliner för gränsöverskridande utbildning och forskning, exempelvis från samhällsvetenskap/humaniora/naturvetenskap;
- vara öppen och förändringsbenägen och därigenom ta tillvara alla möjligheter som leder till positiv utveckling av verksamheten;
- aktivt föra en dialog med och samverka med intressenter utanför universitetet under iakttagande av vetenskaplig och etisk integritet;
- kontinuerligt utvärdera och ompröva all verksamhet;
- påbörja lämpliga förberedelser inför aktiviteter under Sveriges ordförandeskap i EU andra halvåret 2009.

3. Forskning

Mål under 2008

- att utveckla arbetet med strategiska satsningar tillsammans med näringslivet och det övriga samhället, till exempel genom Tema-forskningsprogram,
- att starta forskarskolor som stödjer mångvetenskaplig forskning och stimulerar kontakter och samarbeten mellan olika vetenskapsområden och fakulteter såväl inom som utom SLU,
- att uppmuntra och stödja internationella kontakter och samarbeten, genom att rekrytera gästprofessorer/forskare,
- att genomföra en internationell utvärdering av forskningen vid institutionen för livsmedelsvetenskap.

Internationella utvärderingar

Fakulteten har bestämt att vetenskapliga utvärderingar av forskningen ska genomföras av samtliga institutioner. I samband med dessa utvärderingar tas, i de fall det är relevant, också hänsyn till utbildningen, genom att forskningens koppling till utbildningen berörs. De externa utvärderarnas omdömen ligger till grund för arbetet med att förstärka och på bästa sätt utveckla institutionernas forskning. Under 2007 utvärderades institutionen för ekonomi samt institutionerna för markvetenskap, skoglig marklära och miljöanalys.

Det påbörjade omorganiseringsarbetet av institutionerna för markvetenskap, skoglig marklära och miljöanalys kommer att fortsätta under 2008. Utvärderingen av institutionen för eko-

nomi kommer att följas upp under 2008, genom att förändringsarbetet påbörjas i samband med att fakulteten har en inledande diskussion med institutionsledningen.

Fakulteten beslutade under 2007 att under 2008 utvärdera forskningen vid institutionen för livsmedelsvetenskap. De externa granskarna besöker institutionen under mars, och därefter kommer arbetet med uppföljningen att inledas.

Strategiska satsningar

Gästprofessorer/forskare

Gästprofessorer/forskare bidrar både till kompetenshöjning vid fakultetens institutioner och till att nya nätverk initieras eller att redan etablerade befästs. Vid årsskiftet hade sju ansökningar angående gästprofessorer/forskare beviljats för perioden 2008-2009. Fakultetens gästforskare är internationellt rekryterade. Fakultetsnämnden beslöt i december 2007 att förlänga möjligheten att söka resurser för gästforskare till 30 juni 2008.

Forskarassistenttjänster

Fakultetsnämnden beslutade i januari 2007 att utlysa medel (cirka 8 200 tkr per år, det vill säga 32 800 tkr totalt) för ett 20-tal forskarassistenter. Schablonsumman per forskarassistenttjänst är 800 tkr per år och tjänst, och fakulteten finansierar i de flesta fall 50 procent av lönekostnaden. De flesta tjänster är tillsatta, eller är under tillsättning. Fakulteten avser att under 2008 följa upp tjänstetillsättningen av forskarassistenterna för att säkerställa att satsningen implementeras under 2008.

Anställningar som postdoktorala forskare

Fakulteten har avsatt resurser för totalt 24 tjänster som postdoktorala forskare. Dessa har fördelats mellan institutionerna baserat på forskningsvolym. Fakulteten står för 75 procent och institutionen för 25 procent av lönekostnaden. Femton tjänster är tillsatta eller under tillsättning vid årsskiftet 2007/08. Under 2008 kommer fakulteten att följa upp tillsättningen av samtliga 24 beviljade tjänster.

Utrustning

Fakulteten öppnade under 2007 möjligheten för institutionerna att söka om medel till medeldyr utrustning (500–2 000 tkr). Fakultetsnämnden beslutade i december att tilldela tolv ansökningar sammanlagt knappt 16 000 tkr. Fakulteten kommer under 2008 att följa upp upphandlingen av utrustningen för att säkerställa att all utrustning kommer på plats under året.

Forskarskolor

En strategisk satsning på forskarskolor har beslutats under 2007 (se avsnitt 4. Utbildning).

Temaforskning

NL-fakulteten har sedan 2006 inom området temaforskning utlyst medel internt för större projekt (minst 3 000 tkr varav hälften från näringen) som ska bedrivas i samarbete mellan sektorn och NL-fakulteten. Enligt planerna ska två projekt årligen finansieras, med målet att cirka åtta

ska vara pågående samtidigt. De två första temaprogrammen (beslutade 2006), MicroDrivE och BarleyFunFood har startats under 2007.

Under 2008 kommer arbetet att fortsätta med de av fakultetsnämnden prioriterade ansökningarna 2007, med syfte att programmen ska starta under året. Fakulteten har beslutat om en ny utlysning under våren 2008 för projekt som ska startas 2009.

4. Utbildning

Mål under 2008

- att tillhandahålla stöd inför införandet av graderade betyg höstterminen 2008, till exempel vid formuleringen av betygsriterier;
- att fastställa examinationsrätten för institutioner och personer samt att förtydliga regelverket för examination;
- att medverka i implementeringen av de sju beslutade forskarskolorna;
- att utarbeta en strategi för det fortsatta arbetet med internationaliseringen av utbildningsprogram på avancerad nivå;
- att inleda en översyn av fakultetens mastersprogram.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildningsuppdrag

Styrelsens utbildningsuppdrag till fakulteten för 2008 är 1 160 helårsstudenter vilket är en ökning jämfört med 2007 med 40 helårsstudenter. Denna ökning kan motiveras med att fakulteten höstterminen 2008 startar två nya utbildningar som förväntas rekrytera från en delvis ny målgrupp, att mastersutbildningarna är mer inarbetad, att det utökade platsantalet på landskapsarkitektutbildningen bidrar med en ytterligare årskurs och att rekryteringsbasen ökar på grund av att gruppen som lämnar gymnasiet blir större. Förhoppningsvis kan också centrala samhällsfrågor kopplade till debatten om klimatförändringarna öka intresset för fakultetens utbildningar.

Examinationsfrekvensen vid fakultetens program har under de senaste åren gått ned. En angelägen åtgärd för att bryta den trenden är att under 2008 följa upp arbetet med den preliminära handlingsplan för rutiner och åtgärder för att fånga upp eventuellt avhoppande studenter som tagits fram inom fakulteten. En annan viktig åtgärd som på sikt kan förväntas påverka examensfrekvensen och genomströmningen på våra utbildningar är olika satsningar på att förbättra kvaliteten i utbildningarna. Under 2008 kommer fakulteten att följa upp den interna utredning som avslutas under vårterminen 2008 och utifrån denna ta fram en handlingsplan för hur kvaliteten i utbildningarna ska höjas. Den kommande handlingsplanen ska också inkludera meriteringsfrågor för lärare.

Betyg

För att underlätta införandet av flergraderade betyg kommer NL-fakulteten att i samarbete med VH-fakulteten under vårterminen 2008 anordna olika aktiviteter för lärarna. Det kommer också

finnas en person vid fakulteten som lärarna kan vända sig till med konkreta frågor i samband med att de skriver betygskriterier.

Examinationsrätt

Med anledning av att rektors beslut 17 december 2007 om fastställande av kompetenskrav för examinationsrätt vid SLU samt beslutet 16 april 2007 om att alla examinatorer ska ha genomgått SLUs interna betygskurs kommer fakulteten under våren 2008 göra en genomgång av examinatorer vid fakultetens institutioner. Förutom att fastställa examinationsrätten för institutioner och personer är ambitionen också att förtydliga regelverket och därmed förbättra kvalitetssäkringar och genomförandet av examinationen.

Internationalisering

Införandet av de nya mastersutbildningarna väcker frågan om vilka studenter dessa utbildningar ska rikta sig till och hur man ska nå dessa studenter med information och marknadsföring. För mastersprogrammen är det speciellt viktigt att vi har en beredskap att möta studenter från andra länder och kulturer. Det gäller såväl praktiska frågor kring mottagande av dessa studenter som beredskap på programmen för vad det kan innebära i undervisningen. En stor andel av de studenter som höstterminen 2007 påbörjade ett mastersprogram vid fakulteten har grundexamen från ett utländskt universitet. Fakulteten avsatte under 2007 medel för en koordinator som funnits till hands för och bistått dessa studenter. Resultatet av detta har fallit väl ut och fakulteten har beslutat att avsätta medel för detta även för 2008. Vidare avser fakulteten att ta fram en strategi och en handlingsplan för det fortsatta arbetet med internationaliseringen av den avancerade nivån.

Idag deltar fakulteten i samarbeten inom NOVA och Euroleague. Bland annat pågår arbete med att utveckla några gemensamma mastersprogram. Fakultetens avsikt är att två sådana program till höstterminen 2009 ska ges som inriktningar inom befintliga mastersprogram. Redan sommaren 2008 ges introduktionskursen till mastersprogrammet NorPath inom NOVA som en sommarkurs vid SLU.

Översyn av mastersprogrammen

Vid NL-fakulteten, liksom vid en stor majoritet av Sveriges universitet och högskolor, var intresset för de nya mastersutbildningarna relativt begränsat. Fakultetens program var i ett nationellt perspektiv relativt attraktiva, även om antalet sökande i många fall var lågt. Förhoppningsvis kommer intresset för de nya mastersprogrammen att öka i framtiden, dels i takt med att de blir mer kända, dels i takt med att fler studenter inom Sverige avlägger de nya kandidatexamina. För NL-fakultetens del är det dock viktigt att noga följa utvecklingen för våra utbildningar och för liknande utbildningar på andra ställen. Under 2008 kommer vi att påbörja en allmän översyn av mastersprogrammen med ambitionen att bättre anpassa utbudet efter studenternas efterfrågan. Det kommer sannolikt betyda att vi minskar antalet mastersutbildningar men samtidigt räknar vi med att införa olika inriktningar inom några av programmen. Fakulteten kommer också under 2008 påbörja en utveckling av samarbeten med universitet i andra länder och då i första hand några av de länder varifrån sökande till mastersutbildningarna kommer.

Nya utbildningar

Hösten 2008 startar två nya utbildningsprogram med inriktning mot landsbygdsutveckling inom fakulteten. Det ena är ett treårigt kandidatprogram och det andra är en 4,5-årig agronomutbildning inom landsbygdsutveckling. Båda programmen är unika inom den högre utbildningen i Sverige och förhoppningsvis kommer fakulteten kunna rekrytera nya studentgrupper med dessa program.

Översyn av informationshanteringen inom fakulteten

Fakulteten kommer under 2008 att se över all information kring och organisation av utbildningsfrågor. Ambitionen är att utveckla ett helt nytt system med stöddokument, regler, riktlinjer, protokoll och handlingar på fakultetens hemsida, i syfte att ge lärare, studenter och administrativ personal en mer lättöverskådlig information kring fakultetens arbete med utbildningsfrågor och underlätta planeringen av det löpande arbetet. Fakultetens hemsida kring Bologna-processen, som togs fram för några år sedan, var mycket uppskattat och ambitionen är att åstadkomma något lika uppskattat för den samlade utbildningsinformationen.

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen ingår i fakultetens strategiska satsningar. Under 2007 utlystes medel till forskarskolor och fakulteten kommer under 2008 att initiera sju forskarskolor. Detta innebär att fakulteten satsar drygt 9 000 tkr per år de närmaste fyra åren (2008–2011). Forskarskolornas syfte är bland annat att höja kvaliteten inom forskarutbildningen, att förbättra möjligheten till att ge relevanta forskarutbildningskurser, att förbättra effektiviteten och genomströmningen i utbildningen och att stimulera till bättre forskningsprojekt inom forskarutbildningen. Fakulteten kommer under 2008 att aktivt följa implementeringen av forskarskolorna.

5. Fortlöpande miljöanalys, FoMA

Mål under 2008

- att utse verksamhetsutvecklare till de två IT-plattformar som ska inrättas på NL-fakulteten;
- att besluta om hemvist för datavärdskapet för våtmarker, som kommer att överföras till NL-fakulteten;
- att påbörja lämpliga förberedelser inför aktiviteter under Sveriges ordförandeskap i EU andra halvåret 2009.

Fortlöpande miljöanalys, FoMA, är ett för Sverige unikt verksamhetsområde vid universitet. SLUs styrelse har definierat syftet med denna tredje verksamhetsgren som ”att följa växlingar i miljöns tillstånd, värdera problem och lämna underlag för ett hållbart nyttjande av naturresurserna”. Ett av SLUs strategiska mål är att stärka verksamheten inom FoMA, särskilt genom att utveckla utbyte mellan forskning, utbildning och miljöövervakning. SLU kommer på förslag från en nyligen genomförd utredning av verksamhetsgrenen att under mars 2008 tillsätta en ny vicerektor för FoMA. En stor del av SLUs nuvarande FoMA-verksamhet sker inom NL-fakulte-

ten, sju av totalt tio program koordineras av fakulteten.

Fakulteten kommer under 2008 att arbeta med att stärka och samordna programkoordinatörernas verksamhet samt att informera om FoMa verksamheten både inom och utanför SLU. Detta arbete kommer förhoppningsvis att leda till en ökad efterfrågan av fakultetens kompetens inom FoMA-området. Ett annat viktigt område är att under 2008 påbörja lämpliga förberedelser inför aktiviteter under Sveriges ordförandeskap i EU andra halvåret 2009.

Dessutom kommer fakulteten att fortsätta arbetet med att implementera tillämpliga förslag till förändringar, som framkom vid utvärderingen av FoMa-verksamheten vid SLU. Under 2008 kommer NL-fakulteten

- att se över möjligheterna att aktivt rekrytera miljöanalytiker som ett komplement till den vanliga akademiska karriärutvecklingen för forskare;
- att för drift, förvaltning och utveckling av IT-verksamheten utse verksamhetsutvecklare till de två (av totalt tre) IT-plattformar som ska inrättas på NL-fakulteten, närmare bestämt vid Artdatabanken respektive vid Mark-Vatten-Miljö-klustret. Plattformarbetet ska i övrigt koordineras med de beslut som tas under kommande FoMAR-möten under våren 2008;
- att bestämma hemvist för datavärdskapet för våtmarker, som överförs till NL-fakulteten när SLU Miljödatas verksamhet upphör;
- att tillse att värdet av kunskap inom fortlöpande miljöanalys lyfts fram när akademisk karriärutveckling planeras.

6. Samverkan med näringsliv och det omgivande samhället

Mål under 2008

- att driva frågan om inrättandet av tjänster med delvis utåtriktad verksamhet tillsammans med övriga fakulteter och SLUs ledning;
- att besluta om en ny organisation för fakultetens samverkan med externa parter;
- att utvärdera resultatet av fakultetens satsning på information och samverkansprogram under åren 2005–2007.

NL-fakulteten samverkar med näringslivet och samhället inom en rad områden. Fakulteten anser att denna samverkan är mycket viktig och kommer även under 2008 att fortsätta att prioritera satsningar på samverkansprojekt.

Temaprogram

Inom fakultetens temaprogram samarbetar fakultetens forskare med industri eller myndigheter. I dagsläget motfinansierar fakulteten två temaforskningsprogram (se avsnitt 3. Forskning).

Informations och samverkansprogram

Fakulteten har sedan 2005 ett informations- och samverkansprogram. Programmets målsättning är att den forskning och utbildning som bedrivs vid NL-fakulteten ska bli mer känd bland fackfolk, beslutsfattare och allmänhet. Den vetenskapliga kompetensen vid SLU ska också göras känd internationellt. Fakulteten beslutade i november 2007 att tilldela sex nya projekt resurser

inför 2008. Under 2008 har fakulteten avsatt medel för en intern utvärdering av tidigare informations och samverkansprogram. Utvärderingen ska genomföras under våren 2008 och fakulteten ska sedan ta ställning till eventuella förändringar i programmet.

Samverkansformer med institut och myndigheter

Under 2007 diskuterades formerna för ett eventuellt utökat samarbete mellan JTI och NL-fakulteten. Under våren 2008 kommer fakulteten att fortsätta dialogen med VH kring formerna för ett nytt sätt att organisera samverkan med externa parter. I dessa diskussioner ingår såväl SLU Holding som JTI och andra myndigheter och även det nystartade AgroÖst.

Skogligt samverkansprogram

NL-fakulteten driver och finansierar tillsammans med Skogsfakulteten och Skogforsk ett skogligt samverkansprogram. Verksamheten styrs av ett gemensamt tillsatt samverksansråd bestående av tre externa representanter och tre forskare (varav NL-fakultetens representant är ordförande under 2008). De skogliga frågorna är viktiga för NL-fakultetens verksamhet.

Inrättande av tjänster med delvis utåtriktad verksamhet

Fakulteten har utrett om det är möjligt att inrätta tjänster som är delade mellan forskning/undervisning och utåtriktad verksamhet, ungefär motsvarande så kallade "extension"-tjänster i det amerikanska universitetssystemet. Frågan har behandlats positivt av fakultetsnämnden. NL-fakulteten avser att under 2008 driva frågan vidare tillsammans med de övriga fakulteterna och SLUs ledning.

7. Internt arbete

Mål under 2008

- att löpande följa implementeringen av SLUs akademiska karriärstege (Tenure track);
- att bilda två nya institutioner, en inom vattenområdet och en inom markområdet;
- att beslut fattas av SLUs styrelse om genomförandet av nybyggnation för BioCentrum och Mark, vatten och miljö;
- att flytta huvuddelen av institutionen för norrländsk jordbruksvetenskaps verksamhet till Umeå campus.

Forskar- och lärarkarriären på SLU (Tenure track)

En lokal forskar-/lärarkarriär är införd vid SLU (REB 2006-06-20). Den akademiska karriärstegen är indelad i fem nivåer:

1. Post doc eller visstidsanställning vid externfinansierat forskningsprojekt inom SLU.
2. Forskarassistent eller forskare med tidsbegränsad anställning.
3. Senior forskare/lektor.
4. Professor.
5. Fakultetsprofessor.

Beslutet har senare (2007-01-29) kompletterats med handläggningsrutiner. Fakulteten kommer under 2008 att aktivt arbeta med att implementera beslutet samt även löpande att följa hur införandet påverkar verksamheten.

Institutionsförändringar

Institutionen för bioenergi och institutionen för biometri och teknik har från och med årsskiftet slagits samman till den nya institutionen för energi och teknik.

Fakulteten fattade under 2007 ett inriktningsbeslut med innebörden att under 2008 bilda två nya institutioner, en inom vattenområdet och en inom markområdet. De nya institutionerna ska bestå av de tre nuvarande institutionerna för miljöanalys, markvetenskap och skoglig marklära.

Uppsala livsmedelscentrum (ULC) har organisatoriskt från och med årsskiftet överförs från rektor till NL-fakulteten. ULC samfinansieras av NL- och VH-fakulteten.

Lokaler

Fakulteten har sedan tidigare beslutat att verksamheten ska koncentreras och samlas centralt på Ultuna campus. Det första steget i denna process är redan klar då institutionerna inom klustret ekologi och växtproduktion sedan november 2007 är samlokaliserade i det nyrenoverade ekologihuset. Fakulteten arbetar intensivt med lokalplaner för resterande kluster.

Arbetet med nya hus för BioCentrum och Mark, vatten och miljö är inne i ett intensivt skede. Projekteringen av BioCentrum startade i november 2007 och kommer att pågå till sommaren 2008. Fakulteten planerar för att beslut om genomförande ska fattas av styrelsen i september 2008. Projekteringen av Mark, vatten och miljö kommer att påbörjas i mars 2008 och planeras vara avslutad i september 2008. Beslut om genomförande planeras till november 2008. Enligt planerna ska bägge husen vara klara för inflyttning i början av 2011.

Fakulteten kommer tillsammans med SLU Lokaler att under 2008 starta en utredning angående placering av klustret Landskap och samhälle.

Institutionen för norrländsk jordbruksvetenskap kommer under 2008 att flytta huvuddelen av sin verksamhet från Röbbäcksdalen till Umeå campus (Skogishuset).

8. Lika villkors-arbete

Mål under 2008

- att utarbeta och fastställa en ny Lika villkors-plan från och med halvårsskiftet 2008,
- att utse en vice kontaktperson för Lika villkors-arbete på alla institutioner,
- att utreda orsakerna till att kvinnor på högre tjänster lämnar universitetet.

Fakultetens arbete med lika villkor bedrivs bland annat i Lika villkors-utskottet. I begreppet Lika villkor ingår jämställdhet, mångfald och likabehandling av studenter och anställda vid SLU. Arbetet utgår från aktuell lagstiftning på området, SLUs regleringsbrev samt uppdrag inom SLU till fakulteten. Fakulteten har, efter förslag av utskottet, fastställt en Lika villkors-plan, giltig till och med första halvåret 2008. En ny plan kommer att utarbetas under våren för

att gälla från och med halvårsskiftet 2008.

Lika villkors-arbetet ska under våren 2008 stärkas på institutionsnivå, genom att institutionerna tillsammans med Lika villkors-handläggaren sammanställer en exempelsamling på aktiviteter som kan genomföras institutions- eller klustervis samt att institutionerna ska utse en vice kontaktperson för Lika villkors-frågor.

Lika villkors-utskottet ska sammanställa information om läget på institutionerna och till fakultetsnämnden föreslå åtgärder som stärker och synliggör institutionernas Lika villkors-arbete. Fakulteten ska genom sitt lika villkors-utskott utreda orsakerna till att personer, under åren 2000–2005, i gruppen forskarassistenter, forskare och forskningsledare lämnat sina tjänster. Det är inom den grupp av tjänster där kvinnor lämnar universiteten för annan verksamhet, det så kallade "leaking pipe syndrome". Lika villkors-utskottet ska även ge förslag på framtida förändringar/åtgärder för att minska att andelen kvinnor som innehar högre tjänster väljer att lämna universitetet.

9. Ekonomi

Mål under 2008

- att följa de strategiska satsningarnas effekt på fakultetens ekonomi;
- att samtliga institutioner/motsvarande ska använda den nya projektredovisningsmodellen (PRIS).

Det omfattande omstruktureringsarbetet under 2004 och 2005 resulterade i neddragningar och uppsägningar, som i sin tur har frigjort ett ekonomiskt utrymme, som ej har utnyttjats under 2006 och 2007. Detta har inneburit att de flesta institutioner/motsvarande samt fakulteten gemensamt har ett stort balanserat överskott. Tre institutioner, som hålls under löpande uppsyn, har ett återstående större balanserat underskott.

För att omsätta överskotten på ett ansvarsfullt sätt har fakulteten bland annat aktiverat ett antal strategiska satsningar under 2007 och 2008 (se avsnitt 3. Forskning). Satsningarna som gjordes under 2007 förväntas ge full effekt under 2008.

Vid bokslutet 2007 redovisade ett antal av fakultetens institutioner enligt den nya projektredovisningsmodellen (PRIS). Det nya redovisningssystemet kommer att ge en ökad kvalitet på redovisningen och ge institutioner och fakultet bättre förutsättningar för att göra bra prognoser som underlättar verksamhetsplaneringen.

Under 2008 ska samtliga institutioner/motsvarande anpassa sin redovisning till den nya projektredovisningsmodellen.

Bilaga 8 – SLU Fakulteten för skogsvetenskap, strategi- och handlingsplan 2007–2010

Fastställd av fakultetsnämnden 2007-05-30

Fakulteten för skogsvetenskap har som motto:
Skog – vetenskap och praktik

Övergripande vision

Fakultetens forskning, utbildning och miljöanalys ska vara av högsta internationella klass och aktivt bidra till ett uthålligt nyttjande av skogliga naturresurser och till människans välfärd.

Grundutbildning

Fakultetens akademiska utbildningsprogram är yrkesinriktade mot den skogliga sektorn. Det kortare programmet leder fram till en skogsmästarexamen och det längre fram till en examen som jägmästare eller skoglig magister. Fakulteten erbjuder även Mastersprogram i Management of Fish and Wildlife Populations (Umeå), i Plant and Forest Biotechnology (Umeå), i Euroforester (Alnarp), samt i European Forestry (Uppsala). Fakulteten planerar att i framtiden att erbjuda fler internationella Mastersprogram, bland annat i Environmental Monitoring (Umeå). Fakulteten bedriver också annan fort- och vidareutbildning i form av ett antal fristående kurser. En viktig del i utbildningen är nationell och internationell samverkan.

Övergripande mål

- att sätta studenterna i centrum,
- att skapa en kultur som uppmuntrar studenternas nyfikenhet, kreativitet och personlig utveckling och ger färdigheter och gedigna kunskaper,
- att utveckla ett vetenskapligt och kritiskt tänkande,
- att förse samhället, näringen och skogssektorn med välutbildade personer med relevant kompetens,
- att inom en internationell akademisk utbildningsstruktur ge studenterna tillgång till en nationellt och internationellt högklassig och efterfrågad utbildning riktad mot yrkeslivet,
- att åstadkomma en jämn könsfördelning bland studenter och vidta åtgärder för att få jämnare könsfördelning bland undervisande personal,
- att utbildningen ska erhålla goda vitsord och omdömen i såväl interna kurs- och programutvärderingar som vid nationella och internationella granskningar.

Effektmål

- Antalet förstahandssökande ska öka till minst två förstahandssökande per plats år 2010.
- Antalet kvinnliga sökande ska öka, andelen kvinnliga sökande ska uppgå till minst 40 procent år 2010.
- Antalet sökande från mellersta och södra Sverige ska öka, minst hälften av de sökande ska komma från dessa områden år 2010.
- Antalet examina ska öka, examinationsgraden ska uppgå till minst 75 procent år 2010.
- Det internationella studerandutbytet ska öka, antalet inresande studenter ska öka med 25 procent, antalet utresande studenter ska öka och uppgå till 15 studenter till år 2010.
- Andelen kvinnliga lärare ska öka, andelen nyrekryterade kvinnliga lärare under perioden 2007–2010 ska vara 50 procent.
- Den höga attraktionskraften på arbetsmarknaden av de examinerade ska upprätthållas.

Handlingsplan/strategi

- Göra en översyn av grundutbildningens organisation (våren 2007).
- Effektivisera marknadsföringen av utbildningarna och skapa riktade insatser mot södra och mellersta Sverige samt mot kvinnor.
- Fortsätta att utveckla Learning Resource Center, LRC, i Umeå (invigt 2006) så att det utgör en aktiv del av studiemiljön och höjer kvalitén på grupp och examensarbeten vid fakulteten.
- Satsa på pedagogisk utveckling med mål att utveckla och införa förnyade undervisnings- och examinationsformer (inleds 2007 och utvärderas 2010).
- Skapa bra förutsättningar för lärande genom att kontinuerligt utveckla pedagogik och tekniska hjälpmedel.
- Utveckla internationellt ledande och attraktiva Mastersutbildningar på engelska 2008–2010 och synliggöra dessa på internet från 2008.
- Ge UN (utbildningsnämnden) i uppdrag att säkerställa utbildningens forskningsanknytning, utveckla internationalisering och kritiskt tänkande i program och kurser.
- Stödja institutionerna i ansträngningarna att slutföra examensarbeten bland annat genom att ge extrabidrag till examensarbeten.
- Vidta olika aktiva åtgärder för att rekrytera fler kvinnliga lärare.
- Utveckla samverkan med annan nationell och internationell utbildning, bland annat genom att teckna avtal om utbyte med fakulteter i USA, Tyskland, Kanada och Finland (2007–2010).
- Fortsatt verka för att avnämare deltar i programutformningen och utvecklingen av kurser.

Forskarutbildning

Fakultetens forskarutbildningsämnen är Skogshushållning, Biologi, Ekonomi, Teknologi, Markvetenskap, Matematisk statistik och Bildanalys. Fakultetens uppdrag från SLUs styrelse är att i genomsnitt examinera 22 doktorer och licentiater per år.

Övergripande mål

- att ge en högklassig forskarutbildning som garanterar att examinerade doktorer och licentiater har såväl breda ämneskunskaper som djup specialistkompetens (inom ett avgränsat område);
- att utbilda och examinera doktorer så att dessa blir attraktiva nationellt och internationellt för befattningar inom högskola, näringsliv och övriga samhället;
- att de avhandlingar som produceras inom fakulteten uppmärksammas internt såväl som externt;
- att bibehålla en jämn könsfördelning bland de forskarstuderande;
- att antalet doktorander ska vara av den omfattningen att såväl den interna kompetensförsörjningen som näringslivets samt övriga samhällets behov av forskarutbildade tillgodoses.

Effekt mål

- Minst 24 doktorsexamina och licentiatexamina (vägt) ska utfärdas per år vid fakulteten under perioden 2007–2010.
- Forskningsresultaten och kunskaperna uppmärksammas och används i näringslivet och samhället.
- De ingående arbetena i avhandlingarna publiceras internationellt.
- Fakultetens doktorer blir konkurrenskraftiga efter examen och får relevanta arbeten, post doc stipendier, positioner samt belönas med priser och utmärkelser.
- Bättre kontakter ska skapas med näringsliv och samhälle genom externt samarbete.
- En ökad internationalisering ska uppnås genom att aktivt öka samarbetet med utländska partners inom exempelvis forskarskolor.
- Forskarutbildningen organiseras på ett sätt som ökar möjligheterna till samarbete och ökar utbildningens attraktionskraft och kvalitet, exempelvis i forskarskolor.
- Andelen forskarstuderande av underrepresenterat kön ska fortsatt vara minst 40 procent.
- En ökad medvetenhet om könsperspektiv ska införas i forskarutbildningen.
- Andelen handledare av underrepresenterat kön ska överstiga 20 procent år 2010.

Handlingsplan/strategi

- Skapa kreativa och inspirerande miljöer inom fakulteten i form av seminarier med mera med aktivt deltagande, doktorander ska obligatoriskt följa ett antal docentföreläsningar och installationsföreläsningar.
- Avsätta medel på fakultetsgemensam nivå för genomförande av doktorandkurser.
- En forskarskola inom skogsskötselområdet utvecklas 2007 och startar 2008.
- Införa kurser i forskarutbildningen som ger en ökad medvetenhet om könsperspektiv.
- Kontinuerligt utvärdera och vid behov vidta åtgärder för att förbättra uppföljning och kvalitetskontroll i forskarutbildningen och vid examination (planeras och genomförs löpande).
- Stödja årliga näringslivsseminarier.
- Följa upp de forskarutbildade som lämnar fakulteten.
- Aktivt arbeta för att stimulera kvinnor att få handledarutbildning och verkar för att rekrytera kvinnliga handledare.

- Öka internationaliseringen genom att aktivt arbeta för internationella forskarskolor och stimulera deltagande av utländska forskare i forskarutbildningen.

Forskning

Fakultetens forskning håller generellt en hög internationell klass. Inom vissa kompetensområden är fakultetens forskare världsledande. Forskningen karaktäriseras av grundläggande och tillämpade frågeställningar med koppling till problem i näringsliv och samhälle. Forskningen syftar ytterst till att genom ny kunskap öka människors välfärd.

Övergripande mål

- att bedriva innovativ och excellent grundforskning och tillämpad forskning;
- att bedriva problemorienterad forskning i nära dialog med avnämare;
- att bedriva vetenskapligt samarbete, nationellt och internationellt;
- att stödja starka forskargrupper;
- att rekrytera kompetenta medarbetare;
- att bedriva forskning som är relevant för näringen, för nyttjande av naturresursen skog och för samhället i stort;
- att syntetisera resultat för att möta samhällets behov av kunskap och problemlösning,
- att skapa en jämställd forskarmiljö.

Effektmål

- Publiceringen ökar och sker i kvalitetsgranskade och välrenommerade internationella tidskrifter.
- Varje fakultetsmedlem (disputerad lärare/forskare) ska årligen i genomsnitt publicera minst en internationellt kvalitetsgranskad uppsats.
- Patent, innovationer och utveckling av produkter blir resultat av forskning och utveckling.
- Resultaten av forskning kommer till praktisk användning i samhället.
- Det finns ett intresse och efterfrågan från näringsliv och samhälle av resultaten.
- Uppdrag och bidrag från forskningsråd, myndigheter och externa intressenter ska öka under perioden.
- Nya forskarassistenter ska inrättas och antalet ska uppgå till cirka 12, senast år 2010.
- Fakultetens forskare meriteras till docent- och professorskompetens.
- Omdömen i nationella och internationella utvärderingar är mycket goda.
- Fakultetens forskare uppmärksammas med priser och belöningar.
- En ökad samverkan kommer till stånd nationellt och internationellt.
- Fler kvinnliga forskare/lärare anställs och att antalet ökar så att andelen nyrekryterade kvinnliga forskare uppgår till minst 40 procent år 2010.

Handlingsplan/strategi

- Regelbundet följa upp fakultetens forskning genom externa utvärderingar och självvärderingar.
- Stödja forskare och forskargrupper som är framgångsrika.
- Fortsatt utveckla det samarbetsavtal som slutits mellan S-fakulteten, NL-fakulteten och Skogforsk 2006.
- Utveckla arbetsformerna för rådet med representanter från näringsliv och samhälle för att bibehålla och öka forskningens kontakt med samhället.
- Fokusera forskningen till problemområden som är av vikt för skogsnäringen och samhället med riktade satsningar; exempelvis TEMA program och nya samarbetsformer som kan utvecklas.
- Beakta jämställdhetsperspektivet i fakultetens forskningsstödjande verksamheter samt vid rekrytering och inrättande av befattningar.
- Förbättra möjligheter till anställning och karriär inom fakulteten; exempelvis öka antalet forskarassistenttjänster, och vidta åtgärder för att öka rekryteringen av kvinnliga forskare.
- Skapa incitament för att främja samverkan mellan forskargrupper, samverkan med näringsliv och samhälle och tvärvetenskapligt forskningssamarbete.
- Stärka de internationella kontakterna och öka engagemanget gentemot EU.
- Regelbundet anordna fakultetsdagar för utbyten och samverkan kring forskningsområden.
- Anordna och inbjuda till riktade möten för olika aktuella frågor.
- Fortsätta utveckla samarbetsformer med andra lärosäten och institut.
- Avsätta medel för nya forskarassistenttjänster så att antalet uppgår till cirka 12 personer år 2010.
- Fakultetsprofessorerna finansieras av fakulteten och ska ges tydliga uppdrag.

Fortlöpande miljöanalys

Fortlöpande miljöanalys innebär att ”följa växlingar i miljöns tillstånd, värdera problem och lämna underlag för ett hållbart nyttjande av naturresurserna”. Den SLU-unika verksamheten är uppbyggd kring löpande övervakningsprogram; återkommande analyser görs på basis av insamlade data, med syftet att löpande leverera underlag för beslut på olika nivåer i samhället om frågor som rör nyttjande av naturresurser och miljökonsekvenser. Som utförare har SLU en styrkeposition genom en nära knytning till forskning och undervisning.

Övergripande mål

- Fakulteten för skogsvetenskap ska vidareutveckla sin starka ställning inom skogs- och landskapsanknuten fortlöpande miljöanalys. Prioritet ges till analys av hållbarhet, som innebär att resursutnyttjande och miljökonsekvenser beaktas integrerat i ett framtidsytande perspektiv.

Effektmål

- Erhålla uppdrag som rör nationell och regional miljöövervakning.
- Utgöra nationellt referenscentrum för miljöövervakning inom skogssektorn.
- Medverka i internationella samarbeten på miljöområdet.
- Utveckla system för insamling, tolkning, analyser och prognoser av miljötillståndet.
- Tillhandahålla resultat över Internet.
- Vara en pålitlig datavärd, som samlar och tillhandahåller nationella och regionala kvalitets-säkrade miljödata.
- Löpande leverera beslutsunderlag till relevanta avnämare (svenska myndigheter, näringsliv och internationella organisationer), bland annat i form av konsekvensanalyser.

Handlingsplan/strategier

Involvera flera – fortlöpande miljöanalys ska etableras som verksamhetsområde vid väsentligt fler institutioner än vad som är fallet idag:

- Skapa och bibehålla ett aktivt samverkansorgan för samlad utveckling inom fakulteten (miljö-analyskommittén).
- Ta tillvara möjligheter till extern finansiering genom en aktiv omvärldsbevakning.
- Engagemang i det SLU-gemensamma arbetet med utveckling av FoMA-området.
- Informera inom fakulteten om möjligheten att medverka inom den fortlöpande miljöanalysen, bland annat genom att anordna årlig temadag och ge bra information på fakultetens hemsida.
- Utveckla och utvärdera fakultetsgemensamma ”plattformar” inom IT och statistik för de nya program som är under utveckling.
- Stimulera till fortbildning, bland annat genom seminarierier kring gemensamma miljöana-lystekniker.

Hållbarhetsanalys på vetenskaplig grund – fakulteten verkar för att området även fortsatt ska baseras på solid vetenskaplig grund samt att fokus vidgas till att i högre grad omfatta även analyser av hållbarhet:

- Överväga namnändring till Miljö- och hållbarhetsanalys.
- Verka för att analyser och prognoser utvecklas till ett profilområde.
- Samverka med Umeå universitet inom profilområdet ”Hållbart nyttjande av skogslandskap”.

Internationella initiativ – fakulteten verkar för att öka vår internationella närvaro för att kunna påverka innehåll och utformning av nya program:

- Stimulera medverkan i internationella nätverk och expertgrupper.

Samverkan för synergier:

- Verka för att stärka kopplingen till forskningen och grundutbildningen och att tillvarata synergimöjligheterna.
- Beakta möjligheter att lägga till nya moment i befintliga program och samverka i frågor som rör datainsamling.

- Informera om möjligheter att utnyttja befintliga material för fördjupade forskningsstudier,
- Utveckla en forskarskola inom fortlöpande miljöanalys.
- Vidareutveckla samverkan med centrala myndigheter och andra avnämare.

Organisation

En ny organisation har införts vid fakulteten från och med 2007.

Övergripande mål

- Organisationen ska främja kreativitet och stödja verksamheten, den ska vara flexibel, enkel och administrativt effektiv och jämställd. Ledningen av institutioner, kompetensområden och administration samarbetar. Organisationen ska vara tydlig för externa intressenter.

Effektmål

- Organisationen ska vara kreativ, ändamålsenlig och effektiv.
- Det finns en tydlighet i ansvar och befogenheter.
- Organisationen underlättar samarbetet i utbildningen, forskningen och fortlöpande miljöanalysen.
- Fakultetens kompetensområden blir kända nationellt och internationellt.
- Medarbetarna trivs och upplever att de har en bra arbetsmiljö och goda arbetsförhållanden som upplevs som intressanta, jämställda och utvecklande.
- Den vetenskapliga och administrativa ledningen samverkar på ett effektivt sätt och stödjer varandra.

Handlingsplan

- En översyn av institutionernas namn görs på såväl svenska som engelska (har gjorts inför 2007).
- En översyn och anpassning av lokaler till den nya institutionsstrukturen samt omflyttningar i Skogishuset i Umeå sker under 2007–2008.
- Organisationen ska effektiviseras genom att forskargrupper inom samma kompetensområden och med nära samarbete och intressegemenskap förs samman i administrativa enheter.
- Ansvar och befogenheter klargörs bland annat i delegationsordningen och i uppdrag.
- Fakultetens och institutionernas hemsidor ska utvecklas och harmonieras, bland annat genom att ett särskilt projekt för översyn och utveckling av hemsidorna startas.
- Förbättra möjligheter för personal till anställning och karriär inom fakulteten genom att exempelvis öka antalet forskarassistenttjänster, och vidta åtgärder för att öka rekryteringen av kvinnliga forskare.
- Skapa incitament för att främja samverkan mellan forskargrupper, samverkan med näringsliv och samhälle och tvärvetenskapligt forskningssamarbete.
- Regelbundet anordna fakultetsdagar där alla anställda inom fakulteten inbjuds att delta.

Skogsfrågor i vid bemärkelse regionaliseras och globaliseras snabbt. Samtidigt står Sverige relativt illa rustat, personellt och institutionellt, att möta och dra nytta av denna internationalisering. Orsakerna till det är flera: lågt intresse för internationellt arbete bland studenter och unga professionella, begränsad insikt på central nivå om frågans strategiska betydelse, utbildningar som inte prioriterar internationalisering med mera. För att komma till rätta med bristerna och bygga upp en resurs- och rekryteringsbas krävs analyser, målformuleringar, planering, strategier och åtaganden från såväl institutioner och myndigheter som företag och internationella organisationer.

Det är insikter och slutsatser som KSLAs Kommitté för Internationella Skogsfrågor (KIS) presenterar i denna rapport, tillsammans med en rad rekommendationer och tänkbara och angelägna åtgärder. De viktigaste är bildandet av ett sektorsråd för internationella skogsfrågor, ett nätverk för omvärldsanalys och ett nätverk för samordning av kompetensfrågor.

Rapporten är resultatet av KIS-projektet Utveckling av den svenska resursbasen för internationellt skogligt arbete och bygger på ett hundratal intervjuer och en omfattande enkätundersökning.

Vi hoppas att alla som är intresserade av Sveriges fortsatta och förstärkta engagemang på den globala skogsscenen kan få inspiration av skriften.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
Drottninggatan 95 B
Box 6806, 113 86 Stockholm
Tel 08-54 54 77 00, fax 08-54 54 77 10
www.ksla.se, akademien@ksla.se

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) är en mötesplats för den gröna sektorn. Akademien är en fri och oberoende nätverksorganisation som arbetar med frågor om jordbruk, trädgårdsbruk, livsmedel, skog och skogsprodukter, fiske, jakt och vattenbruk, miljö och naturresurser samt skogs- och lantbrukshistoria. Vi arbetar med frågor som berör alla och som intresserar många!